GRÉGORY RATEAU

HOINAR PRIN ROMÂNIA

Jurnalul unui călător francez

POLIROM

GRÉGORY RATEAU

HOINAR PRIN ROMÂNIA

Jurnalul unui călător francez

Traducere de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2019

Originally published in France under the title
HORS-PISTE EN ROUMANIE
Récit du promeneur
Copyright © L'Harmattan, 2016
www.harmattan.fr
© 2019 by Editura POLIROM, pentru ediţia în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-8162-4
ISBN PDF: 978-973-46-8163-1
ISBN print: 978-973-46-7905-8

Coperta: Radu Răileanu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

După un master în producţie şi scenaristică la Sorbona, GRÉGORY RATEAU a predat arte vizuale şi a organizat un cineclub în mai multe cinematografe din Paris. Îi place să călătorească pentru filmele sale (Maroc, Algeria, Liban, Nepal etc.). Pasionat de excursii şi de aventură, în 2014 a hotărît să se stabilească în România. În prezent este redactor-şef la Lepetitjournal.com la Bucureşti şi colaborator al Radio România Internaţional.

„Nu era decât noapte, ca peste tot de altfel, o noapte enormă care înghiţea drumul la doi paşi de noi, de nu ieşea din întuneric decât un căpeţel de drum nu mai mare de un vârf de limbă.”

Louis-Ferdinand Céline,
Călătorie la capătul nopţii

Cuvânt înainte

E o vreme mohorâtă şi cenuşie, iar lumina cafenelei algeriene de vizavi mă face să clipesc. Acel neon albastru aşteaptă doar o fisură ca să incendieze strada cu un imens foc de artificii. Mă aflu la Paris, în cartierul cam vraişte Château Rouge, într-o zi cu ploaie deasă, care împroaşcă picături reci ca gheaţa, într-un birou care, chiar şi luminat, se acoperă de nori până la tavan. Unele firi, înzestrate cu o sensibilitate ce urcă nestânjenită din măruntaie până la ochi, se cufundă efectiv în miezul furtunii odată cu revărsarea zorilor. Celelalte se lasă afectate de vreme doar artificial, ploaia fiind de fapt doar un subiect de văicăreală ca oricare altul. În momentele dintre cele două stări mi-a fost dat să întrezăresc un adevăr: ceea ce nu poţi să rosteşti se învecinează deseori cu adevărata depresie. Aceea pe care e imposibil s-o izolezi într-un colţ al corpului sau s-o afişezi prin trăsături expresive, schimonosite ca nişte mutre clovneşti, în ideea de a socializa prin mimetism. Nu, aici rumegi întruna, singur şi în tăcere, chiar şi lacrimile sunt interiorizate, inundă organele şi fac să plutească rahatul care urcă la suprafaţă fără să găsească locul pe unde să ţâşnească afară. Te paşte înecul. În această situaţie am găsit o falie providenţială.

Sună telefonul – e logodnica mea, Sarah, care îmi dă vestea cea bună. Un mecena libanez, deţinătorul câtorva canale de televiziune şi hoteluri de lux din România, ne invită acolo, plătindu-ne generos să facem documentare în mijlocul naturii. Privesc pe fereastră, străzile sunt neschimbate, mereu aceleaşi legume stricate care plutesc ca nişte alge, şi totuşi am o impresie ciudată. Corpurile zbârcite pe care se lipeşte ploaia par acum să se întoarcă toate spre mine. Nu mai sunt incognito – ele ştiu, invidioase, că am cheia cu care pot să evadez. Încerc să-mi ţin în frâu inima, care începe să bată în ritmul epileptic al neonului de vizavi, foarte hotărât să o fac fără să mai aştept detaliile preavizului fixat de angajator. Impostura acestei schimbări atât de bruşte ar fi trebuit să mă avertizeze deja în privinţa urmării, a răsturnărilor de situaţie care marchează în mod inevitabil o viaţă în mişcare. Dar, la drept vorbind, cred mai cu seamă că n-am vrut să înţeleg sau să anticipez nimic, doar să mă car. Cu valizele făcute şi tatăl meu cu lacrimi în ochi la aeroport, intram într-un mare bucluc, cu Sarah agăţată zdravăn de braţul meu.

Avertizez imediat un eventual cititor că nu m-am limitat la un jurnal de călătorie despre România în paginile care urmează, căci povestirile nu sunt consecutive şi n-au legătură între ele. Rând pe rând documentarist, călător, exilat, expatriat, hoinar, şomer, cârtitor, conţopist, mă zbat cum pot ca să nu las timpul să şteargă câştigul primelor percepţii. Piciorul pus pe plaja noii lumi lasă o urmă sfântă, următoarele nu se mai imprimă în beton. După aceea, obişnuinţa îşi aduce dramul de sare cotidian. Urmarea acestei aventuri apare diluată în texte a căror întindere variază în funcţie de ritmul ce mi s-a impus în mod aproape organic. Am încercat să

răspund la apelul care a devenit cel mai presant, să scriu, să mă agăţ de acea onestitate a paginii pe care o înnegrim ca să ne dovedim că vieţuim încă şi că lucrurile din jur există cu adevărat. Îmi plac cărţile, găsind foarte triste şi inutile orele în care sunt lipsit de ele. În urma lecturilor, am ajuns la convingerea că nu există ficţiune. N-am încredere decât în acel real obţinut printr-un croşeu de dreapta, căci eşti, chiar fără să vrei, autorul care povesteşte, care se povesteşte. Nu poţi fi altcineva. Chiar dacă această România pe care o descriu nu este cea a vecinului meu de palier, sper că, prin informaţii, cineva se va recunoaşte în aceste impresii, aceste problematici, aceste muştruluieli. Uneori tandri, alteori patetici sau narcisişti, agităm sub paşii noştri nici mai mult, nici mai puţin decât viaţa şi praful. Altfel, tentativa mea va fi fost zadarnică şi itinerarul acestei cărţi, o hoinăreală al cărei parcurs rătăcitor va fi zero. Am totuşi convingerea că nu există nimic folositor în faptul de a scrie – eşti obligat să o faci sau nu, iar cititorii să găsească în text un sens care, fără ei, lipseşte în mod inevitabil din toate paginile, chiar şi din cele mai luminoase.

Grégory Rateau

1

Bucureşti şi rămăşiţele anilor 1970

O boare răcoroasă şi un soare primăvăratic, străzile Bucureştiului sunt mult mai aerisite decât trotuarele aglomerate din Paris. Trec pe lângă parcuri fără să mă grăbesc. Trebuie să spun că am timp berechet şi pot să încetinesc pasul după pofta inimii. Ca un tiran rău pe care, după ce m-a exploatat prea multă vreme, acum e rândul meu să-l maltratez. Când îmi ridic privirea, îmi dau seama dintr-odată că mă aflu în oraş – panourile imense cu afişe publicitare sunt cele mai bune indicii urbane. Îşi joacă perfect rolul, niciodată datate, mereu actuale. Ne aflăm, negreşit, într-adevăr într-o ţară care se mişcă şi vinde la rândul ei visul consumului pentru toţi. Cafenele la modă, franţuzeşti, germane, italiene, libaneze, restaurante din lumea largă şi lanţuri de fast-fooduri americane încep să apară cam peste tot, mărturie a emigrărilor, ca în toate capitalele europene. Ieri însă, în clocotul unui prezent în plină schimbare, trecutul a revenit la suprafaţă. Un mic cutremur de pământ le-a reamintit locuitorilor de vechile lor spaime. Amintirile cutremurului ucigaş din 1977 s-au păstrat în memoria tuturor. Între timp, oamenii de aici nu se lasă doborâţi, ci încearcă să

fie creativi, să modernizeze şi să ascundă vechile blocuri comuniste, care rănesc inima istoriei lor, fără să le poată face să dispară cu adevărat. Dărâmarea ar costa prea mult, aşa că sunt fardate puţin. În acest haos arhitectural, unde cei care construiesc par să fi uitat să se pună de acord înainte de a se apuca de treabă, clădiri vechi de pe vremea lui Ceauşescu sau dintre cele două războaie mondiale stau alături de numeroase blocuri-turn din sticlă, ce reflectă în geamuri, vrând parcă să le sfideze, palida lor decrepitudine. Unul dintre ele poartă chiar un nume cam pompos, dar nu mai puţin profetic, *Monolit*. Arhitectura nu-i dezminte „porecla”: din piatră neagră, paralelipipedic, asemănător în toate privinţele cu acel bloc al cunoaşterii amplasat în vremea strămoşilor noştri la începutul filmului *2001: O odisee spaţială.* Se intuieşte deci o evoluţie brutală a speciei bucureştene, proiectată cu viteza luminii. Dorinţa lor accelerată de a intra în era modernităţii şi de a se contopi cu Europa devine aproape înduioşătoare – dar să nu ne înşelăm: nu sunt fonduri, iar structurile locuinţelor sunt adevărate castele din cărţi de joc. O pală de vânt şi tragedia se va repeta. Tocmai trec prin faţa unei mici biserici ortodoxe, captivă efectiv între două imobile comerciale. Pereţii de sticlă ai clădirilor par să se apropie periculos de mult, vrând parcă s-o strivească ori să-i ia faţa. Când îi întrebi pe oameni despre eventualele măsuri ce ar trebui luate pentru alertarea publicului şi securizarea locuinţelor în caz că s-ar produce o catastrofă, cei mai mulţi, ca să nu zic toţi, se lasă în voia Domnului. În ce-i priveşte pe antreprenori, aceştia aşteaptă răbdători şi pe faţă să se prăbuşească clădirile, pentru a construi altele noi şi cu cheltuieli mai mici. Destinul e de vină – pentru unii mumă, pentru alţii… Această trecere, o

evoluţie aproape inevitabilă spre mondializare, mă face să cred că poate am venit aici ca să contemplu ultimele vestigii ale unei lumi pe cale de dispariţie – şi eu odată cu ea. Îmi repet atunci cuvintele scrise cu cretă de nişte tineri bucureşteni pe o faţadă ce stă să cadă: „Crede şi nu tremura!”.

2

Tramvaiul 5

În fiecare dimineaţă iau tramvaiul care-mi face legătura cu plămânii Bucureştiului, un oraş care clocoteşte de libertate, unde se poate mânca la orice oră, unde timpul de lucru ni se organizează după obiceiul locului. Acest cartier sfidează pur şi simplu timpul şi toate legile bunului-gust, căci, dacă vă plac ordinea şi disciplina, oamenii conformişti, cu politeţe de faţadă, vedeţi-vă de drum, căci nu veţi găsi nimic „demn” de gusturile voastre educate. Eu mă descurc, apreciez această sinceritate făţişă, departe de îmbrăţişările tipic americane, care mă oripilează. Prefer să văd aici deznădejdea lăsând deoparte negrul şi albul, pentru a căpăta nuanţele unor frumoase culori populare. Călătoria mea zilnică cu tramvaiul 5 ilustrează perfect lucrul ăsta. Se pot savura aici, ca la teatru, vodeviluri pitoreşti la care sper să particip curând.

Nu mai departe de zilele trecute, m-am aşezat pe un scaun, în paralel cu un tânăr la vreo treizeci de ani, îmbrăcat în trening, neglijent, cu urme pe faţă lăsate de munca în aer liber şi ochiul drept injectat. Vorbeşte singur – nimic nou în asta, căci toate capitalele lumii adăpostesc în singurătatea lor fiinţe capabile să converseze cu glas tare cu ele însele. Însă aici

lucrurile se vor încinge puţin mai mult. Tânărul înjură de mama focului şi fiecare înjurătură ricoşează înainte să explodeze în figura vecinului său, ca unul atins de sindromul Tourette. Bărbatul din faţa lui, care are vreo cincizeci de ani, e supărat. Îşi pierde repede răbdarea şi-i cere să înceteze cu vulgarităţile. Departe de a se linişti, această chemare la ordine produce efectul contrar – tânărul tună şi fulgeră, însoţindu-şi acum strigătele cu gesturi de posedat. Ca să sporească agasarea generală, mestecă seminţe de dovleac şi scuipă cojile pe jos, ca un cowboy care aruncă salivă în jur în timp ce vorbeşte, acoperind treptat podeaua cu o pastă informă. Coji se cască peste tot. O femeie mai în vârstă îl priveşte scârbită şi-l întreabă cu ochii holbaţi:

— Nu ţi-e ruşine să faci mizerie?

Tânărul iese din transă pentru a-şi aţinti în cele din urmă privirea asupra unui interlocutor cât se poate de real şi răcneşte:

— Du-te dracului, nenorocito!

Bărbatul din faţa lui strânge din dinţi, gata să sară la el, şi ţipă:

— Nu-i vorbi aşa! Nici măcar n-ai plătit bilet şi faci mizerie în tot tramvaiul ăsta!

Un alt bărbat se repede spre ei, un muncitor în nişte blugi găuriţi, lat în umeri, cu o şapcă înşurubată bine pe cap. Îşi plasează silueta impozantă între tânăr şi femeie, pentru a-l împiedica. Prins ca într-o menghină, înghesuit între trei persoane gata să-l ia la pumni, tânărul furios nu se descurajează pentru atâta lucru şi răcneşte şi mai şi:

— Eu sunt sărac, n-am plătit rahatul ăsta, mănânc ce am, cum vreau!

Femeia, mai moderată, dar cât se poate de sincer, îi răspunde:

— Cu toţii suntem săraci, dar noi îi respectăm pe ceilalţi. Aşa că te sfătuiesc politicos să cobori.

Muncitorul, niţeluş gentleman, îi arată cu un gest sigur drumul spre ieşire. Tânărul se ridică brusc, insultând pe toată lumea, păstrând totuşi o aparenţă de demnitate în nebunia lui. Coboară din tramvai împroşcând mai departe cu injurii, acum imposibil de auzit. Nu ştiu dacă ar trebui să aplaud sau să stau în banca mea – nu mai eram decât eu şi ei în vagonul ăla; mai ştii, s-ar putea să nu le placă pălăria mea!

Într-o seară am asistat la o scenă la fel de insolită. Eram singur în tramvai şi, la câţiva metri de mine, un bărbat foarte corpolent mă privea zâmbind. I-am făcut un semn cu capul ca să-i confirm că eram numai ochi şi urechi, moment în care a scos din buzunar un teanc gros de bancnote pe care l-a agitat spre mine. A închis apoi un ochi, ca să-l admire bine în lumina plafonierei, dornic poate să-şi contemple acolo propriul portret. Apoi s-a străduit să numere bancnotele una câte una, mimând grosolan acţiunea, în caz că n-aş fi priceput ce şi cum. Îi arăt degetul mare ca să-l fac să înţeleagă că-i împărtăşesc fericirea explozivă. Dă din cap, bătând din picioare ca un şcolar care aşteaptă să sune clopoţelul înainte de vacanţa mare. Neputând să mă mai abţin, izbucnesc în râs. Nu-i luam la mişto nebunia blândă, ci participam la bucuria lui, eliberându-mă în acelaşi timp de povara seriozităţii mele. Râsul fiind comunicativ, chiar contagios, îl aud răsunând în cabina vatmanului. Bărbatul continuă să mimeze, să foşnească bancnotele, să numere, repetând operaţia ca un disc zgâriat, blocat pe aceeaşi pistă. Râsul meu se transformă în

hohote dezlănţuite. În staţie urcă în tramvai o gaşcă de trei tineri care se aşază exact lângă el. Pentru o clipă mi-a fost teamă ca nu cumva bărbatul să nimerească peste nişte inşi cu intenţii nu tocmai bune şi care să dorească să-l uşureze de plăcere, şterpelindu-i-o. Din fericire, cei trei tineri n-au făcut nimic de felul ăsta, căci altfel distracţia ar fi putut să se termine brusc. Nu, au fost şi ei uluiţi şi s-au prăpădit de râs.

Hotărât lucru, nu te poţi plictisi călătorind cu tramvaiul ăsta – n-ai nevoie nici de muzicanţi, nici de dansatori care să facă chetă încercând să ne distreze, căci aici divertismentul e în carne şi oase şi gratuit. La Paris, în metrou, căpătasem obiceiul să mă ascund în spatele unei cărţi, încercând să fug de tăcerea scrutătoare a celorlalţi prin zarva unei istorisiri interiorizate. În tramvaiul 5 iau notiţe cu ochii ţintă la întreaga adunare, nevrând să pierd nimic. Strigătele, înjurăturile, privirile urâte nu mă mai sperie – dimpotrivă, mă electrizează în ritmul trepidaţiilor vagonului. Stiloul alunecă, tresare şi face găuri în caiet, cu siguranţă dornic să confere consistenţa care îi lipseşte paginii.

3
O amintire de altădată

Astăzi stau singur într-o cafenea din centrul vechi. Citesc o carte a poetului naturalist John Muir, având grijă să-i maschez coperta, ţinând-o culcată pe masă. Am călătorit mult în viaţa mea, dar aici lucrurile sunt foarte diferite. Mă instalez, prind rădăcini ca să realizez documentare, dar mai ales să fac experienţa imersiunii totale. Mi-am revizuit puţin cunoştinţele de limbă română înainte să vin, dar surescitarea pe care o simt formulând o propoziţie simplă ca să comand ceva n-are nimic în comun cu experienţele avute în trecut în alte ţări de pe glob. Diferenţa mi se pare evidentă, nu mai vreau să fiu considerat turist sau călător aflat în trecere, încerc să-mi ascund accentul şi, chiar dacă tentativele sunt inutile şi impostura e repede demascată, mă străduiesc, depun un efort pe care nu-mi amintesc să-l fi făcut vreodată în trecut. Afară începe să ningă şi, brusc, am impresia că sunt din nou pe teritoriu rusesc. Totul e prezent: blocurile comuniste, hainele *old school*, feţele brăzdate de riduri ale persoanelor în vârstă care îmi surâd cu generozitate – călătoresc pur şi simplu printre amintiri. Mai exact, îmi amintesc de o noapte de toamnă puţin cam ciudată la Sankt-Petersburg, când m-am

repezit în primul bar subteran ce mi-a ieşit în drum ca să mă adăpostesc de rafalele de zăpadă şi să beau un *shot* de votcă, având ca singur tovarăş un muncitor tânăr beat, care dormea sforăind zgomotos cu capul pe tejghea. Eram fericit să-mi prezint munca într-un oraş la care visasem deseori prin lecturi şi totodată profund demoralizat că mă abandonam astfel unei singurătăţi impuse în lipsă de altceva. Se spune deseori că prin călătorie am căuta o deschidere, am merge spre celălalt ca să învăţăm şi să comparăm culturile, dar de fapt cred că încercăm mai ales să nu ne prăbuşim tocmai în acea singurătate care nelinişteşte, provoacă melancolie. Poate trebuie să treci prin asta pentru a merge spre tine însuţi? Exilul permite cu siguranţă renunţarea la eul social şi reluarea treptată a relaţiei cu eul individual, încetinind totodată cursa timpului. Nu mai eşti sclavul obiceiurilor, reperele de care era liniştitor să fii legat nu mai există, totul trebuie reinventat. Este adevărat că nu mai aştepţi de la ceilalţi să se folosească de amintirile lor ca să retrăieşti ceea ce erai, eşti obligat pur şi simplu să fii tu însuţi sau, dacă ai curaj, să te reinventezi. În acea cafenea, nimic nu-mi evoca o veche şi frumoasă amintire despre mine însumi, iar cele câteva rânduri pe care le scriu aici n-au nici ele această vocaţie; n-am decât să-mi beau cafeaua – viitorul se află cu siguranţă în fundul acestei ceşti cu un aspect atât de familiar, dar cu savoare atât de străină.

4

Iubirea de sacru

Aseară am fost să văd un film al regizorului român Radu Jude, *Aferim*, care a fost recompensat cu un foarte meritat Urs de Argint la Festivalul de la Berlin, un film hazliu şi tragic despre situaţia ţiganilor sclavi din România secolului al XIX-lea. Am ieşit de la film absolut răvăşit de frumuseţea şi de violenţa imaginilor alb-negru. Viaţa în toată graţia şi cruzimea ei, un portret fără concesii al unei părţi din istoria acestei ţări, unde treci de la râs la lacrimi cu o mare dezinvoltură, şi un curaj care-mi impune respectul. Tocmai văzusem, înainte să plec din Franţa, un scurtmetraj al aceluiaşi regizor – i-am uitat titlul, dar subiectul era următorul: un preot ortodox venea la căpătâiul unei tinere muribunde ca să-i dea ultima împărtăşanie. Familia, îndeosebi femeile, îi cerea să facă o minune şi să nu mai citească rugăciunile de moarte, ci să se roage ca să-i salveze viaţa. În faţa realităţii stării tinerei femei, preotul încerca să liniştească familia, dar nu voia s-o mintă şi să facă pe vrăjitorul. Bineînţeles, femeia n-a supravieţuit şi preotul a fost nevoit să părăsească locuinţa însoţit de injuriile femeilor furioase. Singur în maşină, şi-a smuls cu un gest violent gulerul veşmântului, dar nu din lipsa credinţei, ci din

neputinţa în faţa unei societăţi măcinate tot mai mult de superstiţii. Este adevărat că am observat deseori cum, trecând prin faţa unei biserici, românii îşi fac de trei ori semnul crucii, ceea ce poate fi considerat un act de mare devoţiune sau un automatism înrudit ceva mai mult cu superstiţia. În esenţă, toate ritualurile religioase constau în repetarea unor gesturi, atitudini pioase de smerenie, de respect în faţa altarului; creştinii se împărtăşesc, beau sângele şi mănâncă trupul lui Hristos, reproducând astfel prin mimetism gesturile repetate odinioară de apostoli în amintirea lui Hristos cel mort şi înviat. Este oare posibil să-ţi trăieşti pe deplin credinţa fără să aştepţi ca ea să facă minuni şi să-ţi răspundă la toate rugile, căzând astfel în superstiţie? Nu m-aş aventura să dau un răspuns, dar un lucru e sigur: românii au cu adevărat o fire poetică indisociabilă de iubirea lor de sacru. Văduviţi de credinţa lor în timpul lui Ceauşescu, astăzi îşi doresc mai mult ca oricând să şi-o afirme şi să-şi plaseze existenţa sub semnul divinului. Ridică mândri capul şi preferă să-şi încredinţeze soarta lui Dumnezeu. Cine le-ar putea reproşa lucrul ăsta? Eu în niciun caz. De altfel, încep de la o vreme să mă opresc puţin în faţa bisericilor – şi nu doar ca să le admir frumuseţea arhitecturală.

5

Reflecţie asupra călătoriei

Călătorim deseori din dorinţa uşor perfidă de a evada; lăsăm prietenii, familia în urmă, dar în realitate sperăm mai cu seamă să-l lăsăm departe în urma noastră pe cel care eram. Însă foarte repede romantismul nostru desuet intră în conflict cu realitatea. Există atâtea lucruri interesante de descoperit în jurul nostru, oameni, peisaje, cultură, schimburi de idei, încât ne ruşinăm foarte repede de egotismul nostru iniţial. Şi atunci avem două opţiuni: prima, să perseverăm în această căutare introspectivă şi să lăsăm deoparte totul, chiar şi sinele nostru; iar a doua, să deschidem repede ochii în faţa tuturor frumuseţilor care ni se înfăţişează. Ele nu-l suprimă în niciun fel pe cel care eram, dar sunt convins că vom ajunge să fim cu mult mai bogaţi din punct de vedere spiritual. Nimic nu-i mai trist decât să străbaţi teritorii noi cu inima uscată, cu capul în pământ şi privirea aţintită spre mucii care-ţi curg din nas. Natura nu tratează de nimic, ci, plină de cruzime, îşi râde de lacrimile noastre, de stările noastre sufleteşti. Imaginaţi-vă un cioban care munceşte din greu zi de zi, indiferent că ninge, plouă sau e caniculă. Are el timp să se aşeze pe canapea şi să asculte văicărelile unui orăşean deprimat aflat în trecere? N-

are nici vreme, nici răbdare, iar asta nu-i ştirbeşte cu nimic umanismul profund. Îmi amintesc că în timpul drumeţiei mele anterioare prin Carpaţi fusesem ajutat de unul dintre aceşti oameni de treabă, care, ivindu-se cu turma pe o pantă abruptă, mi-a întins mâna să mă ajute să ajung până la el. Nu, serios, de ce să fii monden, când ar fi suficient să ciocneşti un pahar de ţuică şi să strigi „noroc” cu un zâmbet pe buze, într-o complicitate mută?

6
Fernando

„N-am mai multă ambiţie decât dorinţe. Să fiu poet nu-i o ambiţie pentru mine. Este felul meu de a fi singur.”

Fernando Pessoa
(Alberto Caeiro)

Hoinăresc printr-un cartier înstărit supranumit „Cartierul Francez”. O stradă mare unde poţi găsi firme de lux, cafenele *art deco*, vitrine cu ciocolată franţuzească aşezate lângă vechi conace în stil brâncovenesc. Caut la întâmplare un bar unde să-l citesc în linişte pe Fernando Pessoa. Dând ocol localului, văd cu surprindere aliniate maşini sport noi-nouţe, Jaguar, Porsche, Audi, unele având chiar şoferi care fumează ţigară după ţigară, aşteptându-şi clientul. Nici înainte nu eram foarte impresionat de o asemenea abundenţă a luxului, dar nu mă aşteptam s-o găsesc aici, de unde şi uluirea mea. Când intru, întâlnesc privirile unor femei îmbrăcate după ultima modă a marilor croitori parizieni, cu chipul mascat pe jumătate de nişte ochelari de soare imenşi, cu genţi Chanel puse la vedere.

Bărbaţii sunt îmbrăcaţi după moda italiană, costume în culori ţipătoare, croite pe corp, şi au părul până la umeri pomădat sau tuns foarte scurt. Uşor stânjenit în ţinuta mea puţin dezordonată, cu basca pe o parte, mă strecor discret şi, ochind o masă retrasă lângă ferestrele din fund, mă deplasez pe lângă perete, cum obişnuiam să fac în adolescenţă. Mă prăbuşesc în singurul fotoliu din bar, care mă plasează aproape de nivelul podelei, cu masa efectiv în dreptul feţei. Încerc să mă îndrept cum pot, dar nu îndrăznesc să schimb locul. Scot cartea lui Pessoa şi mă uit la copertă – un portret al autorului în stil *pop art*, cu veşnica lui privire melancolică. Portretul ăsta e ca o oglindă aşezată în faţa mea, căci expresia feţei mele n-are cum să pară mai veselă şi mai relaxată. Comand un espresso şi arunc din nou un ochi la cei din jur, încercând să uit că mă aflu în una dintre cele mai sărace ţări din Europa, ca să nu-i judec prea aspru pe cei din vecinătatea mea. Adevărul e că nu reuşesc. Nici la Paris, când mă pierdeam în mulţime în costum şi cu părul îngrijit, nu puteam să suport aceste locuri unde oamenii se afişează, îşi dau importanţă, simulând o siguranţă pe măsura hainelor, însoţitoarelor şi culorii cardurilor.

Mi se poate reproşa oricând că sunt un refulat social, dar întotdeauna am fugit de aceste locuri, de asemenea persoane, preferând de departe cartierele populare ale capitalei, unde frenezia celor care trăiesc acolo, cei mai mulţi proveniţi dintr-un amestec de origini diferite, ne asigura cel puţin că nu vom căsca de plictiseală. În barurile algeriene, în pieţele din Antile, în restaurantele kurde puteai simţi cu adevărat bătând inima omului! În realitatea sa sensibilă, sărăcia are mai multă sevă decât toate acele măşti care se adună şi zâmbesc la nesfârşit, căci fericirea, ca şi restul, trebuie să se afişeze în stilul

starurilor hollywoodiene. În plus, un refulat social este în esenţă un om frustrat care năzuieşte în taină să facă parte din clasa socială din care se simte exclus. Oamenii din zilele noastre sunt cumpăraţi foarte repede, oferindu-li-se respectabilitate. Pot măcar să mă asigur de un lucru: nu visez câtuşi de puţin să fac parte din acea lume în care nu respiri dacă ceilalţi nu-ţi dau voie. Adâncit în fotoliul meu, mă mulţumesc pur şi simplu să observ lucrurile de la înălţimea de la care mi-a fost dat să o fac. Închid foarte repede cartea, incapabil s-o savurez cât timp sunt distras de energiile negative din jur. Mă hotărăsc atunci să aştern pe hârtie aceste câteva cugetări, ca să preiau cât de cât controlul asupra mea. Sunt conştient de patetismul meu, dar hotărăsc să fac cu el ceva util, la scara mea mică, pentru a nu cădea în melancolie. Cât de bine îl înţeleg pe Pessoa în acest moment – pe el, care toată viaţa a fost spectator, respingând disoluţia propriei fiinţe, scriind ceea ce el însuşi nu putea să trăiască decât în vis. „Creaţiile” lui, heteronimele, îi erau fraţi, suflete pereche, şi ce deznădejde profundă trebuie să fi simţit când a înţeles apoi că erau doar biografii fictive, inclusiv a lui!

7

Ultimul pălărier din Bucureşti

Traversez Bucureştiul în căutarea unei străduţe unde se spune că şi-ar avea atelierul unul dintre ultimii pălărieri din oraş, foarte apreciat de cunoscători. Doar un mic afiş cu o pălărie mare western îmi indică existenţa prăvăliei. Mă apropii de ţintă! Pe pereţii cufundaţi aproape în penumbră se prelinge apă, se aud picăturile răsunând prin canalizările învechite, însă graffiti discrete aproape că înveselesc locul acela dezolant. Într-un colţ, o lumină verzuie scoate la iveală siluetele a trei bărbaţi ascunşi în întunericul unui bar cu înfăţişare clandestină. Unul dintre ei mă observă, trage crispat dintr-un trabuc, după care mă ignoră imediat, ridicând ochii spre un televizor vechi fixat pe un canal ce difuzează la nesfârşit curse de cai. Deasupra capului meu, o boltă cu vitralii sparte adăposteşte o colonie de păsări, gata în orice moment să mă bombardeze, la cum arată pământul din jur.

Ajung la capătul fundăturii şi găsesc în sfârşit prăvălia. Intrarea e prevăzută cu gratii – omul îşi ia măsuri de siguranţă, îl înţeleg! Împing uşa, care însă rezistă – aproape o forţez. Înăuntru, un aer închis îmi agresează nările, destul ca să-i descurajeze pe cei mai mulţi dintre vizitatori, dar nu şi pe

mine. Nu greşisem – pălării de toate croielile şi de toate formele sunt expuse la toate nivelurile. Din fetru, modele proprii, gen Stetson, din piele de oaie, pălării tip Borsalino, băşti de muncitori, de ţărani... Această prăvălie i-ar descuraja pe mulţi, dar pentru un amator de pălării ca mine este peştera lui Ali Baba!

Aud zgomot în încăperea din spate, uşa din fund se deschide şi un bătrân de 87 de ani se grăbeşte să-mi vină în întâmpinare. Poartă o cuşmă cu pană, îmi strânge mâna cu fermitate, iar zâmbetul generos şi sincer îi descoperă gura ştirbă. Îmi confirmă ceea ce ştiam, anume că este unul dintre ultimii pălărieri din România. Îmi remarcă foarte repede, cu ochii lui ironici, bereta. Îmi zice, într-o română pe care o înţeleg cu greu, că port o şapcă de zidar din timpul comunismului. Îi spun că o port în semn de admiraţie pentru unul dintre eroii mei, scriitorul călător Jack London. Nu pare să-l cunoască pe bătrânul Jack şi-mi răspunde imediat că aş fi avut mai mult noroc să mă însor dacă purtam o pălărie americană cu boruri largi, care conferă o înfăţişare de om bogat. Nu vreau să-l supăr şi accept să probez o pălărie propusă de el. Dispare doar câteva secunde, după care se întoarce în fugă ca să-mi aşeze pe cap „chestia". După cum bănuiam, pălăria cu pricina nu mă făcea să par un tip bine, ci îmi dădea mai degrabă impresia că aveam pe cap un cuib. Sunt sigur că, ieşind de acolo, păsările ar fi profitat din plin de ea! Îi explic politicos că vreau ceva mai discret, un model cu boruri înguste, pentru plimbările în munţi, care să reziste pe ploaie şi să nu ţină prea cald în zilele însorite. Pleacă imediat şi se întoarce surâzând cu un frumos Stetson maro, cu o coroană fină de mătase, o invitaţie imediată la aventură. O

încerc, mărimea e perfectă, cercetez forma îndoind puţin borurile. Văzându-mi zâmbetul, îmi întinde mâna şi fixează imediat preţul. Costă 100 de lei, ceea ce înseamnă doar 20 de euro. Accept să o iau. La preţul ăsta nu poţi refuza o pălărie cu aşa o croială, făcută manual, de o calitate pe care nu prea o întâlneşti în comerţ.

La plecare îi mărturisesc că încă din adolescenţă visam să fac această meserie. Bătrânul mă crede pe cuvânt şi-mi propune să mă ia ucenic, fără plată, dar asigurându-mă că mă învaţă să proiectez, să confecţionez de la A la Z acele mici capodopere. Precizează totuşi, prin gesturi, ghicind din privirea mea că mă descurc mai greu cu limba română, că ar trebui să accept câte o chelfăneală în caz că aş încetini bunul mers al afacerii. Îi mulţumesc călduros şi îi promit c-am să mă gândesc foarte repede.

Când plec, întorc capul şi-l văd dispărând în fundul prăvăliei. Acest artizan nu va mai găsi poate pe nimeni să-i continue îndeletnicirea şi râd de propunerea lui, dar nu pot să nu mă întristez puţin după ce închid uşa în urma mea. Mă simt mai bărbat cu pălăria asta pe cap, câmpul vizual mi s-a diminuat puţin, însă borurile par să-mi decupeze privirea, care, mai ascuţită, devine mai sigură. În toate drumeţiile mele am considerat-o întotdeauna tovarăşă indispensabilă – indiferent că plouă sau bate vântul, stă ţintuită locului, recăpătându-şi forma şi asigurându-mi protecţia care, dincolo de un dandism neîndoios, îmi conferă acea siguranţă ce îmi lipseşte. La urma urmei, cine n-a avut vreodată sentimentul că natura îl observă? Aşa că n-aş vrea să mă prezint prea jerpelit.

Traversez strada şi mă gândesc la bătrânelul acela: există cu adevărat sau, ca toţi artizanii de vis, nu-i decât un arhetip

ivit direct din poveştile copilăriei mele? Voi avea mare grijă de pălăria asta.

8
Ieri

Omul este înainte de toate o fiinţă înzestrată cu memorie, este ceea ce-şi aminteşte că a fost. Totuşi, tulburarea noastră vine tocmai de acolo – obsedat de amintirea unei cabane unde, lângă foc, în imensitatea lumii, am conversat într-o seară cu alţi călători, în limbi nu foarte uşor de înţeles, dar care lasă amprenta unei comuniuni frăţeşti. Sau de amintirea unei grădini cu o lumină totuşi atât de banală, dar care acum, idealizată de memorie, devine de o frumuseţe ireală; de amintirea unei după-amiezi din copilărie în care întâlnirea cu o insectă necunoscută încă sau degustarea unei ciocolate şterpelite dintr-un dulap face aproape să dispară tot ce-am putut să vedem sau să gustăm mai târziu. Dorul după un loc, o fiinţă, o carte, o emoţie creşte în noi şi nu ne va părăsi cu adevărat niciodată. Avem impresia că este prelungirea experienţelor noastre, dar, de multe ori, intensitatea lor ne îneacă fiinţa într-un fluviu care curge în sens contrar legilor naturii. Corpul ne-a crescut, s-a dezvoltat, dar emoţiile ni se lovesc de veşnica insatisfacţie a unui prezent care nu va avea niciodată savoarea trecutului. Unii preferă să fi fost fără să le pese ce vor deveni, alţii devorează prezentul, încercând să nu

se mai întoarcă nicicând la „ieri”, iar cei mai ambiţioşi nu-şi fac niciodată timp nici să se oprească, nici să contemple, ci aleargă în speranţa că vor devansa viitorul. Problema nu este să ştim cine are dreptate, cine greşeşte, cine trăieşte cel mai bine sau cel mai rău, ci să înţelegem cum am putea reuşi să trăim din plin fără să sacrificăm trecutul pentru prezent şi prezentul pentru viitor.

Tocmai mă pregătesc să mă întorc în munţii din Transilvania pentru a doua oară şi mi-e greu să nu privesc înapoi, să nu am memoria supraîncărcată de cele mai frumoase imagini din trecut. Ca nişte lumi paralele, parfumul pădurilor, ciripitul păsărilor, spectacolul aripilor ce dansează deasupra capului meu, mormăitul urşilor la căderea nopţii par să se suprapună parţial în acelaşi loc, dar în temporalităţi diferite. Să coabiteze oare amintirile cu percepţiile momentului? Poate că da, cu condiţia să nu acceptăm comparaţiile. Am să încerc lucrul ăsta, asemenea unui aventurier modern care ştie, înainte de a porni în sus pe Amazon, pe urmele celor mai mari exploratori, că nu va face decât să-i imite. Virginitatea teritoriului nu mai există, întunecimile necunoscutului nu mai sunt astăzi decât puncte semnalate pe hartă, istorisiri sau relatări ale unor expediţii. Realul poate şi trebuie să coexiste cu visul. Două lumi care se îmbină, două temporalităţi, iar noi trebuie să ştim să ne punem de acord cu timpul, cu spaţiul şi cu propriul imaginar.

9
Luciditate

Pe o mică terasă ce dă spre parcul din strada Mircea Eliade, mă uit la copiii care ţipă şi sar în cea mai desăvârşită nepăsare, sub soarele mângâietor al unei frumoase zile de primăvară ce se apropie de sfârşit. Un bătrân adus de spate, cu haine ponosite, se strecoară printre mingi. Poartă o raniţă care îl cocoşează şi priveşte drept înainte, părând să nu dea atenţie agitaţiei, vremii şi frumuseţii luminii. Îl văd cum traversează strada, însă după doar câţiva metri nu-l mai zăresc – omul a dat colţul străzii. Spre marea mea surprindere, simt o uşoară strângere de inimă văzându-l ieşind atât de repede din decor. Departe de orice sentiment de vinovăţie sau de tentaţia de a permite ca ziua să-mi fie întunecată din cauză că un punct obscur ne dezvăluie tristeţea sa, am mai degrabă impresia dureroasă că, în nevolnicia lui, el există cu adevărat, în timp ce eu, care sunt în plină formă, fericit, cu o înfăţişare plăcută, nu sunt în fond nimic mai mult decât o frumoasă iluzie. Mă gândesc din nou la gazonul bine tuns, unde răsună ţipetele micuţilor cu picioare fragile, care, într-o zi, vor îmbătrâni, se vor înăspri şi nu vor mai traversa nicicând parcul acela cu zâmbetul pe buze.

Se lasă noaptea, iar eu închid fereastra spre copilăria şi nepăsarea mea.

10

Umanismul nu a murit

Mulţi intelectuali sau călători vestiţi consideră, pe bună dreptate, că umanismul a devenit astăzi o vorbă mare. Dacă am frunzări ziarele sau am urmări ţările de pe glob, un adevăr pare să predomine: omul striveşte, ucide, îşi violentează aproapele. Totuşi, este de ajuns să-l privim pe om în cadrul unor evenimente mărunte, pe care unii le-ar numi banalitate cotidiană, ca să facem să renască suflul unui umanism prea repede îngropat.

În regiunea Langtang din Nepal, la 4.500 de metri altitudine, gazdele l-au primit cu generozitate pe un plimbăreţ ca mine. Pentru ei, mersul e o datorie, o constrângere – pentru a supravieţui, trebuie să se deplaseze; şi, departe de a mă judeca, cred că probabil mă consideră nebun. Să mergi din plăcere, ce erezie! Picioarele lor pline de bătături sunt dovada suferinţelor îndurate de munca forţată, aşa încât nu aveau cum să înţeleagă prea bine, cred eu, de ce omul de la oraş voia să se ridice la înălţimea lor doar pentru plăcerea contemplării. Cu toate acestea, mi-au oferit casă şi masă, dăruindu-mi cel mai frumos spectacol la care îmi fusese dat să fiu invitat. Am putut să observ, cu puţin înainte de lăsarea nopţii, un bătrân

întorcându-se de la muncă, tăcut, fără să-şi dea măcar osteneala să se aşeze pe un taburet ca să-şi tragă sufletul, mulţumindu-se să se ghemuiască într-un colţ în aşteptarea tainului. Cât de suple îi erau membrele îmbătrânite de timp şi de efort! Foarte puţini oameni de la oraş s-ar putea lăuda cu aceeaşi agilitate. Soţia, la fel de tăcută, i-a servit un bol aburind cu o supă pe care, iubitoare, o pregătise jumătate din zi. I-a întins bolul, iar el a mâncat fără să scoată o vorbă, cufundat în gânduri, mulţumindu-se doar să întindă bolul gol ca să mai ceară o porţie. S-a ridicat apoi, fără ezitare, soţia l-a ajutat cu drag să-şi îmbrace vesta din blană de iac, după care a plecat să înfrunte din nou asprimea frigului şi munca grea, înainte ca întunericul să învăluie cu totul recoltele.

Plin de o admiraţie tâmpă, am păstrat şi eu tăcerea prin mimetism şi am acceptat bolul ce mi-a fost întins, mulţumindu-mă să-i surâd gazdei, care mi-a răspuns cu un zâmbet larg, dezvelindu-şi dinţii.

Nu, cred că lumea se înşală – umanismul mai are mult de trăit.

11

Un mit modern

Aş vrea să vă atrag atenţia asupra unei imposturi, un vis utilitar, prea adesea vândut de marii distribuitori, „profesionişti” ai bivuacului. Aşa-zisul cort, de tristă celebritate, demontabil în două secunde! Cel care, odată desfăcut, face un salt în aer şi aterizează gata să fie folosit, sub privirea uimită şi satisfăcută a capului familiei. Am petrecut câteva nopţi în acest mic gadget inventat de orăşeanul grăbit să campeze ieftin, fără a mai pierde vremea cu amenajarea habitatului. Ei bine, pot să vă spun că aproape n-am închis un ochi toată noaptea, iar trezirea, dacă se poate vorbi despre somn, a fost şi mai grea!

Era prima mea călătorie în România împreună cu Sarah şi ne instalaserăm cortul pe o plajă din deltă, mergând în susul Dunării. Umezeala mai că ne dădea impresia că dormeam într-o apă agitată de flux. Nopţile pot fi acolo reci, în contrast cu căldura tropicală din luna august. A doua zi, frânt de spate, cu un început de răceală, am ieşit din cort lac de apă, surprins de primele raze ale unui soare care dormise în mod vădit mai bine decât noi. M-am grăbit să încep operaţia de strângere a cortului şi, foarte repede, am ajuns la simpla constatare că,

uneori, pentru lucrul cel mai uşor de desfăcut totul se complică atunci când trebuie să faci operaţia în sens invers. Insistând cam prea mult să încrucişez arcurile (nu prea sunt înzestrat cu ceea ce se numeşte duhul blândeţii), unul s-a rupt. M-am pomenit numai bun să duc în spate nu un cerc armonios cu diametrul de câţiva centimetri, ci ceea ce ar semăna mai degrabă cu un zmeu enorm, cârpit cu câteva sfori găsite pe plajă. La fiecare rafală de vânt eram tras de pânza ce se umfla şi se dezumfla ca un velier gata să se scufunde. Ridicol e puţin spus! Chiar şi ţânţarii mă puteau repera de la distanţă după echipament şi după verdele ţipător al cortului. Pot să vă spun că au profitat din plin, reuşind chiar să mă facă să plâng, să mă cocoşez de durere.

În natură ne ferim de animalele de talie mijlocie, suntem absolut speriaţi de cele care ne depăşesc în dimensiuni, dar nu ne ferim niciodată îndeajuns de micile vietăţi care, în număr mare, fac ravagii. Era foarte departe de ceea ce ştiam eu despre camping, când, pe la paisprezece ani, campam în Alpi împreună cu colegii mei din colonia de vacanţă. La marginea pădurii, stând cu toţii turceşte în jurul focului într-o tăcere deplină, mă pregăteam să-mi spun istorisirea. Eram povestitorul găştii, cel care depăna istoriile cele mai înspăimântătoare, delectându-mă cu spaima pe care o inspiram şi care mă ferea în parte de cea pe care o puteam resimţi. Mi se întâmpla totuşi să lăcrimez sub efectul propriilor cuvinte, cu un ochi la cei care mă ascultau şi cu altul pândind frunzele ce se mişcau în întunericul pădurii. Apoi, în sfârşit, când ne reveneam după emoţii, mai degrabă temându-ne şi mai mult să trăim cu propriile spaime nocturne, ne instalam în sacii de dormit şi formam un singur

corp. Ne bucuram cel puţin de satisfacţia de a avea cerul înstelat ca portiţă de scăpare şi plăcerea de a ne trezi la stinsul tăciunilor, singurii martori ai ritualurilor noastre tribale. Chiar şi umbrele visate sau închipuite în momentul scurt când ne cufundam obosiţi în somn aveau mai multă strălucire şi vigoare decât vederea monotonă a unei pânze pe care se scurg picăturile de ploaie. Plăcerea de a respira mireasma pădurii fumegânde în locul duhorii propriilor şosete ude aruncate într-un colţ al cortului.

În fond, problema poate că nu e acel faimos cort ce se desface în doar câteva secunde, pe care mă înverşunez să-l critic, ci nostalgia unei epoci când chiar îmi făceam timp să îmblânzesc natura care, în pofida aspectului ameninţător, îmi oferea mult mai mult decât acea pânză subţire presupusă a fi în stare să mă protejeze.

12

Cimitirul Bellu

Tocmai s-a trecut la ora de vară, cerul e senin. Sarah vrea să-mi arate un loc oarecum atipic şi intenţionează să păstreze secretul până la capăt. Ajunşi într-un cartier pe care nu-l cunosc, trecem pe lângă un şir de dughene, comercianţi care vând fructe, băuturi dulci, produse de patiserie româneşti, majoritatea pe bază de „brânză”. Trecem apoi pe lângă un şir de tarabe unde negustori ambulanţi vând la preţ redus şosete, scule, ochelari de vedere, băuturi alcoolice făcute în casă. Oamenii care se opresc nu se mulţumesc să negocieze preţurile, ci se aşază lângă bătrânica sau bătrânelul care îşi expune marfa şi sporovăiesc despre vreme, evenimente, despre familie... Aici dispare orice distanţă dintre cumpărător şi vânzător. Traversăm apoi un bulevard mare, având grijă să nu fim călcaţi de tramvaiul care tocmai vine, unul cu nişte roţi ruginite ce huruie pe nişte linii mai bătrâne decât mine. Îndată ce ajungem pe partea cealaltă, ridic privirea – se apropie o barieră de beton, nişte ziduri care împrejmuiesc ceea ce intuiesc că ar fi un cimitir. Sarah îmi dezvăluie secretul şi-mi spune că vom intra în Cimitirul Bellu, un loc pe care dorea să-l viziteze şi unde e înmormântat scriitorul meu

preferat, Panait Istrati. La început dezamăgit, nu puteam să bănuiesc că ziua aceea avea să fie una de neuitat. La Paris mi se întâmpla deseori să merg în Montparnasse, din plictiseală, fără o ţintă anume, ca să rătăcesc printre mormintele unor anonimi şi ale unor legende, sau în Montmartre, să fumez în linişte şi să fug de agitaţie, citind la umbra unui cavou. Legătura mea cu lumea era întreruptă, dar fără să mă simt într-un ţinut străin, căci zgomotul traficului rutier ajungea până la mine ca un ecou îndepărtat.

Aici era un calm desăvârşit – doar păsările îmi însufleţeau câmpul auditiv, fără să mă deranjeze. Nu se pot face comparaţii, dar spectacolul oferit de Cimitirul Bellu e cu totul altul, fiind un adevărat muzeu în aer liber. Rătăcind aiurea pe alei, observ biserici în miniatură, reproduse după biserici celebre răspândite în diferite regiuni din România şi slujind aici drept cavouri enorme şi exagerate, comandate de familii bogate dornice să le fie imortalizat neamul. Cu influenţe ortodoxe, gotice, greceşti, fiecare construcţie este în sine o capodoperă arhitecturală. Niciun detaliu nu este neglijat, scoţând în evidenţă frescele îmbătrânite de timp pe care le regăsim pe zidurile celor mai mari construcţii, chiar şi materialele folosite sunt identice, aidoma decorurilor în mărime naturală din filmele hollywoodiene. Găsim şi un „careu francez” dedicat soldaţilor din corpul expediţionar morţi în Primul Război Mondial şi uşor de recunoscut după săbiile înfipte în pământ. Dar, neîndoielnic, cele mai spectaculoase sunt diferitele sculpturi italiene, etrusce, egiptene, româneşti, care spun în felul lor poveştile femeilor şi bărbaţilor înmormântaţi aici. Însă trebuie să le cunoşti povestea vieţii! În acest loc, nimic nu te informează, nicio

broşură, niciun plan detaliat. Ajungem acum la ceea ce vreau cu adevărat să vă povestesc, o întâlnire incredibilă! Unul dintre acele hazarduri ale vieţii care ne dezvăluie, în acelaşi loc, o realitate totuşi total diferită.

Un agent de pază cu obrajii îmbujoraţi de ţuică se apropie grăbit de noi. Ne cere întâi să nu facem poze, apoi se autopropune ghid, fără să ne ceară părerea. Lat în umeri şi cu un debit verbal agresiv, omul nu-mi inspiră deloc încredere, prevestind, mai mult decât orice, agasare. Cât m-am putut înşela! Bărbatul începe să depene povestea fiecărui cavou fără să omită nimic, fără să uite nici date, nici detalii privind genealogia acelor familii ilustre, ajungând chiar să personalizeze fiecare anecdotă, conferindu-i culoarea celor mai vestite poveşti sentimentale. Sarah se grăbeşte să-mi traducă tot, însă rezumând puţin, iar el bagă de seamă şi, cu umor, face pe-a ofuscatul. Revine îndeosebi asupra unui mare sculptor şi a unui arhitect deosebit, care, după părerea lui, întruchipează mândria României: Karl Storck şi Ion Mincu. Într-adevăr, capodoperele lor îţi transmit măsura deplină a geniului. Amândoi reuşesc să transforme acel loc al morţii într-un templu al artei. Trei sculpturi din marmură ne atrag atenţia în mod deosebit. Nespus de bucuros, ghidul ne spune povestea lor, aproape murmurând, ca şi cum ne-ar fi împărtăşit un secret.

Primul reprezintă o femeie în mărime naturală plângând în genunchi în faţa statuii unui bărbat pe care l-a iubit şi l-a pierdut. O adevărată punere în abis a durerii, aproape că-ţi vine să te repezi la ea s-o îmbărbătezi. Pe un alt mormânt din marmură se poate observa o uniformă militară aşezată neglijent deasupra. Apropiindu-te puţin, constaţi că de fapt

este integrată în piatra tombală. O altă punere în abis, după modelul obiectelor lăsate pe morminte, mărturii ale trecutului militar glorios al oamenilor căzuţi pe câmpul de luptă. Cu a treia sculptură ajungem la chintesenţa artei de povestitor a „ghidului nostru” şi a graţiei în stare pură, o călătorie în timp, tragică şi pasionantă. Sculptura reprezintă o femeie cu ţinută mândră şi înfăţişare relaxată pentru secolul al XIX-lea. Ochii înfundaţi în orbite şi fruntea lată îi conferă o mare profunzime sufletească. Agentul de pază, vădit emoţionat, ne spune că această ultimă operă a fost realizată de Storck pentru un medic bogat care voia să-i aducă un omagiu iubitei sale defuncte. Aceasta, simplă servitoare, fusese asasinată de soţie, care aflase de relaţia lor şi hotărâse să-şi facă dreptate singură. Se poate intui că femeia aceea era o îndrăgostită pasională, cu un temperament sentimental cel puţin egal cu al rivalei sale şi a cărei singură crimă a fost aceea de a iubi un bărbat care nu putea fi al ei. Privind şi aici mai cu luare-aminte, am aproape impresia că marmura vrea să-mi destăinuie misterele ei, să-mi şoptească chinurile pe care le îndură în lumea de dincolo. Agentul de pază îşi completează istorisirea explicându-mi că, în unele nopţi, într-o lumină argintie emanată de marmura peste care se revarsă razele lunii, femeia pare să rătăcească în căutarea iubirii pierdute, pentru care şi-a dat viaţa.

Absolut fascinat de această poveste şi de ghidul meu, o rog pe Sarah să-l întrebe cum de ştie atâtea lucruri despre istoria locului. Îmi răspunde, destul de mândru, că şi cei mai mari istorici ai ţării sunt impresionaţi de cultura lui când se distrează servindu-le drept ghid. Nu cred că aş putea afla mai multe, dar, în fond, alte explicaţii au prea puţină importanţă

în comparaţie cu însufleţirea lui de a împărtăşi cu generozitate ceea ce ştie. Mă surprind pentru prima dată invidiindu-i pe morţi, fiind gelos pe ei pentru frumuseţea cavourilor, bogăţia poveştilor, pentru locul sub copacul care îi adăposteşte, fără a mai vorbi despre calmul ce pare să-i legene în veşnicie. Nu mai departe de ieri, cimitirele erau pentru mine un fel de cură terapeutică, stârnindu-mi foarte repede dorinţa de a mă întoarce printre cei vii. Astăzi aproape că-mi doresc să mă alătur lor, să mă instalez lângă ei. Sper în taină ca, într-o zi, un agent de pază să le zugrăvească unor tineri trecători portretul meu la fel de cavaleresc, poetic şi chiar tragic, dacă asta poate să-mi confere puţin din substanţa care-mi lipseşte.

În fine, îi mulţumesc ghidului nostru pentru timpul acordat şi pentru amabilitate, apoi îmi închei călătoria singur, la mormântul marelui scriitor francofil Panait Istrati. În fond, singura poveste pe care o cunosc foarte bine. Un pelerin cu inimă mare, văr balcanic cu un alt hoinar al căii ferate, Jack London. Pentru mine, Istrati e un supravieţuitor. După o tentativă de sinucidere, a început să scrie cu furie la 40 de ani, călăuzit de flacăra revoltei şi de incredibilul talent de povestitor, un om care a văzut, a îndurat şi a trecut prin multe în interminabilul său exil. Dincolo de admiraţie, ţin la acest om, la acest suflet pereche pe care îl simt a fi, într-o oarecare măsură, „fratele” pe care nu l-am avut niciodată. Îi vorbesc înclinându-mă în faţa mormântului, care este, ţin să spun, de o sobrietate desăvârşită, dovadă a unui adevăr primordial: poeţii mor săraci, lăsându-şi doar sufletul celorlalţi. Devin conştient că uneori este posibil să iubim morţii aşa cum poate n-am reuşi să-i iubim pe cei vii. Ei nu ne pot dezamăgi, nu ne

cer nimic şi au calitatea inegalabilă de a asculta în tăcere. Pornesc spre ieşire, trecând din nou printre morminte bogat decorate. Mă întorc printre cei vii, pregătit de confruntare.

13

Adevărul

Deja sunt blocat de o lună într-un hotel de lux din Bucureşti, o colivie aurită care mă lipseşte de dreptul de a mă plânge şi de nevoia legitimă de a-mi trăi pe deplin independenţa. Cine s-ar putea plânge că este cazat astfel pe spezele altuia, într-un hotel de patru stele unde trag doar marile personalităţi, pentru a mai urca apoi o treaptă faţă de restul muritorilor? Eu mă plâng. Chiar dacă nimeni nu mă urmează, există drumuri pe care le marchezi singur. Alerg de dimineaţa până seara după un bogat om de afaceri, prea ocupat pentru a catadicsi să se scuze că ne ţine astfel departe de speranţele noastre.

Venit aici împreună cu logodnica mea pentru realizarea unor filme documentare cu „acest mecena” şi canalul lui de televiziune, nu putem decât să ne bucurăm că avem bani, în lipsa unui interlocutor de calitate. N-am semnat niciun contract, ce-i drept, dar în acel loc înalt al corupţiei, unde banul a devenit o nouă divinitate, cine ar deschide un proces cu un petic de hârtie în mână împotriva unui om care are puterea să oprească ploaia? Nici în privinţa asta nu mă urmează nimeni! Lăsând în urmă familie, prieteni, eram

entuziasmaţi la gândul de a realiza portrete, de a lua contact cu realul şi de a trăi aventura pe un teritoriu care a ştiut să-şi păstreze frumuseţea în stare originară. În loc de asta, ne agităm încoace şi-ncolo ca nişte lei în cuşcă, ba încercând să ne consolăm unul pe celălalt, ba înfuriindu-ne şi reproşându-ne reciproc acea nebunie a inconştienţei. Cuplul e pus la încercare nu de viaţa cotidiană, ci de absenţa promisiunii pe care o prezintă aici necunoscutul. În fond, poate că asta e adevărata aventură, să trăieşti de pe o zi pe alta, nu ghidat de visuri în perspectivă, ci de teama de a trebui să trăieşti fără a le realiza vreodată. Ce rămâne? Nu mai e speranţă, neantul i se substituie insidios, chiar şi soarele primăvăratic pare să-i sfideze pe cei doi exilaţi care suntem, cocoţaţi ridicol în balconul nostru fals. Cum să revenim? Dar cum am putea justifica eşecul în faţa celor care, nu mai departe de ieri, fără s-o spună direct, ne reproşau că i-am părăsit? Putem oricând să ne fluturăm fericirea ca să liniştim conştiinţele, dar eşecul îl treci sub tăcere în mod ruşinos, ca să nu te vezi condamnat la o pedeapsă şi mai grea. Nu ne mai rămâne decât să numărăm în temniţa noastră motivele acelei tapiserii oribile. Îl suspectez pe patron că a ales înadins camera aceea, ca să ne înnebunească, sperând poate că vom uita şi noi motivul venirii noastre aici.

Târându-ne ca nişte nevertebrate, mergem la sala de sport a hotelului la fiecare două seri. Îi înţeleg mai bine pe deţinuţii băgaţi la carceră, care, când vine momentul, îşi doresc un singur lucru, să alerge în curte – dar nu ca să inverseze cursul timpului, e prea târziu, ci ca să-şi repună în mişcare propriul ceas biologic. În ritmul epileptic al unei muzici tehno asurzitoare, lucrez la haltere, mă plictisesc pe o bandă de

alergat anostă, în scopul de a păstra o aparenţă de moralitate, chiar dacă puzderia de oglinzi din jur îmi demonstrează căderea inevitabilă. În paranoia noastră comunicativă, chiar şi personalul hotelului ni se pare complice, privindu-ne ba zâmbind, ba strâmbându-se, părându-li-se probabil că suntem foarte suspecţi. Eu mergând pe lângă ziduri îmbrăcat ca un aventurier fără aventuri, iar ea cu bascheţi şi având pe umeri o haină din piele, ca o liceană, cu părul niciodată aranjat, cu chipul descumpănit. Un cuplu drăguţ de inadaptaţi, profiluri de pus imediat pe peretele cu persoane ce trebuie supravegheate îndeaproape. Fără a mai vorbi de restaurantul unde suntem mereu văzuţi venind zi de zi ca nişte paraziţi, prinzând rădăcini în aşa măsură în locul acela, încât pare că ne-a fost rezervată o masă. Supraveghezi mai bine oamenii cărora le dictezi obiceiurile, controlându-i fără voia lor. Nu v-am minţit, paranoia e tot mai mare – şi tare mă tem că, într-o bună zi, vom deveni subiectul documentarului unui alt realizator.

14
Tăcere!

În seara asta Luna e roşie – este eclipsă, iar soarele refuză să piară deasupra Bucureştiului. Trebuie să alegi – umbra sau lumina? Mă simt ca pământul, prins ca într-o menghină, nevoit să aleg între vorbă şi cuvântul scris. Trebuie să spun că sunt la capătul puterilor, febra face ravagii, organismul trage din greu să se obişnuiască cu gândul de a trăi în exil, aşa încât tusea îmi impune o tăcere forţată! Singur în camera mea de hotel, având ca fond vizual un documentar despre animale, îmi aştern pe hârtie bilanţul zilelor. Odihnindu-mă după conversaţii, după emoţiile exprimate în pripă, regret foarte repede accesele de furie, cuvintele repezite sau discuţiile prea repede uitate. Am sentimentul că toate cuvintele mele se răsucesc, devenind rând pe rând furie, bucurie, decepţie şi chiar minciună, fără o continuitate adevărată. N-am doar impresia că mint în privinţa evenimentelor sau acţiunilor mele, ci îmi dau seama că, în mod sigur, cuvântul ajunge mai departe, neagă profund ceea ce sunt. El maschează, deghizează, înfrumuseţează sau irită ca să pună capăt unei conversaţii. De exemplu, o persoană pe care aş fi ofensat-o se înfurie pe mine, însă acea furie îi va orbi percepţia şi va nega

deci ceea ce ieri a putut gândi plăcut despre mine. Un cuvânt este de ajuns pentru a rupe echilibrul, ce fragilitate! Avem deci dreptul să ne întrebăm unde e adevărul nostru când emoţia îşi încetează influenţa, ca să redea locul gândirii în realitatea ei cea mai dezafectată.

Ridic ochii o clipă ca să mă uit la televizor – o caracatiţă a fost pescuită accidental, prinsă într-un năvod. Se zbate, se târăşte cu toate tentaculele sângerii, caută să scape de pe vas. Fiecare membrană observă ungherele navei, par aproape independente unele de altele, deşi, în realitate, aparţin toate aceluiaşi corp. În ciuda mediului rece şi ostil, caracatiţa nu intră în panică, gândeşte corect în mişcare, apoi găseşte repede o ieşire. Reuşeşte să-şi deplaseze corpul vâscos şi retractil şi, strecurându-se printr-o gaură de mărimea unei monede, îşi recapătă libertatea în aplauzele din off ale echipajului. Rămân uluit câteva secunde, aplaudând şi eu mental, pentru ca apoi să mă cufund din nou în gânduri.

Am încercat prea mult timp să influenţez oarecum lumea prin acţiune, suferind profund apoi, când constatam că, unu, aveam doar o putere limitată, supusă riscului evenimentelor, şi doi, mă rupeam de realitatea lumii, vrând s-o influenţez într-un fel sau altul. Astfel, am renunţat treptat de ciudă sau probabil dând dovadă de înţelepciune, nu mai ştiu, dar important e că s-a produs o minune. Puteam în sfârşit să înţeleg şi să văd tot ce mă înconjura cu o clarviziune schimbată radical! M-am refugiat în mod firesc în scris, ca să nu pierd nimic din ceea ce descopeream. Am convingerea că scrisul, spre deosebire de vorbă, nu maschează nimic, chiar dacă arta povestitorului are vocaţia de a-l purta cu sine pe cititor. Există fiinţe, dintre care cred că fac şi eu parte, pentru

care scrisul este singura modalitate de a gândi „adevărat”. Când sunt singur şi scriu, nu fac decât să-mi structurez gândirea, o las să-mi dezvăluie ceea ce fiinţa mea înecată în lume îmi cere prea adesea să ascund. Fac într-un fel pace, dezvăluindu-mă pe fragmente, în valuri, făcând astfel din nou cunoştinţă cu mine. Recitirea este momentul adevărului, nu trebuie să ne temem de descoperire. Chiar dacă deznădejdea apare ca o imagine suprapusă, va avea cel puţin meritul de a fi sinceră şi va fi mereu mai senzuală decât fericirea care durează întotdeauna puţin. Dacă din teama de a nu dezamăgi sau din dorinţa de a cuceri mă gândesc la un eventual cititor, mâna îmi devine mai insensibilă, exagerările nu-mi mai sunt ghidate de minte, ci de voinţă, minciuna se acoperă de cerneală. Nu e nimic mai cumplit decât o pagină redusă la tăcere, căci vorba preia rapid ştafeta. Oboseala e acum prea mare, sting televizorul, trag perdeaua peste conştiinţa mea.

15

Copilărie

Pe drum vorbim despre întâlniri, despre peisajele văzute în realitate sau imaginate şi, în mai mică măsură, despre noi. Evităm trecutul şi cu atât mai puţin pe cei apropiaţi lăsaţi în urmă. Dar, cum scrisul este într-un fel confidentul care nu ne judecă niciodată, îmi iau avânt – aş vrea să vorbesc despre tatăl meu.

Scena are loc în suburbia 93[*], într-o căsuţă din lemn asemenea unei cabane de munte, pe înălţimile de la Clichy-sous-Bois. O copilărie liniştită într-un mediu uniform. Străzi întotdeauna pustii, încât puteai să circuli cu bicicleta sau să sperii trecătorii sărind în calea lor. Fiind singur la părinţi, trebuia să mă joc cu umbra mea, fără să mă plâng – şi am învăţat foarte repede să folosesc lumina ca să-mi las imaginaţia să o ia razna. În perioada aceea, tata era foarte ocupat, deci absent, cadru comercial într-o mare societate germană. Era mereu la costum, cu cele câteva kilograme în plus căpătate din cauza pauzelor de masă oferite de firmă şi a maşinii puse la dispoziţie în completarea beneficiilor. Hotelurile erau pentru el a doua casă. Mă uitam cum pleca în fiecare lună, fără vreun element de noutate. Aceeaşi sărutare

înainte de ivirea zorilor. Veşnicul zgomot de motor, premisa demarării automobilului, care îmi anunţa întotdeauna un răgaz de câteva ore înainte de munca silnică. Într-o zi, curiozitatea m-a împins să rup acest ritual monoton şi să arunc un ochi la conţinutul valizei sale. Cămăşi perfect călcate prin grija mamei erau stivuite lângă cravate oarecum demodate. Deloc descurajat, am scotocit mai adânc şi am dat peste lozul cel mare! La fund erau ascunse reviste pornografice scorojite de uzură şi de plăcerea lecturii. Femei cu sâni mari, cu pilozitatea foarte dezvoltată păreau să-mi surâdă drăgălaş, aşa cum o făcuseră deja, fără îndoială, şi pentru tata. Fiecare pagină avea o poză diferită. Încă nu puteam, la vârsta aceea, să-i descifrez conţinutul, pe care îl intuiam pasionat. Înţelegeam totuşi că textul avea prea puţină importanţă, partea vizuală fiind în sine deja foarte explicită. Am rămas de atunci cu un gust foarte *vintage* faţă de acele femei păroase care ascundeau ceea ce astăzi mi se pare prea repede scos la iveală.

Îndată ce tata ne părăsea, mă grăbeam să-i iau locul. Traversam culoarul care mă despărţea de camera părinţilor şi mă urcam în pat lângă mama. Ca să profit de televizor, prima scuză, dar mai ales cu scopul, acum asumat, de a-i ocupa teritoriul. Îmi ziceam că, pentru a ajunge bărbat, trebuie să devin el, trebuie să fac totul ca el ca să înţeleg mai bine. Şi mă străduiam cu un zel pe care Freud l-ar fi inclus cu siguranţă într-un paragraf întreg din eseurile sale. Noaptea mă transformam în santinelă – una care, la cel mai mic zgomot, apuca lanterna şi se repezea pe scări ca să asigure sectorul şi să se convingă că uşa de la intrare este bine închisă. Desigur, nu aveam dreptul să iau revolverul nedeclarat, ascuns sub

pat, dar, în lipsa lui, aveam permanent la îndemână copia lui cu bile, foarte fidelul meu tovarăş de spaimă. Întruchipam autoritatea, mama preluând rolul de surioară cu care te ciondăneşti, fără asumarea consecinţelor. Copil-rege, puţin dictator pe ici, pe colo, jucam totuşi de minune rolul soţului în societatea noastră, care laudă uneori şi astăzi acest model arhaic. Am mai evoluat de atunci, dar, fiind cinstit, căci despre asta e vorba aici, am ştiut să mă înconjor mai cu seamă de oameni a căror autoritate m-a ajutat să mă reevaluez. Sunt totuşi conştient că anumite persoane prea complezente n-ar face mulţi purici pe lângă mine.

Fiecare întoarcere acasă a tatei îmi lăsa un gust amar. Reveneam la singurătatea din camera mea şi la toate privilegiile în minus care îi erau asociate. Mă întrebam întotdeauna cum de putea să plece şi să se întoarcă atât de uşor, să aştepte să fie servit, apoi să-şi vâre şosetele în aşternutul încălzit de mine? Întrebarea asta şi-a găsit răspunsul la timpul ei, dar a fost nevoie să fiu al naibii de răbdător. Mă întorceam foarte repede la jocurile mele puerile, simulând indiferenţa, când eu deja întrezărisem „lucruri” din viitor. Mult mai târziu, tata a rămas fără loc de muncă, fără deplasări, n-a mai părăsit patul mamei şi a devenit tăticul grijuliu cu progenitura lui, lucru la care nimeni nu s-ar fi aşteptat.

Aşa că am plecat şi eu în călătorie de afaceri.

* Departamentul Seine-Saint-Denis, codul poştal 93 (n.tr.).

16

Bunica

La sfârşitul ăsta de săptămână voi sărbători Paştele cu familia logodnicei mele, în sătucul Goroneşti. Au acolo o casă frumoasă, nu foarte departe de pădure. Aici călătoreşti pur şi simplu în timp: automobilele sunt excluse din decor, doar şaretele au dreptul să se deplaseze în spaţiu, copitele cailor calcă doar în propriul bălegar, totul însoţit de lătratul câinilor vagabonzi. Sifonăria este singura sursă de apă din sat, oamenii înghesuindu-se acolo să-şi umple numeroasele sticle goale cu o apă gazoasă revigorantă. Locul este şi un prilej de întâlniri. În jurul femeii nepăsătoare care nu face decât să ia sticlele goale şi să le înapoieze pline, discuţiile sunt în toi şi se prelungesc, căci drumurile dus-întors sunt multe înainte de lăsarea nopţii. Aici, cu cât stai mai mult la taclale, cu atât ţi se face mai sete.

Mă fac repede comod şi mă aşez în bătaia soarelui, 20 °C pe termometru, între primele narcise îmbobocite, cu un pahar de lapte de vacă în mână şi un ciocan în cealaltă, pentru spart nuci. Mie mi-a revenit această sarcină, care îmi convine de minune, nucile fiind pentru prăjitura ce se pregăteşte pentru celebrarea Paştelui ortodox. O sărbătoare ce se va încheia

după miezul nopţii, în jurul unei gustări consistente în spatele bisericii, în faţa unui foc imens, şi mai mult ca sigur se va bea cu totul altceva decât apă gazoasă.

Un singur lucru tulbură această viziune idilică: viţa-de-vie a bătrânei de alături, care seamănă aproape perfect cu grilajele lagărelor de concentrare, închise, pline de sârmă ghimpată ce despică peisajul. Mă gândesc la acele imagini cu lagăre de după tragedie, cu iarba crescută acolo unde altădată călcarea în picioare a unor fiinţe descărnate retezase orice viaţă de la rădăcină. Din fericire, ciripitul păsărilor mă readuce la realitate – sunt mereu la post şi par să se ţină după mine. Peste tot unde e viaţă, ele sunt prezente ca s-o celebreze. Le este de ajuns o simplă bătaie din aripi ca să se ridice deasupra tuturor grilajelor, să zboare pe deasupra omului, a barbariei şi sadismului său. Când ridică astăzi ochii spre cer, oamenii nu văd doar aceşti purtători de speranţă, ci şi pe verii lor cu aripi metalice, care îşi scuipă mizeria în văzduh. Este adevărat, am simplificat mijloacele de deplasare, dar uităm cam repede că un teritoriu se merită, că drumul până la el are tot atâta importanţă ca şi scopul destinaţiei. În privinţa asta suntem încă foarte departe de a zbura spre libertate.

Ligheanul meu pentru nuci se umple foarte repede, bronzul îmi redă culoarea iniţială, a mea, înainte de a fi „albit” de oraşele poluate. Simpatica mea logodnică vine să-mi ia din mâini ligheanul cu miez de nucă, privindu-mă cu frumoşii ei ochi negri. De câte ori se întoarce aici, în locul copilăriei sale îndrăgite, redevine om al pământului. Aici este casa bunicii sale, persoana pe care a iubit-o cel mai mult, o bătrânică singuratică ce i-a dezvăluit atitudinea pioasă a truditorilor mereu aduşi de spate, care îi mulţumesc lui

Dumnezeu în timp ce-şi cultivă pământul. Îmi arată fotografii, obiecte care i-au aparţinut, cum ar fi o lopăţică crăpată şi pe care a întărit-o la capăt cu o bucată de metal. Îmi explică, cu lacrimi în ochi, că bunica nu lăsa nimic să se piardă, fiind prea săracă să-şi permită să arunce ceva şi poate şi prea legată de obiectele ei, puţinele lucruri pe care le avea şi care, ca şi ea, vor îmbătrâni, devenind inutile. Bunica refuza să o facă şi, ascultându-mi logodnica, am impresia că ating cu privirea memoria ei care transpare parcă din ziduri. Înţeleg mai bine de unde îi vine vitalitatea incredibilă – a ştiut să păstreze un paradis pe care-l cultivă, neavând nevoie să-l mai caute prin lume, rădăcinile fiindu-i temeinic înfipte aici şi acum. O privesc alergând spre mine parcă fără să atingă pământul, sălbatică, luminoasă, pământeană şi aeriană totodată.

Este adevărat că învăţăm multe din singurătate, dar compania ei mă învaţă mai mult; e de-ajuns să mă aşez şi s-o privesc străbătând spaţiul ca să înţeleg că locul meu e aici, alături de ea.

17

Pădurea cu hohote de plâns

După un post al Paştelui interminabil pentru cei care-l ţin, românii se pregătesc să petreacă. Eu mă agit la grătar. Mirosul de lemne şi cărbuni, de carne de miel fierbând înăbuşit în uleiul aromatizat cu rozmarin din grădină, înţepătura focului care îmi arde buricele degetelor în momentul în care întorc carnea, fericirea. Cum am putea încerca să înfăţişăm culorile cărnii dacă nu suntem noi înşine hedonişti, hărţuiţi între dorinţă şi vinovăţie sau preaplinul care îi succedă deseori? Completăm totul gustând vinul nou din strugurii din via vecinului, în timp ce femeile aduc o mămăligă mare, tăiată în mai multe părţi egale cu un simplu fir de aţă. Preţuită de toţi, bogaţii şi săracii împărţind-o întotdeauna cu mesenii lor, fiind şi ieftină, mămăliga oferă siguranţa unor bucate autentic româneşti. Ciocnim apoi ouă vopsite. Unul zice: „Hristos a înviat!”. Celălalt răspunde: „Adevărat a înviat!”. Oul întruchipează mormântul lui Hristos, crăpătura de după ciocnire simbolizează viaţa care este eliberată, învierea şi plăcerea mea de a-l mânca dintr-o îmbucătură! Inutil să vă mai spun că, atunci când soseşte pe masă carnea aburindă, începe bătălia. Visătorul va rămâne cu buza umflată. Nu las

nimic în farfurie – strivesc, sug, curăţ la sânge până şi oasele. Cei din jur mă privesc chiorâş, crezând cu siguranţă că, dacă ar fi să vină criza, foametea sau sfârşitul lumii, aş fi primul care s-ar gândi la ceva inimaginabil. Poate nu greşesc.

După ce masa e astfel cotropită, prădată, demolată, e timpul să ne aruncăm în iarbă, pe jumătate goi, ca să nu mai luptăm cu gravitaţia, să ne declarăm învinşi şi fericiţi că existăm. Visez cu ochii deschişi la haiduci, celebrii tâlhari români; filmele cu ei sunt reluate iar şi iar pe canalele naţionale de televiziune. Acei hoţi din codru, eroi ai poporului asuprit, călăreau, beau, mâncau, făceau dragoste, găsind peste tot în drumul lor senzualitate, ospitalitate şi mâncare bună, o viaţă visată pe care o încerc puţin, dar fără crime, fără teama de represalii şi fără moartea în faţa plutonului de execuţie. Puţin mai târziu, din nou în picioare, plec împreună cu Sarah, logodnica mea, şi cu tânărul ei frate să explorăm pădurea ce străjuieşte casa.

Mersul pe jos ne ajută digestia, astfel încât s-o putem lua de la capăt odată cu lăsarea serii. Începem cu o mică ascensiune; în alte condiţii n-ar fi fost greu, dar acum, cu burţile pline, ni se pare o drumeţie interminabilă. Ajungem curând la marginea pădurii, pe o colină – ce privelişte! Te-ai crede în Montana. În depărtare se zăresc înălţimile înzăpezite ale Munţilor Făgăraş. Ca de fiecare dată când viaţa ne oferă dorinţa reînnoită a unui vis la orizont, ne promitem să-l realizăm. Privirea pe care mi-o aruncă Sarah nu mai are nevoie de cuvinte, ne înţelegem perfect – Munţii Făgăraş vor fi ţinta noii noastre expediţii după topirea zăpezii. Intrăm în pădure. Lumina soarelui e piezişă, uşor ascunsă de nori, dând impresia unui halo estompat ce aminteşte de filtrele folosite la

filmele vechi pentru înfrumuseţarea chipurilor. Trunchiurile copacilor sunt atât de rare, încât se poate constata pe deplin adâncimea locului, ceea ce ne ajută să nu fim surprinşi de urşi sau de mistreţi, care cutreieră prin zonă. Sarah ne deapănă apoi povestea acelei păduri ca să-şi sperie fratele. Trag cu urechea. Încă din copilărie i s-a spus mereu că pădurea aceea era un liman de pace ziua şi un loc otrăvit de tristeţe la lăsarea serii. În toată povestea asta, interesante pentru mine erau mărturiile sătenilor amintite de ea. Ei pretind că ar fi auzit o femeie plângând, fără să se ştie cine era. Povestea îmi aminteşte că, foarte des, fericirea noastră se răceşte şi se stinge în contact cu nefericirea aproapelui, fără s-o putem uşura într-un fel sau altul. Nu mai zăbovim şi ne continuăm drumul pentru a reuşi să ieşim din pădure înainte de căderea nopţii. Ajungem într-un luminiş. În depărtare se zăreşte un lac mic, iar punctul întunecat de la orizont pare a fi o casă părăsită.

Nu ratăm ocazia de a ne speria unii pe alţii. Iarba înaltă reduce puţin vizibilitatea, dar vedem foarte clar o întreagă zonă de arbuşti clătinându-se în toate direcţiile. Înaintăm cu prudenţă, când, dintr-odată, un vultur ţâşneşte şi zboară razant cu pământul, marcând solul cu umbra frumoasei sale siluete aerodinamice. Iată de ce iubesc înălţimile, locul ideal pentru a te deplasa pe terenul lui de vânătoare şi a-l observa de la sol fără teleobiectiv şi toate cele. N-aş vrea deloc să stric acest moment. Ne revenim din emoţie şi ajungem în apropierea construcţiei, care se dovedeşte a fi o căsuţă pentru rugăciune, cum poţi întâlni mai peste tot pe drumurile din România. A fost abandonată de mulţi ani, grinzile abia se mai ţin. Pe crucea din mijloc cu greu se mai pot desluşi desenele

care îi reprezentau pe sfinţii ocrotitori în faţa cărora oamenii se rugau şi sperau. Se pot vedea totuşi urmele recente ale unor vandali care au mâzgălit prosteşte nişte cruci albastre. Deasupra, o altă inscripţie le este adresată: „Blestemat fie cel care a făcut asta!”.

După povestea pădurii şi acest avertisment sinistru, îmi zic că e timpul să ne întoarcem acasă. În plus, mersul pe jos mi-a deschis din nou pofta de mâncare, ca şi însoţitorilor mei, de altfel. Pe drumul de întoarcere mă gândesc că întotdeauna am fost captivat de tot ce se află în spatele realităţii, plăcându-mi enorm de mult să scotocesc, să îndepărtez aparenţele ca să descopăr partea de mister. Mi se pare evident că nu-i nevoie să trăim cu ochii aţintiţi spre cosmos ca să găsim necunoscutul, căci el se află peste tot în jurul nostru. Chipul unui om pe care-l întâlneşti, dorinţa de a şti ce se ascunde în spatele său – povestea lui este deja în sine o enigmă care ne poate ocupa foarte mult timp. Am de gând să-mi petrec timpul care îmi rămâne explorând aceste chipuri, căutând să aflu cât mai multe despre ele. Încep să cadă picături mărunte de ploaie. La drum, să n-o mai lungim!

18
Fapte diverse

Ne întoarcem la hotel, unde reîncepe aşteptarea. Revin mereu aceleaşi întrebări – între mine şi Sarah începe un joc de ping-pong foarte neplăcut şi presărat cu reproşuri: când vom începe documentarele? Când va ieşi din bârlog şi ne va confirma bugetul „producătorul” nostru miliardar? Dar, mai cu seamă, când ne va plăti? Minune sau blestem, întrebările noastre îşi vor găsi foarte repede răspuns.

Deschidem televizorul pe un canal de ştiri şi, după o oră, stupefacţie! Poza îi apare în fereastră. Totul e limpede. Un sirian tocmai a fost găsit mort, în stare de putrefacţie avansată, înghesuit într-o valiză, într-un portbagaj – şi, cel mai interesant, maşina era parcată frumos în faţa postului de poliţie. Poliţiştii nu remarcaseră maşina, care doar pe ei îi aştepta, şi încă de câteva luni. Au descoperit-o când duhoarea a devenit atât de insuportabilă, încât nasul a preluat treaba creierului.

După cum probabil bănuiţi, maşina era a omului nostru, căruia prefer să nu-i dezvălui numele, deşi este foarte cunoscut pe aici. Am să-i spun deci dl X. Întrebarea pe care ziarişti şi poliţiştii erau îndreptăţiţi s-o pună mi se pare cât se

poate de legitimă: „De ce n-aţi declarat dispariţia maşinii?”. Dl X s-a apărat spunând că omul acela, colaboratorul şi prietenul lui, era dependent de jocurile de noroc. După cunoştinţa lui, dispărea uneori, pentru că făcea multe datorii. În privinţa maşinii, nu vedea de ce ar fi trebuit să-i declare dispariţia, deoarece i-o împrumutase prietenului său pentru mai mult timp. Problema e că soţia mortului nu vede deloc lucrurile din acest unghi. În ce o priveşte, soţul ei nu era pasionat de jocuri de noroc, nu avea datorii, aşa încât dl X şi dna Y sunt într-un dezacord foarte problematic, care avea să se complice şi mai mult. Dl X se află în mijlocul altui scandal, de-ţi vine să crezi că atunci când cei puternici lasă puţin garda jos, pumnii, mai ieri docili, se transformă într-o ploaie de upercuturi. Este acuzat că n-a plătit impozitele canalului de televiziune şi că l-a închis ca să deschidă altul în secret. De data aceasta, opinia publică doreşte să se meargă mai departe. România trăieşte un moment de cotitură. Noul preşedinte face curat, condamnările pentru corupţie se ţin lanţ, iar la ştiri apar zilnic mari mahări din domeniul imobiliar sau politic cu cătuşele la mâini, duşi sub escorta poliţiei la poarta închisorilor.

Tare mi-e ca nu cumva omul nostru, foarte corupt, să nu dispară în ceaţă, încercând o retragere strategică. În momentul ăsta, noi suntem în mod sigur ultima lui problemă, de unde şi tăcerea lui şi a secretarei sale, care, apatică, nu ştie niciodată ce să ne răspundă cu vocea ei fantomatică. Pentru noi, se înţelege de la sine, dl X este principala problemă, ca pentru toţi angajaţii hotelurilor, restaurantelor şi canalelor sale de televiziune. Dar ce să facem? N-aveam decât să renunţăm la legătura asta sclerozată înainte de a suporta

consecinţele. Oamenii de-aici se ţin tari, dar îşi pierd treptat din vitalitate, ascunşi în spatele tejghelelor, murmură, fac grimase, se aşteaptă la ce e mai rău. Hotelul dlui X de la malul mării este perturbat de anchetă. Va fi urmat de un altul pe panta descendentă? Pământul ar putea să se deschidă sub picioarele noastre, înghiţindu-ne odată cu şarpantele care au fost poate ridicate pe schelete. Cel puţin asta e întrebarea pe care o intuiesc în mintea celor cu chipuri tulburate, cu zâmbete false. Scriu aici ca să nu-mi pierd minţile, poate şi ca să mă conving că ceea ce povestesc e adevărat, căci sunt primul care se îndoieşte de lucrul ăsta. E uşor să pierzi noţiunea realului când ficţiunea ocupă tot locul, proiectată pe un cearşaf întins – vom fi cufundaţi din nou în întuneric după ce filmul se va sfârşi.

Dar nu suntem într-un film şi aici realitatea este într-adevăr aceea pe care televiziunile şi ziarele ne-o înfăţişează repetat la oră fixă. Chiar dacă nu avem niciun amestec, mă întreb dacă nu cumva, fără să ştim, am încheiat un pact faustian. În orice caz, porniţi în aventură, întâlnim alta, inexistentă în ghidurile de călătorie, dar care ne învaţă multe lucruri. Ne învaţă fragilitatea vieţii, întorsăturile ei neaşteptate, vicisitudinile ei, dar n-avem de gând să ne resemnăm. Mă agăţ de această pagină, o umplu în mod compulsiv, nu vreau să las nimic să se perimeze, să se dilueze sau să se piardă. M-aş fi lipsit de „această manieră literară” şi, cu toate că scrisul nu umple farfuria, refuz şi să trăiesc pe spinarea cuiva. Îmi repet, vrând parcă să mă conving, că scrisul înseamnă să te expui la pericole, înseamnă să-ţi asumi riscul de a te ridiculiza. Dar, mai cu seamă, cum am citit într-o

zi, „a scrie înseamnă să trăieşti de două ori” – dar, aş adăuga eu, şi a semna de două ori.

19

Baletul insectelor

Cu o durere de cap cumplită, corpul n-a avut timp să se adapteze la zăduful venit dintr-odată. Sunt 25 °C, bate un vânt greu, apăsător, lumina îmi pironeşte umbra pe sol. Merg agale spre o mănăstire din centrul Bucureştiului. Cartierul îmi aminteşte de Sevilla – aceleaşi case cu influenţe istorice arabe, baroce şi renascentiste. Găsesc uşor mănăstirea, turla bisericii depăşind clădirile din jur. Intru pe poarta centrală înconjurată de un zid scund, cum se poate întâlni la intrarea în oraşele fortificate. În grădiniţa care mă primeşte nu par să fi fost invitate azi zgomotele de afară. Acelaşi concert al păsărilor care, aici, în absenţa preoţilor, par să stăpânească singure locul. După câteva minute întâlnesc un preot, care îşi vede de treburile zilnice, udând plantele, cărând cutii de carton, cu siguranţă alimente pentru fraţii ocupaţi cu cele sfinte.

Mă aşez pe o bancă, la umbra unui copac, şi visez cu ochii deschişi, privind baletul ţânţarilor pe deasupra capului meu. Roiul mişcător se apropie, am impresia că aud insectele sporovăind. Observ cadrilul acelor puncte negre minuscule, neştiind foarte bine dacă au ieşit la agăţat, copulează sau dansează ca să-şi omoare timpul. Un lucru e sigur – i-am

alungat întotdeauna, fără să-mi fac vreodată timp să mă interesez de ei. Am, desigur, timp de pierdut, dar, când preotul a trecut din nou pe lângă mine, a avut probabil impresia că aveam un aer tare ciudat, cu un zâmbet tâmp în colţul buzelor, privind în gol, cum i se părea lui. Totuşi, locul e potrivit pentru contemplarea acelui gol pe care îl umplem cu rugăciunea adresată lucrurilor pe care nu le putem vedea sau atinge. Priveam insectele, dar nu mai erau acele mici lucruri înaripate, inestetice şi sâcâitoare, ci deveneau fiinţe gânditoare, organizate, singuratice, părând chiar însufleţite de un scop şi un ordin. Dau ocol bisericii şi mă opresc în faţa unui zid scund, unde au fost aşezate lumânări care încă sunt aprinse. Mă gândesc la seara de Paşte, când mă aflam împreună cu o mulţime numeroasă în faţa bisericii de la ţară. Oamenii veneau din toate satele din jur să se adune înaintea slujbei de la miezul nopţii. Chipurile noastre erau luminate de licărul pâlpâitor al lumânărilor. Lumina fusese adusă de la Ierusalim şi fiecare dintre noi se lupta cu vântul ca să menţină în viaţă flacăra preţioasă. În timpul predicii lungi a preotului, priveam în tăcere toate acele chipuri pe care se puteau citi speranţa şi emoţia. Erau acolo reprezentate toate generaţiile, fiecare făcându-şi semnul crucii de câteva ori şi murmurând în şoaptă. Eu eram străin, dar simţeam că lumânarea mă făcea asemenea lor; ceara curgea şi căpăta formă pe degetele mele, grefându-le pe lumânări cât dura acea comuniune. Văzuţi de sus, lângă un foc mare destinat să ne încălzească, formam probabil o singură mare flacără.

20

Lecţie de modestie

Cocoloaşe mari pe un cer încărcat de temperament electric. Sarah stă pe vine în grădina de zarzavaturi şi adună ceapă verde, mentă şi câteva frunze de salată, ridicând prudentă ochii spre cer. Eu mă străduiesc, cu o lopăţică, să curăţ terenul, lăsându-i timp exact cât să-şi tragă răsuflarea. După câteva secunde, ploaia îşi termină treaba. Şiroaie pătează pământul, care, ca un burete, înghite lacom, cu o sete neostoită. Ieşiţi de cine ştie unde, nişte melci se agaţă ca nişte posedaţi de frunzele de salată care se culcă la pământ. Lenţi, mă vor surprinde mereu prin felul lor de a-şi face apariţia, lăsându-ne pe gânduri, căci nu i-am văzut apropiindu-se. Dau la o parte unul sau doi cu vârful degetelor, pe cei mai mici, ca să nu-i strivesc. După felul în care îşi retrag corpul bălos, e clar că nu suportă să fie teleportaţi dintr-un spaţiu în altul. Preferă să-şi petreacă ziua târându-se, cu antenele scoase, ca să urce doar câţiva metri, o adevărată lecţie de independenţă înverşunată. Aflu că în România nu-i trece nimănui prin minte să-i pună în farfurie. Asta e, unii se nasc în locul potrivit, alţii nu! Mă adăpostesc câteva minute sub şarpanta unei magazii de scule şi-mi pregătesc o cafea tare pe care o

beau încet, privind cerul care îmbrăţişează pământul. Fac apoi câţiva paşi ca să reiau lucrul, când ceva trosneşte sub talpa mea. Speriat, încerc să-mi trec greutatea corpului pe celălalt picior, dar deja e prea târziu. Mă las pe vine ca să-mi dau seama cât de mari sunt stricăciunile făcute. Melcul nu e rănit, dar armura i s-a rupt – de acum va trebui să se deplaseze descoperit. N-am ce să-i fac. Regăsesc o parte din propria-mi inocenţă, doar că în copilărie n-aş fi fost deloc afectat de gestul meu – dimpotrivă, curios, l-aş fi provocat intenţionat. Inocenţă plină de cruzime! A mea capătă astăzi culori inedite şi refuz să tulbur ceea ce-mi apare a fi în toată perfecţiunea şi unitatea ei. Fiinţele care se târăsc, care zboară, fiinţele subterane, toate mă fascinează. Mă uit la melcul care a ajuns handicapat din cauza mea, îl admir că nu renunţă – totuşi, mă întreb dacă nu cumva va fi respins de ceilalţi din cauza diferenţei. Sper că nu. Ar putea să-l ajute, să-i facă rost de un adăpost, cine ştie, să-i redea poate o aparenţă de demnitate.

21

Sfârşitul unei epoci

Soarele se chinuie printre nori, care sfârşesc prin a renunţa, cedând un capăt de teren pentru a le reda colinelor straiele verzi strălucitoare. În acest sat din România, casele tradiţionale se întind de-a lungul drumului, lungi, cu un nivel, oferindu-şi cel mai arătos profil, pentru a profita de îngustime pe metru pătrat. Bogaţii veniţi de la oraş îşi permit case moderne, la stradă, cu trei niveluri, ce se întind pe suprafeţe neruşinat de întinse. Cam în stilul cabanelor de la munte, numeroasele lor ferestre sunt larg deschise spre natură. Le găsesc un anumit specific, dar nu pot să nu-mi spun că n-au ce să caute aici. Sunt conştient că toate construcţiile vechi, cu poveştile şi familiile lor, vor fi într-o zi vândute, cedând locul unor pensiuni, supermarketuri, sau vor fi achiziţionate de proprietari agricoli bogaţi, numiţi pe vremuri boieri. În faţa fiecărei case vechi se pot vedea încă băncuţe unde se aşază femeile în vârstă ca să schimbe ultimele bârfe, tinerele care îşi aşteaptă viitorii pretendenţi şi bărbaţii ciocnind un păhărel cu vecinii. Fiecare bancă e diferită, unele mai confortabile decât altele; fundurile mai sensibile pot fi liniştite, căci vor găsi o suprafaţă moale pe care să se aşeze. Cei mai mândri, deseori

în vârstă, se vor mulţumi cu asprimea lemnului bătut în cuie. În schimb, băncile rămase goale, rupte pe alocuri, ruginite, întristează. Ele nu vor vedea niciodată pe nimeni odihnindu-se şi urmărind din simplă curiozitate unduirile prafului purtat de vânt. Simt că, trecând azi pe aici, va trebui să înregistrez vizual totul, căci multe lucruri vor dispărea.

În drum spre piaţă, împreună cu Sarah, întâlnim o căruţă cu o familie de ţigani. Coşuri din răchită sunt îngrămădite pe coviltir. Alergăm să-i prindem din urmă. Ajunşi în dreptul capului familiei, îi facem un semn cu mâna. Omul trage de hăţuri de cabrează caii, care forăie pe nările mari, neputându-şi stăpâni iritarea. Omul are o mustaţă groasă care îi acoperă buza de sus, încât sunetele îi ies ca din gura unui ventriloc, fără să-şi mişte buzele. Poartă o căciulă de lână la fel ca cei doi fii ai săi, care au luat deja poziţie de drepţi, gata să-mi expună marfa. Soţia, indiferentă, aproape că dispărea înfofolită în vesta ei groasă din lână de oaie, în ciuda căldurii, avea ochii ridaţi de vânt ca mongolii. Cel mai tânăr dintre cei doi fii, de vreo zece ani, are obrajii foarte îmbujoraţi şi tenul bronzat al tatălui. Pe timp de ploaie, de îngheţ sau de caniculă, aceşti nomazi absorb toate razele soarelui care răzbat, fără să lase nicio fărâmă celorlalţi. Cerem două coşuri, încercând mai întâi să negociem preţul. Bărbatul fixează un preţ unic, înţelegem că nu ne putem târgui şi le luăm aproape pe degeaba. Şi iată-ne echipaţi, cu un coş pregătit să fie umplut la piaţa din Piteşti.

La faţa locului sunt aliniate numeroase dughene, negustori care vând fructe, carne, legume, haine, dulceţuri, pâine, iar mai încolo, vânzători ambulanţi îşi expun într-un mod mai rudimentar marfa, direct pe jos. Ţiganii îşi împart caldarâmul

ca să vândă flori sau produse cosmetice. Tocmai trec pe lângă unul la vreo 60 de ani, cu o înfăţişare frumoasă, demn şi mândru, cu părul îngrijit, perfect pieptănat şi dat pe spate. Stă lângă soţie, care poartă basma. Bărbatul, îmbrăcat în costumul lui bun, ţine mâinile la spate, impunându-şi astfel o poziţie perfect perpendiculară pe sol, cu pieptul bombat. Privesc marfa. Vinde piepteni şi brice, ar fi trebuit să ghicesc! Intrăm apoi într-un spaţiu închis, rezervat sortimentelor de brânză. Negustori cu braţe viguroase ne îmbie din toate părţile să le gustăm brânza de capră sau de vacă. Cu bluzele lor albe, am impresia că nişte infirmiere se năpustesc asupra mea ca să mă oblige să-mi înghit doctoria.

Gustăm aşadar, cu privirea în jos, fără să ştim foarte bine cine ne-a servit sau care e denumirea brânzei. La sfârşit alegem la repezeală, lăsându-ne ghidaţi de chipul care ne inspiră cea mai mare simpatie şi-o ştergem iute cu trei feluri diferite de lactate, urmăriţi de bombănelile tăcute ale celor la care renunţaserăm. Alegem apoi o pâine mare, aurie şi câteva tomate de un roşu intens, pe care nu l-au căpătat de la soare. Un macaronar ar vrea s-o agaţe pe Sarah în trecere şi îşi încearcă şansa zicându-i că seamănă cu Penélope Cruz, dar nu-l bag în seamă, e lipsit de originalitate – eu aş fi găsit o altă abordare, dovadă că…

Când ajungem acasă, scot repede masa pe iarbă, unde e jumătate umbră şi jumătate soare, pun două scaune faţă în faţă şi înfulecăm brânza cu puţină ceapă verde şi mentă, ca să-i mai taie din miros, plus roşii, ca să dea culoare – „Poftă bună!”. Penélope Cruz se aşază în faţa mea.

22

Narcis

Mă instalez la umbra unui pin negru (*Pinus nigra*, pinacee) – scoarţa lui crăpată mă observă în tăcere. Lacul din faţă este atât de întins şi de plat, încât îmi dă impresia că e o suprafaţă de uscat, iar micul meu spaţiu verde, o baltă izolată. Ploaia şiroieşte, alternând cu crâmpeie de cer luminos, uneori întâlnindu-se şi ţesând împreună o punte de culori. E greu de comunicat ceea ce nu poate fi comunicat. Emoţia trece, discretă, însă urma pe care o lasă se poate întipări în noi stăruitor prin efluvii bruşte. Ca să vorbim despre ce simţim, am avea nevoie de cuvinte care ne lipsesc uneori, iar dincolo de cuvinte mai e şi alegerea limbajului. Ne adresăm tuturor într-o limbă, într-un stil propriu, dar care trebuie să călătorească spre universal. Dacă privim în jur şi-i descriem pe ceilalţi, asta nu ne face oameni mai buni; doar ne transpunem propriile dorinţe, fardându-le cu o sensibilitate mai mult sau mai puţin poetică. Să ne arătăm deschis sentimentele, să deschidem vanele şi să lăsăm să ne picure gândurile încă fierbinţi, toate astea ar putea fi doar invitaţii niţeluş naive, ca să ne aventurăm având ca singură destinaţie „un altul” ipotetic, fericiţi să mergem pe urmele unui suflet

pereche cu al nostru. Putem vedea în asta o oarecare deznădejde, însă eu văd mai cu seamă speranţa de a căuta încă necunoscutul ca unică destinaţie predilectă, dar şi de a fraterniza întotdeauna, dincolo de limbă, dincolo de culturi. Poetul poate găsi în unduirile fluviului o oglindă a propriilor chinuri, însă, spre deosebire de Narcis, el se cufundă voit. Nu se agaţă de imaginea lui, o tulbură şi preferă mai degrabă să se înece decât să trăiască veşnic faţă în faţă cu el însuşi. Focul care-l mistuie îl obligă să se despoaie de veşmânt, de pielea lui, ca să se schimbe şi să se purifice. Ca să scape mai bine de el însuşi, trebuie mai întâi să se înfrunte. Îşi sugrumă cu propria mână emoţiile, sfârtecă simulacrele, apoi îşi spală sufletul cu ele, se caţără până la inocenţa lui pierdută. Totul porneşte din centrul lui, de la scoarţa care articulează mişcările pământului, produce limbaj şi uneori generează iubire şi emoţie. Ceaţa împreunează acum cele două maluri, îmi părăsesc mica baltă lipsită de vizibilitate ca să merg pe un sol lichid.

23

Fiu de căţea

Merg singur printr-un sat de la marginea Piteştiului. O singurătate necesară, ca să nu reproşezi nimic celorlalţi. Cerul se leagănă deasupra mea, iar luna desenează scări care cu siguranţă duc undeva. Mi-ar plăcea să le pot urca şi să-mi fac plecăciunea, dar trebuie să mă mulţumesc cu noroiul unei străzi în lucru şi cu insultele câinilor vagabonzi, care mă acuză că le tulbur singurătatea. Javrele astea nici măcar nu-mi lasă suferinţa să se prelingă în tăcere. Îmi condamnă hoinăreala, crezând că au monopolul excluderii, al golului, al inutilului. Nu-i bag în seamă, dar n-am forţa să intru în conflict cu ei, să mă trezesc un timp ca să-mi impun dreptul de liberă trecere. Mă mulţumesc să-mi astup mental urechile şi să fac slalom printre ei, cu braţele inerte, atârnând molatic de-a lungul corpului. Nu mă mai latră, probabil din milă sau simţind poate că sunt unul de-al lor, absenţa voinţei mele contând oarecum în această privinţă. În fond, ce mă poate deosebi de acele mutre de vagabonzi înrăiţi? E clar că nu mare lucru; ne înţelegem, în ciuda diferenţei de limbaj. Sunt departe de casă, am înşurubată în măruntaie spaima să nu-i dezamăgesc pe ai mei, am o femeie căreia nu-i pot asigura

încă descendenţa. Nu latru, dar clocotesc înăuntrul meu, şi numai pământul pe care calc apăsat este conştient de furia mea. Când trec pe lângă o casă, întâlnesc iar şi iar aceleaşi copile cu cârlionţi blonzi, scăpate dintr-un film de groază din anii ’70. De obicei mă ameninţau cu pietre mari aproape cât capul meu, dar acum n-o mai fac – pietrele le cad din mâini. Cine a spus că toţi copiii trăiesc în nepăsare? Acelaşi decor care ieri îmi provoca euforie se transformă sub ochii mei, ba nu, mai degrabă e altceva, eu nu mai sunt acelaşi. Hainele nu-mi stânjenesc deloc mişcarea, peisajul din jur nu mă dezamăgeşte în niciun fel, nimic vizibil nu se pregăteşte să mă deprime, ci stăruie doar o durere înăbuşită şi perversă, care îmi vine din pântece ca să-mi altereze percepţiile. Un bătrân stă pe o bancă şi fumează, crucindu-se când mă vede trecând prin faţa lui, urmat îndeaproape de cei trei cerberi. Aici, generatorul de lumină artificială nu mai primeşte ştafeta de la soare, întunericul poate să domnească deplin, impunându-şi dominaţia asupra mişcării. Noroiul îmi ajunge acum până la pulpa piciorului, rămân ţintuit, lăsându-mi urechile să recepteze concertul copiilor nopţii. Latru şi eu, ca să le răspund.

24

O mână prietenoasă

Degeaba batem din picioare, degeaba ne dăm duhul întorcând situaţia pe toate părţile, fiindcă există în viaţă momente când panica nu mai poate să facă nimic pentru noi. Peretele de care eram bine agăţaţi se desprinde, mintea se cramponează, se sprijină de real, care totuşi se rupe. Trebuie să fi avut măcar o dată experienţa de a sta în echilibru pe creasta propriilor ambiţii neîmplinite ca să ne simţim forţele părăsindu-ne. Batem drumul fără să ştim încotro mergem, de ce mergem, nu mai putem conta pe frustrare sau pe dorinţă ca să ne recăpătăm forţele necesare pentru luptă. Uneori, o întâlnire, un cuvânt, o carte ne redau energie cu pipeta, căci a şti dacă e sau nu prea târziu nu mai are nicio importanţă. Ne lăsăm ridicaţi de jos, fără mândrie, fără identitate, redobândind treptat armele şi, odată cu ele, toate resentimentele şi pasiunile necesare mişcării. Când am citit *Mes départs* de Panait Istrati, exact asta am simţit. Mi s-a întins o mână prietenoasă, cuvintele îi curgeau ca o perfuzie, aducându-mi din nou culoare în obraji. Când ştiu că pe pământul pe care acum îl străbat ca străin, cu mult timp înaintea mea, un tânăr a trăit în îndoială, ruşine, vinovăţie, ca

să-şi asume riscul de a devora viaţa în ciuda tuturor, mă simt mai puţin singur şi mai încrezător. Istrati a făcut toate muncile mizerabile, mereu în echilibru pe acea breşă instabilă unde romantismul se ciocneşte cu realitatea, cu sărăcia, nedreptatea şi violenţa oamenilor. Era supărat pe el că-şi dezamăgise sărmana mamă, că trăise în mod egoist, dar poate fi mândru de un lucru: nu i-a scrutat niciodată cu o privire nedreaptă pe cei oropsiţi. Şi nu numai că i-au inspirat milă, dar l-au făcut întotdeauna să şi conştientizeze că omul nu e niciodată singur, nici în cea mai cumplită deznădejde. Întotdeauna există un suflet frământat la celălalt capăt al lumii sau la colţul străzii, care, trăind ce trăim şi noi, uşurează fără să ştie deznădejdea întregii omeniri. Să creezi sau să prosperi, să munceşti fără să laşi vreme contemplării, să te crezi artist în timp ce femei bătrâne se spetesc pe ogorul lor. Panait a răspuns la această dilemă prin opera şi prin acţiunea vieţii sale. Iată de ce pot să spun astăzi că a zburat în ajutorul meu şi că şi eu sper ca într-o zi să pot ajuta pe cineva.

25

Puţină perfidie intelectuală şi puturoşenie

E timpul să caut de lucru şi să nu mai meditez întruna. Alerg aşadar pe la institute franceze, librării, edituri, agenţii de presă francofone, şcoli, permanent cu impresia neplăcută că veneam cu o întârziere de câţiva ani. Locul era deja ocupat, cultura îşi putea permite cu uşurinţă să se lipsească de serviciile mele. În acelaşi timp, a profesa într-un domeniu atât de abstract precum cultura lasă loc uşor zâmbetelor. Cultura strâmbă din nas când e vorba să fie închisă într-un birou şi fuge întotdeauna din templele ridicate întru gloria sa. Ea este aici şi peste tot unde există un petic de iarbă ca să se aşeze şi să primească lecţia, după care creşte, exultă. Nu-i nevoie de un observator ca să te întinzi cu mâinile la ceafă şi ochii aţintiţi spre stele. Desigur, iarba este adeseori mai puţin luxuriantă acolo unde îşi aşază fundul şomerul, dar, unde pierde din respect, câştigă prin spaţiu. Oamenii se agită prin birouri când el se bucură de un soare încă la zenit, furând toate razele care cad. Când lumina slăbeşte, începe defilarea muncitorilor care se adună pe la terase ca să asiste la moartea încă unei zile ce s-ar fi lipsit foarte bine de ei. Profit deci de această zi, care va fi poate ultima în libertate. Număr petalele florilor care vor să

existe şi să evadeze. Le observ cum îşi sfârşesc cursa în mare viteză pe asfalt, împrăştiindu-se apoi din nou când maşinile le iau, purtându-le spre o destinaţie necunoscută. De ce aş pândi clipa prezentă cu un sentiment de vinovăţie? Există întotdeauna o zi următoare în care voi visa cu ochii deschişi la serviciu, gândindu-mă din nou, cu dulce nostalgie, la aceste zile în care lumina îmi surâdea numai mie.

26

Parfumurile amiezii

La amiază, muncitorii ocupă peluzele, băncile, trotuarele, balustradele despachetându-şi în grabă marfa, căci timpul le este măsurat. Fac strămbini din căştile de protecţie portocalii, aruncând în ele la grămadă pâine, brânză, salam şi arahide. Aşază apoi cutii de bere în arc de cerc, ca să-şi delimiteze zona de picnic. Femei în taioare scurte ies curând din birouri, iar muncitorii, între două înghiţituri furioase, mijesc ochii ca să nu piardă nimic. Le dezbracă din priviri, comentând între ei mişcarea din şolduri a anului, încercând poate să viseze la o altercaţie senzuală într-un boschet din vecinătate. Un parfum de primăvară pluteşte în aer, o răsplată discretă înainte de întoarcerea la trudă. Oamenii aceia formează împreună o adevărată armată, sudată şi compactă. Meseria lor e grea, dar are măcar meritul că se desfăşoară în aer liber, în cele mai vitrege condiţii iarna, într-o oarecare veselie când vine anotimpul iubirii. În fond, acele femei nu strâmbă întotdeauna din nas la privirile lor sincere şi virile, încât am ajuns să mă întreb dacă nu cumva aleg înadins ora aceea ca să iasă afară şi să-şi etaleze mersul frumos, parfumându-se cu grijă pentru a lăsa o urmă în trecerea lor. O atenţie tandră

pentru bărbaţii a căror tandreţe este pur şi simplu foarte bine ascunsă. Timpul a trecut, alimentele n-au fost încă digerate, dar siluetele se profilează deja în spatele geamurilor largi. Două lumi au plecat fiecare în treaba ei. Cele două tabere pot fi totuşi liniştite, căci o întâlnire este deja fixată mâine, la aceeaşi oră, în timpul mesei.

27

O voce îndepărtată

Am trecut nu demult pe lângă un afiş cu cartierul Saint-Michel, având în centru biserica gotică Notre-Dame. O poză cum nu se poate mai impersonală, cum poţi găsi cu duiumul în dughenele pentru turişti. O imagine alb-negru lucrată grosolan în Photoshop, în aşa măsură încât orice urmă de realism a fost îndepărtată în folosul unui estetism pur publicitar. Totuşi, mă opresc în faţa ei. Trebuie spus că am locuit mult timp într-o cămăruţă din cartier şi, în adolescenţă, mă întorceam acasă prin subteranele bisericii împreună cu prietenul meu, care era artist liric. Ne ascultam amândoi ecoul vocilor, ne încărcam cu energia locului, cu arhitectura lui monumentală, şi asta dincolo de orice credinţă, de incredibila cantitate de speranţă care se adunase acolo din timpurile cele mai îndepărtate.

Am păstrat o amintire rezervată despre relaţia noastră înainte de plecarea mea. Ne dăduserăm întâlnire într-un bar cu vin algerian de pe strada Monge. Am comandat vinul preşedintelui, ronţăind năutul oferit din partea casei. Timpul şi alte preocupări ne îndepărtaseră oarecum. El, legat de acel cartier, ataşat de trotuarele lui, fericit să evolueze profesional

în ceea ce considera a fi cel mai frumos loc din lume şi speriat de gândul că într-o zi ar putea fi smuls de acolo. Eu căutam exact contrariul – firea mea aventuroasă mă împingea să fug cât mai repede, înainte de a prinde rădăcini şi de a-mi critica veşnic cultura prin excesul unei lumi care, după părerea mea, trăia cam prea retrasă în sine. Am hotărât atunci să plec, conştient că iarba nu era, poate, mai verde în altă parte, dar ferm decis să mă conving singur de lucrul ăsta. Aveam un singur vis: să am ca orizont îndepărtat doar monumente naturale, nicicum construite de mână de om, oricât de genial ar fi fost el. Iată de ce am aterizat aici, în România, unde natura este încă virgină, marea şi munţii se învecinează îndeaproape cu oraşul, astfel încât verdeaţa contaminează împrejurimile centrului, pregătită în orice moment să-şi redobândească dreptul legitim.

Cu toate acestea, nu pot să nu fiu puţin nostalgic în faţa acelei fotografii, mă simt ridicol, dar, în loc să-mi întorc capul, prefer să privesc cu luare-aminte. Am impresia că ochii mei ar putea face un zoom de parcă ar fi ajutaţi de un teleobiectiv şi să pătrundă în incinta bisericii. Îmi amintesc prima dată când am ascultat imnuri religioase, flancat de părinţii prietenului meu, care mă intimidau, deoarece veneam din suburbie şi mă aflam în prezenţa unor oameni iubitori de cultură. Aşteptam să văd cum avea să se descurce băiatul acela, la fel de timid ca mine, încât să-şi învingă tracul şi să cânte în faţa tuturor acelor cunoscători, foarte exigenţi. Prietenul meu a făcut un pas în faţă, eu mi-am ţinut răsuflarea şi, de teamă pentru el, am simţit un gol în stomac până în momentul în care a deschis gura şi, fulgerător, s-a transfigurat pe scenă. Vocea lui subţire de contratenor plutea în naos laolaltă cu îngerii, o tăcere

pioasă învăluise şirurile de scaune şi am înţeles atunci că arta putea avea în sine ceva sacru şi divin. Băiatul care stătea în picioare pe scenă nu mai era prietenul meu, ci o întruchipare a harului. Acum aş vrea să-l pot saluta pe prietenul meu o ultimă oară, dar aş alege vârsta la care eram încă marcaţi de acea inocenţă. Îmi iau ochii de la fotografie şi-mi trasez calea fără să privesc înapoi.

28

Un mic colţ de rai

De când mă tot plimb de colo colo prin parcul Herăstrău din Bucureşti, încep să-i cunosc toate micile manii. Mergând alene de-a lungul râului, pe o parte, apoi pe cealaltă, am impresia că pătrund prin pasajele secrete ale oraşului – nu mai am nevoie de metrou, de autobuz, de automobil, având drept unic motor şi carburant dorinţa de a merge. De altfel, zăduful paralizează circulaţia, iar automobilele, bară la bară, dau o luptă înverşunată pe o canicula ce a depăşit reperul de 30 °C al termometrului. Sudoarea te orbeşte de nu mai vezi copacii înfloriţi şi lumina ce redă puţin din semeţia clădirilor în ruină. Departe de barurile *lounge* care răsar ca ciupercile pe marginea lacului şi a clientelei lor foarte şic, care fumează trabucuri groase, bând şampanie sub o cascadă artificială, dacă ai să cauţi bine, poţi descoperi insuliţe de romantism. La adăpost de privirile indiscrete, departe de acea muzică asurzitoare şi la umbra sălciilor plângătoare, răsună altă melodie. Cum ar fi această cabană mică de pescuit pe piloni a unor particulari, un cuplu pe care am avut plăcerea să-l surprind astăzi cu undiţele în mâini, la un mic picnic pe malul

apei, având ca singur reper temporal soarele şi traiectoria lui descendentă.

Mai iau câteva înghiţituri energizante în timp ce admir acest paradis privat. N-aş vrea să deranjez, aşa că mă îndepărtez cu părere de rău. Puţin mai departe observ o bancă din piatră bine ascunsă, încadrată de o boltă de arbuşti feerici. Mă apropii, dar locul e deja ocupat. O bătrână citeşte, rezemată cu spatele de ramuri, cu picioarele întinse, iar cartea pe care o ţine în mână emană o nouă tinereţe. Încerc, dar nu reuşesc să citesc titlul de pe copertă, indiscreţia fiind întotdeauna unul dintre defectele mele. Aşa încât îmi reiau plimbarea, simţind când şi când furnicături puternice pe faţă, când copacii din jur nu mai reuşesc să împiedice lumina soarelui. Pornesc în căutarea unui colţişor doar al meu, făcând slalom printre cicliştii cu muşchii scoşi la vedere. Trec pe lângă o casă veche pierdută în mijlocul unei păduri de mărăcini, din fericire uitată de cei care se ocupă de tăiatul vegetaţiei. Doi bărbaţi purtând tricouri de agenţi de pază beau cafea la o masă instalată în mijlocul acelui ţinut neumblat. Au norocul să se plimbe prin labirint fiind plătiţi pentru asta, chiar dacă salariul e mic. Măcar au o căbănuţă a lor în adâncul pădurii, unde să facă o pauză înainte de a se întoarce să-i pândească pe cei care vin şi ei să lenevească în afara orelor de program. Mă gândesc la o abatere care mi se pare amuzantă: aproape aş fi tentat să îmbrac un tricou din ăla şi să devin una dintre acele santinele.

Zilele trecute mergeam singur prin parc, ploua şi aveam impresia că urc pe Amazon, deplângând acea umiditate care emoţionează puternic chiar şi cele mai insensibile inimi. Romanticul este un actor, are nevoie să se plaseze în context

ca să-şi joace rolul cel mai tulburător. Dintr-odată are impresia că aude un sunet nou în unduirile apei, arcuirile copacilor care se apleacă să-şi potolească setea îi amintesc probabil de o pasiune trupească îndepărtată şi totuşi atât de prezentă în faţa ochilor lui înceţoşaţi.

Zăresc acum în depărtare primul bloc-turn din sticlă care se înalţă peste pădure, pe celălalt mal, un miraj probabil, o oază oferită orăşeanului care sunt, doar că nu mi-e deloc sete. În fine, găsesc un mic ponton umbrit pe jumătate. Mă aşez turceşte şi scot din rucsac cartea *Le pèlerin du cœur* de Panait Istrati, în care autorul îşi povesteşte tinereţea înflăcărată pe malul Dunării, ultimele zile în care putea, liber, să contemple viaţa din jurul lui, înaintea momentului fatidic în care va trebui să renunţe la toate pentru a se supune muncii forţate. Lumina, care nu-i cerea niciodată nimic, dispare treptat, lăsând locul universului sumbru şi afumat al cârciumilor, unde va trebui să trudească din greu pentru a nu fi molestat de clientela furioasă. Mă întreb ce-ar crede Panait Istrati despre această România nouă, despre aceste parcuri, ultime vestigii de aici ale regatului naturii pe care o îndrăgea şi despre barurile pline şi populate astăzi de aceiaşi bogătani care mai ieri îl persecutau. Ar găsi cu siguranţă unicul spaţiu, oricât de mic, în care să se poată aşeza liber şi să citească, să citească până la orbire, înainte ca ultima pagină să-i fie smulsă din mâini cu brutalitate.

29

Hoinăreală

Merg lăsând în urmă crâmpeie din propriul trup, semănând tot drumul, fără să culeg niciodată nimic în schimb. Fără să-mi dau seama, ajung la zona-limită, atingând periferia Bucureştiului. Un loc unde te pierzi uşor în afara cărărilor umblate şi răsumblate, acolo unde turistul ar face repede calentoarsă, conştient fiind că, în lipsa unui indicator, s-ar rătăci în cel mai scurt timp. Eu însă mă afund, pătrund adânc, încercând cum pot să-mi golesc mintea de tot ce o stânjeneşte, în căutarea acelui punct de ruptură care, poate, îmi va reda dorinţa să pornesc în direcţia bună, fiind foarte tentat să cred că există una. Pe cealaltă parte a trotuarului, o piaţă se lăfăie într-un spaţiu sufocat între două clădiri în stare avansată de degradare. Trec prin faţa câtorva dughene, zărind doar culori vagi, dar mirosurile nici măcar nu ajung până la mine. Nişte răcnete mă trezesc totuşi din toropeală, probabil electroşocul de care aveam nevoie. Zăresc un bărbat burduşit cu pumnii de altul, care are o mustaţă mare şi o bască pe cap. Informaţia ajunge până la creier, dar sunt şocat, ca şi cum aş primi eu însumi acele upercuturi. Alt bărbat se repede spre ei, sper într-o străfulgerare că un erou s-a avântat ca să dovedească

puţină omenie, dar nu-i decât încă o iluzie. Mai tânăr, mai atletic, individul îl loveşte în coaste pe bărbatul acum căzut la pământ. Bietul ins nu mai face nici măcar efortul de a se proteja – pare să-şi accepte soarta tristă, aşteptând probabil ca agresorii să obosească ori să-i vină de hac. Mă năpustesc spre ei, strigându-le să se oprească în engleză – aşa mi-a venit, spontan. Mai multe persoane, care îmi apar ca o masă compactă de umbre, îmi barează calea. Abia am timp să le văd feţele roşii de furie dansându-mi dinaintea ochilor, că sunt deja dus la capătul străzii de braţe ostile. Văd cu greu scena din locul care mi-a fost rezervat, dar îndeajuns ca să disting o femeie grasă repezindu-se şi ea la bărbatul aflat la pământ, ca să-i aplice drept în faţă lovitura de graţie. Traversez drumul, încercând să nu fiu strivit, şi intru într-o farmacie. O întreb pe farmacistă dacă vorbeşte engleza, dar, văzându-mă puţin agitat, se grăbeşte să-şi cheme şeful. Bărbatul se apropie de mine şi-mi zâmbeşte cu toţi dinţii săi ascuţiţi. Îi explic că un bărbat a fost agresat şi insist să sune după ajutor, căci eu n-am mobilul la mine, sau să mă însoţească pentru a încerca să potolim mulţimea. Bărbatul catadicseşte să se deplaseze până la geam, apoi, potrivindu-şi ochelarii, îmi zice: „E OK, un alcoolic din cartier care ia mereu bătaie”. Mă uit şi eu, mulţimea s-a împrăştiat acum, omul zace la pământ, nu mişcă. Îi explic atunci farmacistului că ar putea fi totuşi ajutat, fiindcă e rănit. Bărbatul îşi pune mâna păroasă pe antebraţul meu şi-mi răspunde: „E OK, priveşte”. Omul se ridică clătinându-se, îşi ia sticla de bere rămasă pe o pubelă şi-şi udă gâtlejul cu ea. Mă întorc spre farmacist, care îmi serveşte din nou un zâmbet ce-i dezveleşte dinţii ascuţiţi, încuviinţez dând

din cap şi-i răspund cu cel mai crispat zâmbet al meu, după care mă îndepărtez grăbit, copleşit de o mare amărăciune.

Repede mai e justificată violenţa în zilele noastre! Unii au dreptul să fie trataţi cu demnitate, iar alţii... sărăntocii, alcoolicii, împătimiţii jocurilor de noroc, hoţii, faţa însângerată zăcând pe un trotuar plin de praf nu sunt de fapt, dacă urmez raţionamentul „omului care râde", decât ceva normal – „este OK", cum zice el zâmbind ipocrit, consecinţa neîndoielnică a modului lor de viaţă. Îmi vine să îndoi barele grilajului pe lângă care trec, să fug din acea casă de nebuni pe prima ieşire ivită în cale. Dar unde să mă duc? Acasă? Niciodată. Atunci unde? Peste tot şi nicăieri. Atunci, de ce nu în acel local amărât ce se află chiar în faţa mea?

Intru într-o curte înconjurată de bucăţi de carton adunate de nu ştiu unde, cu palmieri din plastic al căror scop este cu siguranţă să ne cufunde într-o grădină exotică. În mijloc, câţiva băutori de bere formează un grup adăpostit sub umbrele Coca-Cola – par să se amuze ca nişte pungaşi la bâlci. Mă aşez într-un loc mai retras, căci în clipa asta nu prea suport să am oameni în jur. Proprietarul iese pe o uşă şi se apropie repede de mine cu o figură încrâncenată, vena de la frunte părând gata să-i plesnească în orice clipă. Mă întreb dacă vine să ia comanda sau, cine ştie, poate mă confundă cu altcineva şi vrea să-mi facă vânt, repetând scena din piaţă în faţa unui nou public însetat de sânge. Până la urmă îmi ia comanda. Dar oare de ce vena continuă să-i pulseze? N-am să ştiu niciodată. Am ales cea mai ieftină bere din lume, 2 lei, ceea ce înseamnă 50 de centime. Gratis, ce mai! Mă răcoresc cu acel pişvaser, privind ţintă la o pisică neagră ce se repede la un os din apropierea mesei mele, mieunând de parcă i-ar

tăia cineva gâtul. Osul e înroşit de carnea proaspătă, animalul luptă, agitându-şi capul, ca să alunge roiul de muşte care, fără îndoială, ar prefera să se delecteze cu carne. Va trebui să aibă puţină răbdare – noi toţi ar trebui să avem.

30

Andaluza fără chip

Mă mut împreună cu Sarah în noul nostru apartament din cartierul sudic al Bucureştiului, înconjurat de parcuri şi verdeaţă, lăsând în urmă hotelul lui „Barton Fink”, culoarele lui întotdeauna pustii, fantomele în tranzit, promisiunile sale neonorate, pentru a ne întoarce în lumea adevărată. Despachetăm bagajele, hainele pot să vadă în sfârşit din nou lumina zilei, luptându-ne copilăreşte cine să aibă mai mult loc în dulapuri şi şifoniere. Încercăm să decorăm, să lăsăm o amprentă, oricât de modestă, a amintirilor noastre vraişte. Aşa încât agăţ o fotografie de la căsătoria celor mai buni prieteni ai mei, cu ei şi părinţii mei, într-un loc avantajos, lângă portretul celebru al scriitorului Albert Camus, cu gulerul ridicat, cu cearcănele lucidităţii mereu la vedere. Simt o strângere de inimă constatând că scurta mea existenţă abia acoperă o mobilă de 20 pe 50 de centimetri. Totul e acolo, pictura lui Modigliani reprezentând-o pe soţia lui privind în gol, alături de o fotografie a lui Gainsbourg fumând în faţa iubirii sale pierdute, frumoasa Jane. O fotografie veche, din secolul al XIX-lea, a străzii Monge, cu şarete şi bărbaţi cu jobene, îmi aminteşte că mi-am trăit boema în acel loc,

împreună cu Sarah, într-o cămăruţă de 15 metri pătraţi, cu toaletă pe palier, fără duş, ceea ce mă obliga la tot felul de artificii ca să reuşesc să mă spăl în chiuvetă. În fine, o carte poştală cu tabloul lui Friedrich reprezentând un bărbat cu atitudine de cuceritor stând cu faţa spre o mare de nori este aşezată alături de palida sa reproducere, eu însumi dominând Munţii Langtang din Nepal, cu pălăria bine înfiptă pe cap, având în spate un rucsac prea greu pentru mine. Spaţiul din sufragerie, destul de mare totuşi, dintr-odată pare prea mic. Privirea îmi alunecă spre fereastra cu două batante larg deschise, acoperişurile sunt mai înalte vizavi, ridic puţin ochii şi fixez cerul alburiu. E de ajuns să împing maneta, să pun în funcţiune rola, să reglez claritatea imaginii şi sunt deja departe.

Mă revăd, împreună cu Sarah, pe drumurile andaluze. Înaintam cu degetul mare ridicat, într-un peisaj de o ariditate severă pentru nişte visători pedeştri, „care fac blatul”, cum ziceau *los hobos* (vagabonzii) care mai ieri traversau America de la est la vest, dormind sub cerul liber, cu gura plină de nisip. N-am pierdut ocazia să constat că, spre deosebire de acei inşi foarte rezistenţi, răbdarea îmi slăbea foarte repede. Arătătorul ridicat ceda foarte repede locul mijlociului enervat, acesta fiind felul în care mulţumeam fundului maşinilor care se îndepărtau fără noi. Tocmai părăsiserăm Sevilla, străduţele ei fierbinţi, dansul flamenco, gustările-surpriză, vinurile învolburate, cu ideea puţin nebunească să ne pierdem în pustietate. Plecam în căutarea unei oaze ascunse cu iscusinţă sau himerice, un punct vag pe hartă, vizibil doar pentru cei care au ajuns în pragul demenţei. Încă nu ajunseserăm acolo, dar oboseala nervilor ne făcea dintr-odată mai puţin

romantici. Când corpul suferă, este greu să laşi să crească resursele incredibile ale imaginaţiei. După câţiva kilometri, multe băşici, reproşuri frumoase şi câteva ore de rătăcire, în cele din urmă a oprit o maşină în care se aflau doi francezi, tată şi fiică. Ne-au explicat imediat că eram niţeluş cam smintiţi să facem autostopul aici, andaluzii neavând obiceiul să ia necunoscuţi în maşină. Am fi putut aştepta la nesfârşit. Furia mi s-a domolit treptat. Sarah nu i-a simpatizat niciodată pe francezi – a debarcat mai întâi la Nisa, ca să fugă de războiul din Liban, apoi a ajuns la Paris, aşa că o înţeleg. Însă eu sunt plăcut surprins şi fericit să pot conta pe compatrioţii mei, care nu ne-au lăsat să ne transformăm în statui de cenuşă pompeiene. Şi am fost de două ori norocoşi, deoarece bărbatul părea să cunoască locul exact al destinaţiei noastre finale. Şi a avut incredibila amabilitate de a face un imens ocol ca să ne ducă până acolo. Am atacat o pantă abruptă, un deal golaş, unde probabil s-a uitat să se pună îngrăşăminte. Înaintăm anevoie, motorul oprindu-se de câteva ori în mijlocul mulţimii de măgari care, deloc impresionaţi de maşinile lumii moderne, ne impuneau ritmul lor de croazieră. În fine, ajunşi în vârf, şoferul nostru providenţial a oprit brusc maşina supraîncălzită, neputând să meargă mai departe fără echipament de teren. I-am mulţumit cu generozitate şi am pornit singuri pe o potecă aridă, paradisul şopârlelor care se băteau pe un colţişor de umbră între cactuşi.

După câţiva metri am dat cu piciorul peste o pancartă înecată în praf şi, între umflături şi rugină, numele proprietăţii Buzel, scris cu litere de foc, ne-a confirmat că eram pe drumul cel bun. Nu ştiam încă ce personaj pitoresc se ascundea în spatele acestui nume, dar aveam să descoperim

foarte curând. După ce am mers pe lângă un grilaj treizeci de minute bune, fără să găsim o intrare directă, m-am hotărât să-l escaladez ca să văd despre ce era vorba. Sarah a rămas pe loc să păzească bagajele, mai îngrijorată decât mine. Înaintam pe bâjbâite, ascunzându-mă după puţina verdeaţă care putea fi acolo, acum neliniştit să nu dau nas în nas cu câinii pe care îi auzeam lătrând prin împrejurimi. Silueta lui Sarah se îndepărta treptat şi mă pregăteam să mă întorc, când a dat peste mine un paznic. Am încercat cu greu să-mi justific prezenţa în spaniolă, dar am înţeles foarte repede că voia doar să-mi indice intrarea de unde puteam să-l apelez pe proprietar. Am făcut deci cale-ntoarsă şi, în sfârşit, ne-am prezentat împreună la punctul de întâlnire. Locul era în ruină, o cabană veche care doar printr-o minune se mai ţinea în picioare, cu un câine în comă etilică pe ponton, borcane pline cu cloroform aşezate pe etajere vechi de lemn. Parcă mă întorsesem cu câţiva ani în urmă, într-o benzinărie pustie din Arizona. Şi-a făcut apariţia o blondă între două vârste, în ţinută hippie, dar fără să se grăbească prea tare să ajungă la noi, şi, după ce a făcut câteva lucruri fără noimă, a catadicsit în fine să dea un telefon ca să vină cineva după noi. Am mai petrecut alte douăzeci de minute uitându-ne după muşte până să-şi facă apariţia un 4×4. Bărbatul care a coborât trebuie să fi avut la vreo 60 de ani, însă cu o siluetă atletică, foarte bine întreţinută pentru vârsta lui. Purta o djellaba marocană, era bronzat şi avea trăsături aspre. Nu-i mai rămăsese niciun fir de păr pe craniul stacojiu, care îi scotea în evidenţă ochii albaştri-cenuşii, ca ai actorului Ed Harris. Impunea imediat respect şi mi-a stârnit pe loc curiozitatea. Ne-a salutat într-o franceză aproape perfectă, învăţată, după spusele lui, alături

de soţie, care trăise mult timp în Franţa. Se uita la noi cu bunăvoinţa unui bonz şi a devorat apoi ochii negri şi vioi ai lui Sarah, sfârşind prin a-şi lăsa cu eleganţă privirea în decolteul ei. Asta nu înseamnă că nu m-am bucurat şi eu de atenţia lui, căci m-a cercetat cu luare-aminte, oprindu-se la braţe, pe care le-a pipăit ca să se convingă că erau reale. Ne-am lăsat apoi conduşi spre maşina lui, pe care te-ai fi aşteptat s-o întâlneşti mai curând într-un safari, şi am traversat proprietatea bătrânului bonz. Pe malul apei se înşirau aproape peste tot cabane, corturi *tepee* înconjurate de ierburi înalte, ce păreau să fi scăpat de marea uscăciune, erau răspândite în cele patru colţuri, cu o hacienda în centru, dacă putea fi definit un centru în acel haos organizat de gazda noastră. Buzel ne-a explicat că ne puteam pregăti mâncarea împreună cu ceilalţi călători pe proprietatea aceea deschisă spre marea pustietate şi că, evident, „camera noastră”, mă rog, cabana noastră ce dădea spre stele se afla puţin mai deoparte, unde nimeni n-ar putea să ne vadă dacă aveam chef să ne plimbăm în pielea goală. N-am înţeles imediat de ce adusese în discuţie nuditatea, dar, văzând o mică ridicătură sub vălul fin al djellabei sale, am avut o vagă idee. La lăsarea serii, după ce ne-am instalat între patru scânduri de lemn şi o fereastră fără geam, am făcut un duş în aer liber, ferindu-ne intimitatea doar la adăpostul unui zid scund, ultim vestigiu al unei ruine de demult. Am aruncat totuşi câteva priviri în jur, aşteptându-mă să întâlnesc în orice moment ochii lui Buzel, ascuns pe după un cactus, aţintiţi asupra fundului soţiei mele – sau, cine ştie, poate al meu sau al amândurora. O rulotă era garată puţin mai departe, în spatele unui tufiş enorm. O femeie care nu sufla o vorbă stătea tot timpul acolo. Buzel ne-a explicat

ceva mai târziu că femeia aceea, unguroaică la origine, dormea acolo în schimbul unui tablou pe care i-l comandase şi pe care, voit sau nu, întârzia la nesfârşit să-l termine. Buzel mi-a spus, amuzându-se, că spera să se poată bucura de pictura aceea înainte să-şi dea duhul. Prezenţa ei mă neliniştea puţin. Foarte fină, cu o siluetă androgină, se deplasa cu atâta încetineală, fără să facă zgomot, încât aveam impresia că picioarele ei nu atingeau niciodată pământul. La căderea nopţii, făceam tot posibilul să nu dau de ea în timp ce mă duceam cu lanterna la latrină. Eram rupţi de civilizaţie, fără electricitate şi ziduri care să ne delimiteze proprietatea, având totuşi posibilitatea, dacă doream, să ne alăturăm călătorilor veniţi din cele patru colţuri ale lumii ca să chefuiască bând vin până în zori. Ne-am dus deci la hacienda ca să facem cunoştinţă cu restul tribului. Am găsit o masă imensă, dominată pe fiecare parte de scări din piatră care duceau spre camerele de la primul etajul. O pădure de liane se întindea pe tavan, zidurile erau parţial deschise spre imensitatea deşertică ce ne înfrunta. Ne puteam legăna într-un hamac, privind drept în faţă oceanul şi platoşa lui argintie, în depărtare zărindu-se coastele marocane ce păreau foarte aproape. La hacienda se afla un rus, un nou îmbogăţit, masiv şi generos, o italiancă în miniatură care prepara nişte paste ce i-ar fi făcut să se ruşineze pe toţi italienii pur-sânge, şi Buzel cu soţia lui, o egipteancă puţin mai tânără decât el, care purta şi ea djellaba. Tunica era identică, şi nici ea nu purta, se pare, nimic pe dedesubt, dacă era să te iei după sfârcurile ridicate ale micilor ei sâni. O singură prezenţă îmi rămânea străină – îi auzeam doar paşii la etajul de deasupra. Ne-am aşezat cu toţii la masă să ne înfruptăm din îngrozitoarele paste ale italiencei,

din carnea friptă pe grătar pe care rusul a preparat-o distrându-ne cu bancurile lui virile, pe care le mima ţinând într-o mână un cuţit enorm şi o spatulă în cealaltă. Chiar îmi făcea impresia unui măcelar psihotic care avea să tragă în ţeapă pe cineva după doar câteva beri. Ne-a povestit că-i place să vină aici, departe de luxul şi hotelurile de patru stele la care iubita lui, o tânără manechină, ţinea cel mai mult, poate mai mult decât la el. Făcuse turul Andaluziei cu maşina sport, fără să-i pese de amenzile primite pentru exces de viteză, şi se pregătea să plece la Tanger, care se găsea exact în faţă, la o jumătate de oră cu vaporul. Aveam să mergem şi noi acolo, la câteva zile după el. Iubita lui sosea curând şi voia să profite de această simplitate înainte de a se reîntoarce la viaţa fastuoasă. Nu m-am putut abţine să-mi zic, vizitându-i camera VIP de la hacienda, cu jacuzzi, că noi eram cazaţi, chiar acolo, în cu totul alte condiţii. După câteva pahare de votcă ne-a împărtăşit o fabulă rusească despre prietenie, pe care am să v-o istorisesc. El şi cel mai bun prieten al său din copilărie urmau în fiecare an acelaşi ritual tipic rusesc: după cele câteva pahare băute din prietenie, ritualul consta în a se lua la bătaie, şi cu cât dădeau mai tare, cu atât prietenia şi legăturile frăţeşti erau mai întărite. După cum probabil aţi înţeles, m-am ferit să devin unul dintre prietenii lui apropiaţi, iar după câteva strângeri de mână l-am lăsat să se întoarcă la viaţa şi la rutina lui infernală, ca să revin la calmul şi nonviolenţa existenţei mele. Cât de mult pot să difere uneori tradiţiile de la o ţară la alta!

Buzel mi-a împărtăşit apoi metodele lui tantrice – el şi soţia lui practicau sexul reţinut, fiecare ajungând la un pas de orgasm, pe care-l întârziau cât mai mult timp posibil, pentru a

păstra apoi fluidul preţios, neirosindu-l printr-o plăcere efemeră. A încercat să mă convingă că orgasmul putea astfel să se prelungească şi să devină o continuă explozie nirvanică. Voiam să-l cred, dar de aici şi până la practică era o distanţă enormă, eu fiind probabil lipsit de îndemânare. Când ne-am reunit în grup restrâns cu soţia sa, am înţeles repede că practicau nu numai tantrismul, ci le plăcea şi schimbarea partenerilor. Se pare că le plăceau de mine şi de Sarah. Ne lăudau trupurile, vitalitatea şi tinereţea, vrând probabil să se adape de la un izvor nou-nouţ, tot aşa cum obişnuia să facă şi contesa sângeroasă, scăldându-se în sângele unor tinere fecioare. Soţia lui ne-a spus apoi povestea romantică a vieţii sale, plecarea din Egipt pentru a scăpa de violenţele celor doi fraţi ai săi care voiau să se răzbune pe ea. Aflaseră că tânăra lor soră păcătuise cu un bărbat mai copt, aşa încât nu mai era chiar foarte inocentă înaintea căsătoriei impuse, aducând dezonoare asupra familiei. Foarte tristă că trebuia să-şi părăsească mama pentru totdeauna, s-a hotărât totuşi să fugă cu inima frântă, ascunzându-se întâi la un prieten de familie care, la rândul lui, risca foarte mult protejând-o. A putut să ajungă fără probleme la bordul unui vas şi să se bucure apoi de sex în libertate, de schimb de parteneri şi de Buzel!

Eram foarte amuzaţi, dar atenţia mea, deşi puţin mai slăbită din cauza alcoolului, nu m-a împiedicat să privesc din când în când spre tavan, curios să cunosc totuşi identitatea invitatului nostru misterios. La ora unu fix, aşteptarea mi-a fost în sfârşit răsplătită. Buzel şi soţia lui plecaseră la jocurile lor intime, când o siluetă ce părea să fie a unei femei, atletică şi longilină, a coborât agale treptele haciendei, apărând în faţa noastră în contre-jour, în lumina spectrală. Femeia s-a

apropiat de noi şi chipul ei ne-a apărut brusc, la lumina lampadarului, în limpezimea ei fantasmatică. Avea în jur de 40 de ani, ochiul drept îi ieşea efectiv în afară, pleoapele i se lăsau ca urechile unui cocker, iar pielea părea să-şi fi pierdut elasticitatea. Ochiul stâng, cufundat în penumbră, aproape că nu se vedea, atât de umflată îi era arcada, totul fiind rezultatul unei deformaţii congenitale sau al unui şoc violent. Buza de jos, căzută, îi dezvelea gingiile din partea dreaptă. Negi enormi îi încercuiau o parte din obraji. Ne-a salutat cu timiditate, după care s-a aşezat în faţa mea să mănânce ceva ce-şi pregătise într-un şervet, carne crudă, legume, un fel de pateu de ton, înghiţind anevoie şi cu zgomot. Trebuie să recunosc cu toată sinceritatea că mi s-a făcut greaţă şi mi-a fost ciudă pe mine, beţia, surescitarea conversaţiilor lăsând acum locul unei imense tristeţi. Nu ştiam foarte bine dacă mă alarmam pentru ea sau îi proiectam handicapul asupra mea. Nu mai puteam s-o privesc în ochi în scurta discuţie avută. Mă simţeam atât de stupid şi de neputincios în faţa nenorocirii astfel afişate, încât a trebuit să mă izolez o clipă, pretextând o nevoie urgentă. Sarah a simţit aceeaşi tulburare, dar, spre deosebire de mine (acesta fiind unul dintre numeroasele motive pentru care o iubesc), s-a comportat normal, a încercat să înveselească puţin atmosfera punând tot felul de întrebări despre ţinut şi despre motivele prezenţei sale acolo. Venea dintr-un sat nu foarte îndepărtat şi se exprima într-o engleză aproximativă, obligându-ne să jonglăm între engleză şi limba ei maternă, umplând golurile printr-o mimică abilă. Am aflat astfel că venise acolo ca să participe la un curs de dezvoltare personală şi de meditaţie cu soţia lui Buzel. Mi-am zis în sinea mea că în mod sigur soţia lui Buzel nu era persoana potrivită.

Acel gen de iluminată niţel megalomană nu putea decât să-i facă rău ei, care părea atât de pură şi de slabă în deznădejdea ei, dar mai cu seamă de o inocenţă aproape copilărească. Nutream şi un oarecare resentiment faţă de gazdele noastre, care în mod vădit păreau să exploateze perfid suferinţa omenească. În timp ce Sarah se ducea să ia un pulover din cabană, căci se făcuse răcoare, am rămas doar noi doi şi ne-am apucat să explorăm cotloanele haciendei. Spre marea mea surprindere, tulburarea de la început se mai atenuase, aşa încât puteam să profit realmente de acea întâlnire, să vorbesc cu ea despre muzică, privind instrumentele exotice pitite în cele patru colţuri ale salonului. Am văzut lăute arabe, tam-tamuri africane, instrumente de percuţie persane, mandoline andaluze, jucării la care ne-am repezit pentru a improviza un duet dintre cele mai îndoielnice. Chipul ei părea în acel moment transfigurat, bucuria îi lumina trăsăturile, redându-i o înfăţişare „normală”. Naivitatea acelei femei m-a atins, barierele cădeau una după alta, hohotele de râs luau locul zâmbetelor amabile de faţadă, mă delectam încă o dată cu dezinvoltura firească. Apoi ni s-a alăturat şi Sarah şi am profitat de un moment foarte frumos împreună, noaptea încremenind brusc timpul într-o bulă a clipei. Acea femeie trecuse probabil prin încercări cumplite, iar mai târziu am aflat că deformarea ei facială era un defect din naştere, că trăise mereu protejată de părinţi, fără prieteni, fără nicio legătură cu lumea exterioară. Risca foarte mult venind aici singură, ca să încerce să se destăinuie celorlalţi. Eu unul n-aş fi avut nici măcar un sfert din curajul ei! Chiar dacă nu credeam câtuşi de puţin în acele cursuri de dezvoltare personală şi în tot acel talmeş-balmeş psihologic de influenţă

budistă, ajungeam să-mi spun că acea călătorie o făcuse totuşi să se dezvăluie cuiva, să împartă un moment cu doi străini şi să ne permită să ne îmbogăţim reciproc din punct de vedere sufletesc. Am fost onorat să fiu una dintre persoanele pe care întâmplarea i le-a scos astfel în cale. Nu există modalitate mai frumoasă de comunicare decât să te dezvălui trecând de la umbra prejudecăţilor la lumina unei frăţii spontane. Am căpătat obiceiul de a veni zilnic să schimb câteva cuvinte, câteva atenţii cu ea, găsind-o în poziţie yoga în faţa unei panorame propice meditaţiei. Mulţumea în felul ei noii zile şi nopţii că punea capăt dintr-odată prea marii frumuseţi. În fine, când am însoţit-o la Tarifa ca să ne luăm rămas-bun, aveam o ciudată stare de emoţie: aveam impresia puţin paternalistă că-mi las tânăra fiică să zboare cu propriile aripi, foarte îngrijorat pentru ea, dornic din toată inima să poată întâlni sufletele frumoase care s-o accepte şi să-i ofere prietenie. Însă cinismul meu şi-a revenit repede, motivat de privirile răuvoitoare ale oamenilor pe care îi surprindeam în jurul ei şi care deja o luau peste picior şi o priveau insistent, ca pe o curiozitate. Strângeam pumnii şi, clocotind de mânie, blestemam omenirea, când, deodată, calmul mi-a revenit privind-o cum înainta pe stradă, manifestându-şi curiozitatea faţă de casele văruite pline de flori pe care le vedea în jur. M-am gândit la ce mă învăţaseră scurtele noastre conversaţii: chiar dacă destinul îi poate lipsi pe oameni de aproape orice, există uneori anumite firi, persoane excepţionale, care scapă din capcana determinismului. Aceste persoane păstrează ceva foarte de preţ, frumuseţea inocenţei.

Chiar în seara aceea am luat împreună cu Sarah vaporul spre „frumosul” Tanger. A doua zi, sub un soare saharian,

băteam cafenelele cu ziduri albăstrui, încercând narghilele contrafăcute, diluând amintirea acelei întâlniri în fumul reconfortant al paradisurilor pierdute. Uneori, în bazarele cu puzderie de culori, întorceam capul după câte o siluetă, crezând că era ea, dar apoi, treptat, femeia dispărea, înghiţită de mulţime, pierdută printre amintirile mele… până astăzi.

31

Omul de serviciu

„Ce frumoasă meserie să fii om pe pământ.”

Maxim Gorki

În lipsa unui loc în care să scriu, mâzgălesc în carnete vechi de-ale mele, aşternând cuvinte pe lungime, pe lăţime, în diagonală, acoperind un text acum ilizibil cu un altul căruia îi dau o şansă mai bună. Stiloul nu cruţă nimic, nicio nostalgie, îi fac loc noului, gândului despre prezent, cel de ieri fiind deja perimat, uitat odată cu omul care a făcut imprudenţa să scrie prematur. Tai la cuvinte, când, brusc, mâna mi se opreşte, împietrită, neputând să se hotărască să taie un poem cu numele pompos „Omul de serviciu”. Îl scrisesem pe când eram supraveghetor la liceul Saint-Sulpice, în timpul studiilor, cu un an înainte de a preda la acelaşi liceu, unde fusesem şi eu elev.

Munca mea consta în a străbate curtea într-un sens, apoi în celălalt şi a răcni din când în când ca să câştig respectul „picilor”, înainte de a mă împrieteni din nou cu ei spre a retrăi puţin din adolescenţa mea rămasă în urmă. Toamna alergam

să mă adăpostesc în spaţiul acoperit al curţii ca să nu-mi ud pantofii de oraş, iarna dârdâiam de frig, bătând din picioare ca să înmoi betonul, iar la primele ultraviolete de primăvară huzuream, bronzându-mă înainte de lumea bună de la Cannes. Uneori, când reuşeam să trec peste umilinţa de a întâlni privirea piezişă a profesorilor care, nu mai departe de ieri, mă încurajau pentru rezultatele mele bune, jucam fotbal cu mucoşii de vreo zece ani, lovind cu şpiţul ca să devin cel puţin eroul unei zile şi să-mi iau astfel revanşa. Mi se întâmpla şi să le citesc cu glas tare unele poeme puştilor ca să reinventez puţin funcţia de agent de pază, cel pe care îl întâlneai mereu în recreaţie şi nu-ţi dădeai seama, cu mutra lui strâmbă, că se afla acolo, serios, agresiv, sigur de el, exact în spaţiul rezervat şotronului. Plictiseala îmi era atât de mare, încât mă obliga să fiu creativ. Priveam profesorii, conducerea, încercând să compensez golul realului cu preaplinul imaginarului, dar şi în privinţa asta ajungeam repede la fund, căci imaginaţia mea nu făcea nici ea minuni. O singură persoană îmi atrăgea mereu atenţia prin decalajul ei total, capacitatea de a rămâne invizibilă în mijlocul privirilor multiplicate şi reunite într-un spaţiu redus, faimosul om de serviciu. Un bărbat fără vârstă, cam încet la minte, care se deplasa cu stângăcie, având nişte ochi bulbucaţi şi un păr lung şi subţire de savant nebun. Îl întâlnisem deseori în adolescenţă, dar, dacă e să fiu cât se poate de cinstit, nu-l văzusem. Cum l-aş fi putut vedea la vârsta la care capacitatea mea de observaţie se limita la studiul dezgustat al propriei persoane? Iarna, omul de serviciu arunca sare pe treptele scărilor, pentru a evita vreo nenorocire din cauza poleiului. Mâinile îi erau parcă mâncate de acid, care nu lăsa nicicând

rănile să se închidă. Conducerea îi recomanda să-şi pună mănuşi, dar refuza dintr-un motiv neştiut de nimeni şi prefera să atingă direct cu pielea produsele pe care era obligat să le folosească. Toţi avem maniile noastre, dar asta avea darul să-mi atragă ceva mai mult atenţia asupra lui. Când traversa curtea, întotdeauna primea una sau mai multe mingi în faţă. Dar, în loc să se supere, îşi trecea pe deasupra copiilor privirea îndreptată spre un obiectiv care îi făcea pe ceilalţi invizibili, atât cât se putea pentru ochii lui. Poemul pe care îl scrisesem despre el se referea tocmai la acea indiferenţă reciprocă dintre el şi copii. Elevii epuizaseră repede subiectele de zeflemea legate de el, care era doar un obstacol în plus în calea lor sau pe traiectoria mingii, iar ei fiind pentru el victime colaterale, nevoit să le ocolească pentru a le curăţa mizeriile. Am încercat de câteva ori să mă apropii de el ca să-mi dau seama ce fel de om era, dar nu m-am ales decât cu un surâs de faţadă şi privirea ochilor lui mari trecând prin mine ca să constate o crăpătură în zid sau un bec pe ducă. Eu eram mult mai sensibil la privirea celorlalţi, ros de frustrarea care mi-a mâncat o bună parte din viaţă şi care, uneori, chiar şi astăzi, când mă trezesc, nu-mi dă pace cât e ziulica de mare. Mi-am petrecut foarte mult timp căutând să justific de ce mă aflam acolo unde eram, de ce nu mă mişcam destul de repede sau nu realizam proiectele care să mă pună la adăpost de marea masă a muritorilor. Pentru că nu voiam să fiu un om „normal”, deveneam mai puţin decât banal, mai prejos de toate, deoarece refuzam toate acestea. Un an mai târziu, când orgoliul mi-a fost satisfăcut şi am devenit în sfârşit domnul profesor, justificând printr-o singură funcţie toate acele ore pierdute, l-am întâlnit din nou. De câte ori se deschidea sau se

închidea uşa clasei mele, el stătea acolo, nemişcat, la datorie. La fiecare privire schimbată, mă simţeam în şi mai mare măsură un impostor, unul care ocupa un loc ce nu era al lui. Pentru el nu se schimba nimic şi nicio clipă n-am simţit vreo urmă de mirare sau curiozitate în privinţa mea. Trecusem din curte la birou, atâta tot. Abia acum îmi dau seama că avea probabil dreptate să nu se lanseze în interpretări. Acolo unde fiecare încearcă să înţeleagă sau să ghicească ce şi cum, el îşi vedea de treabă repetând aceleaşi gesturi, lăsând lumea să alerge după ambiţiile ei zadarnice. Mai târziu am uitat de el o vreme, fiind prea ocupat să intru în joc, să capăt importanţă în ochii copiilor şi să încerc să justific funcţia care mi se dăduse să mi-o asum. Până în ziua în care, la un atelier documentar pe care îl pregăteam pentru o simulare de bac, un elev a venit la mine să-mi propună un subiect despre omul de serviciu. Mirat la început, am vrut imediat să ştiu mai multe, trezindu-mi-se într-o clipă curiozitatea adormită. Grupul reunit pentru a-i lua un interviu a primit pe loc aprobarea mea. Îi foloseam pe membrii lui oarecum ca pe nişte poliţai infiltraţi ca să-mi aducă la cunoştinţă informaţii, înregistrări, tot ce putea să mă ajute să aflu mai multe despre omul acela. Am fost prezent de la primul montaj, cu braţele încrucişate, numai ochi şi urechi. Omul de serviciu a apărut pe ecran într-o postură pe care nu i-o cunoşteam, aşezat liniştit în cadrul nemişcat. Vocea i-a ţâşnit în tăcerea dinaintea prezentărilor în off ale elevilor mei şi, spre marea mea surprindere, era serioasă, cumpătată. Aborda subiectul vechimii sale, Saint-Sulpice fiind pentru el o a doua casă, unde a avut norocul să găsească sprijin, loc de muncă şi protecţie. În glasul lui părea să răzbată o undă de tandreţe când vorbea despre elevi, care erau, după cum spunea,

„plăcuţi”, „vii”, „suflete de o minunată inocenţă”. Realizatoarea documentarului a abordat apoi subiectul degradărilor, al inscripţiilor de pe pereţi şi l-a întrebat ce reprezenta pentru el volumul de lucru. Cu un calm şi o seriozitate care impuneau respect, omul a explicat că folosea uneori o parte din timpul lui liber, întorcându-se foarte târziu acasă sau venind mai devreme la şcoală, cu mult înaintea deschiderii, ca să cureţe şi să se asigure că elevii nu vor suferi din cauza greşelilor unui grup izolat. Filmul avea intercalate scene care îl înfăţişau muncind prin clasele pustii – viaţa părea că stăruia încă în acele locuri, deşi doar singurătatea lui impregna ecranul. După prima proiecţie, filmul părea să le fi dat de gândit unora. Unul sau doi elevi chiar au venit la mine să-mi mărturisească pasiunea compulsivă pentru graffiti, promiţându-mi apoi, fără ca eu să le fi spus ceva, că vor renunţa la asta din respect pentru persoana care trebuia să cureţe în urma lor. Acel om a reuşit nu doar să mă surprindă, ci i-a sensibilizat şi pe copii, făcându-i să se gândească la ceilalţi şi arătându-mi cât de mult te putea îmbogăţi sufleteşte meseria de profesor.

Puţin mai târziu, când trecea prin curte, elevii îl salutau ca pe un vechi camarad – treptat, între ei se stabilise o legătură. Omul de serviciu îi privea în ochi, recunoscându-i pe unii dintre ei. Clasa, chiar goală fiind, nu mai era pentru el cu adevărat pustie – locurile aveau nume.

32

Ruşinea (Irlanda)

Lângă Piteşti, într-o mică localitate din România, mergem pe un drum de pământ foarte vălurit, bolizi de teren au lăsat aici urme adânci, nervuri în argila uscată. Paradis al mistreţilor şi, din nefericire, al vânătorilor amatori, pădurea se întinde de jur împrejurul nostru, expusă la soare, fără să ofere niciun petic de umbră, poate doar dacă te afunzi în tenebre. Maşina noastră, o Dacia Break, dansează pe drum, săltând pe teren din când în când şi aterizând din nou, apărând şi dispărând cu intermitenţe printre denivelările naturale. Mişcarea roţilor ridică văluri fine de praf, dar suficient cât să ne protejeze o vreme ochii de fierbinţeala soarelui, risipindu-se apoi şi obligându-ne trăsăturile să se crispeze, accentuându-ne ridurile. În jurul nostru, terenurile se întind până departe, aşteptând răbdătoare ca viitori cumpărători să le readucă la viaţă ca să trudească din nou pe brânci. Dogoarea soarelui e atât de mare, încât vălul de praf este foarte repede străpuns dintr-o parte în alta, luându-ne vederea, incapabili să estimăm întinderea locului şi calitatea solului. Duc mâna streaşină la ochi ca să-i las să se adapteze lent la schimbarea bruscă a luminii. Ghidul îmi vine repede în

ajutor şi-mi spune că terenul ăla are 10.000 de metri pătraţi, ceea ce înseamnă aici cam 1.000 de euro. Oferta e interesantă, dar eu şi Sarah ne imaginăm foarte repede acelaşi peisaj acoperit iarna de un start de zăpadă de trei metri, iar concluzia este că terenul frumos, dar cu acces dificil ar fi impracticabil, potopit de rafalele polare ale unui decembrie care nu ratează nimic şi pe nimeni. Om fi noi romantici, dar încercăm să rămânem cu picioarele pe pământ, aşa încât facem cale întoarsă, încercând să găsim terenuri mai bune la marginea unui drum principal, a unui curs de apă sau a unei căi marcate. Când ne întoarcem, zăresc în treacăt, cu privirea înceţoşată de sudoare, un ţăran ducând un stog de fân în spinare, iar lângă el, o femeie, probabil soţia, cărând şi ea fân într-un sac pus pe cap şi care o împinge periculos spre sol. Ştiu din experienţa mea, chiar foarte scurtă, cât de grea e îndeletnicirea de ţăran, dar cred că munca asta are ceva rar, o anumită nobleţe pe care am căutat-o atât de mult, epuizându-mă în perspectiva sau practicarea multor altor meserii. Nu mai departe de anul trecut am petrecut câteva luni împreună cu Sarah pe la diferite ferme irlandeze, ca să facem experienţa imersiei totale şi să împlinim un vis comun: să trăim şi să muncim în aer liber.

Tocmai părăsiserăm o familie din West Cork, unde petrecuserăm două luni pline, pe un teren imens ce se întindea pe câteva hectare, şi zburam deja spre alte ţinuturi, alte întâlniri. Am devenit mai siguri pe noi muncind din greu la ferma unui zdrahon irlandez, Denis. Un bărbat aspru, dar foarte sensibil, care îşi plângea încă pierderea fiului, călcat de un tractor într-o zi în care ploua torenţial, cum se întâmplă deseori pe înălţimile irlandeze. O tragedie care făcea să

planeze în jurul nostru o prezenţă îndurerată, invizibilă, dar reconfortantă. Sarcina noastră era să mânăm sute de oi prin munţi şi peste câmpii, să le ducem dintr-un loc în altul, având mereu grijă să recuperăm „oiţele rătăcite”, totul într-un decor suprarealist, transfigurat permanent de o contopire argintată, fuziune a ploii cu un suflu de lumină puternic, dar trecător. Fiecare versant al muntelui părea să se mişte sub ondulările unui far divin, transformându-ne pe noi, păstori pelerini, în simpli naufragiaţi purtaţi de capriciile hulei. Uneori aveam impresia că oile, totuşi de o prostie inutil de demonstrat, simţeau din instinct drumul pe care trebuiau să apuce, lăsându-ne răgazul să ne bucurăm de privelişte. Paleta care ni se oferea se reînnoia zi de zi, şi asta în ciuda mersului, efortului, durerilor musculare şi rigorilor vremii, care aici era la fel de imprevizibilă ca felul în care eram primiţi de locuitori.

Am plecat aşadar cu autobuzul spre centrul Irlandei, iar peisajul vălurit s-a aplatizat treptat, orizontul oferindu-ne spre contemplare doar o linie subţire şi insignifiantă. Ne-am uitat unul la altul, regretându-l deja pe Denis, regretând cei cinci monştri ai lui care săreau peste tot, soţia de o complezenţă răutăcioasă şi mai ales oile lui imbecile, care păşteau fără să le pese nici cât negru sub unghie că se găseau în mijlocul uneia dintre cele mai frumoase panorame. La căderea nopţii, într-o cârciumă pustie, beam whisky, abătuţi din cale-afară, aşteptând întâlnirea cu o nouă gazdă, un viitor angajator. Orele treceau, n-aveam nicio veste de la el şi paharele se umpleau, lăsând disperarea să se transforme într-o ilaritate tâmpă. În fine, când ne-a luat în vechea lui camionetă, nu mai aveam destule idei clare ca să-l definim

bine pe individul care stătea în penumbră, pe scaunul din faţă. Treziţi puţin din beţie, am descoperit în sfârşit faţa fermierului nostru şi, în acelaşi timp, locul deprimant în care ne-a invitat să ne punem bagajele.

Eamon locuia singur în casa defunctei sale mame, o coşmelie în ruină pe care o renova. Acest eremit avea vreo 40 de ani, trăsături moleşite, cu siguranţă din cauza abuzului de alcool, şi părul, niciodată pieptănat, cărunt la tâmple. Îşi trăgea nasul tot timpul şi, în loc să şi-l şteargă, prefera să facă economie la hârtie şi să păstreze picătura în nas. O alergie pe care o contractase demult şi niciodată tratată, respirând mereu praful care, la el, era un fel de al doilea locatar. La vederea camerei, Sarah nu şi-a putut reţine un oftat de dezgust, când, trăgând cearşaful, a găsit pe saltea muşte moarte. Nu era foarte gospodină, dar niciodată n-am văzut-o mai activă ca atunci. A lustruit în timp record fiecare colţişor al spaţiului nostru vital, oferindu-i o nouă strălucire, care dezechilibra în mod serios unitatea acelui loc. Baia impunea aceleaşi eforturi, căci un cimitir de insecte se afla exact în locul unde ne puteam relaxa după o zi de muncă. Dar cel mai rău a fost când am văzut camera lui Eamon, vizavi de a noastră. Salteaua şi perna erau de un negru-cărbune, de parcă încăperea ar fi fost cuprinsă de un incendiu într-un trecut nu foarte îndepărtat. Deasupra patului, o sculptură a Fecioarei Maria era luminată de o parte şi de alta, amintindu-mi aceeaşi imagine kitsch din scurta şedere într-un motel din vestul american. *Psihopatul* lui Hitchcock nu avea cum să nu se amestece în amintirile primelor mele nopţi din casa lui Eamon.

Îndată ce ne-am trezit, ne-am grăbit să aflăm de la Eamon ce trebuia să facem. Ne-a propus întâi o cafea, cerându-ne să facem cât putem de mult economie la zahăr, apoi ne-a explicat că-l vom ajuta să renoveze casa pe care o reconstruia la capătul terenului, sperând s-o poată închiria într-o zi celor aflaţi în trecere. Ne-am dus împreună să ne descoperim habitatul imposibil de desluşit la ora târzie a sosirii noastre. Imaginaţia nu ne înşelase – de jur împrejur era numai câmp, în vecinătate nu se zărea nicio casă, doar o magherniţă veche în ruină, căreia îi dădeau ocol ciorile care locuiau pe acoperiş. Iarba nu mai avea strălucirea pe care i-o dădea proximitatea cerului când ne aflam la Denis, căci aici cerul se îndepărta la distanţa obişnuită, lăsându-ne în seama unor culori terne şi sterile. Corpurile noastre reacţionau în funcţie de peisaj. Muşchii, înainte dezmorţiţi de aerul tare, se contractau şi se împotriveau oricărei bravuri în muncă, gesturile deveneau greoaie, moralul îşi impunea trista-i lege. Sălbăticia, care mai ieri ne adusese la viaţă, alergând, zburând, descoperind forţe pe care nu le bănuiserăm niciodată, ne părăsea exact în momentul în care un impuls ar fi fost bine-venit. Eamon muncea fără odihnă, trăgându-şi tot mai vârtos nasul, astfel încât tuşea întruna şi-şi dregea glasul, rupând tăcerea pe care el însuşi părea să şi-o impună, iar pe noi obligându-ne s-o suportăm. Am încercat să dezleg limbile, dar fără succes. Eamon trăise prea mult timp în singurătate, care îi venise de hac sociabilităţii sale, chiar şi într-o situaţie extremă de supravieţuire, astfel încât ecoul propriilor noastre voci ar fi fost singurul răspuns. Sarah se temea de el – îmi spunea că se ruga tot timpul în barbă, înjurând din când în când, şi refuza mâncarea pe care încerca, de bine, de rău, să i-o pregătească,

având în vedere sărăcia alimentelor disponibile. Eamon prefera în fiecare zi acelaşi fel de mâncare: cartofi şi ceapă prăjită. Începeam să-i împărtăşesc îngrijorarea, când, într-o seară, l-am însoţit să ardă nişte cutii de carton într-un foc imens. Îi priveam silueta într-un contre-jour care nu lăsa să transpară nimic pe faţa aceea de culoarea cărbunelui. Scânteile dansau deasupra capului său şi se ridicau în văzduh, fără să mai coboare. Eram deja prizonier de câteva zile în locul ăla, departe de orice agitaţie, muncind alături de el, având impresia neplăcută că trăiam lângă o umbră. La întoarcere am hotărât împreună cu Sarah să pregătim o tartă cu mere din grădină şi să stăm cu el până târziu, ca să spargem gheaţa. După o masă care i-a readus culoarea în obraji, am reuşit în fine să-l tragem de limbă. Eamon se dovedea a fi în realitate un mare cititor. Discutând cu el despre romanele lui Thomas Hardy sau despre unii poeţi irlandezi, precum Seamus Heaney, pe care l-am descoperit datorită lui, am început treptat să înfiripăm un soi de conversaţie. Eamon ne-a povestit, oferindu-ne pentru prima dată un pahar de whisky, că a ales viaţa la ţară din romantism. După moartea mamei sale a avut mai multe oferte să vândă casa, dar a hotărât s-o păstreze şi să cultive fructe, apoi să cumpere câteva oi ca să vândă carnea şi să-şi rotunjească micul venit. Ne-a arătat poze cu el muncind aproape în toate ţările de pe suprafaţa globului, Finlanda, Canada, America de Nord, Noua Zeelandă, Spania, Italia…, apoi fotografii în care poza mândru de propria-i fermă. Nu aveam impresia că vedeam în acele fotografii acelaşi om, cel aflat sub plasticul albumului părea să-i surâdă vieţii, deschis la descoperirea aproapelui. Aveam impresia că descopăr în Eamon, ca un fel

de dublură proiectată în viitor, pe tânărul care visa cu ochii deschişi privind portretele de ţărani ale lui Van Gogh şi care, de la o zi la alta, trece de cealaltă parte a cadrului şi devine imaginea ruralului învăluit în tăcerea unei toamne ploioase.

A doua zi, Eamon trebuia să lipsească şi ne-a explicat amănunţit, cu un fel de manie pe care am descoperit-o treptat, ce trebuie să facem ca să păstrăm casa conform ordinelor sale. Eu şi Sarah ne-am zis că nu-l puteam părăsi atât de repede cum intenţionaserăm, descoperind în el un om mai sensibil, de la care aveam cu siguranţă multe de învăţat. Seara am aprins un foc, chiar dacă el ne-a recomandat să n-o facem, căci era foarte econom chiar şi când era vorba de confort. Soba cu lemne era foarte uzată, aşa că n-o scăpam din ochi – aruncam la răstimpuri câţiva buşteni, când, deodată, s-a produs catastrofa. Închizând cam energic geamul uzat al sobei, sticla a explodat în contact cu o buturugă ce alunecase. Nu mai aveam ce face şi, cuprins de panică asemenea unui copil, mă rugam să dau timpul înapoi, dar era deja prea târziu – începea coşmarul. Mă agitam în toate direcţiile căutând o soluţie, dar realitatea rămânea neschimbată. Seara, când se va întoarce, Eamon va vedea că singura sursă care îi permitea să supravieţuiască în lunile lungi de iarnă fusese distrusă de un idiot. Ne puteam lua gândul de la progresele făcute în relaţia cu el – ar fi trebuit s-o luăm de la capăt sau poate orice contact va fi definitiv distrus, ca acel geam pe care n-aş fi putut să-l lipesc vreodată. Ne venea să dispărem, să fim oriunde numai acolo nu, aşteptând ca nişte condamnaţi la moarte momentul în care să apărem în faţa judecătorilor. Habar n-aveam cum ar fi putut reacţiona Eamon, aşa că am aşteptat până când nici panica n-a mai reuşit să ne ţină cu ochii deschişi. Am hotărât

să mergem la culcare şi să aşteptăm până a doua zi. Sarah a avut grijă pentru prima dată să încuie uşa camerei noastre, terorizată la gândul de a-l vedea apărând furios la culme, surprinzându-ne pe când dormeam în întuneric, agitând securea dreptăţii deasupra capetelor noastre.

Dimineaţa foarte devreme ne-am dus la el. Am lăsat-o pe Sarah înaintea mea ca să-i explice un gest prostesc de care numai eu eram vinovat şi prea laş ca să-l recunosc verbal. Eamon ne-a răspuns tăios că se va duce să cumpere un geam nou. Am insistat să plătim reparaţiile, dar n-a dat nicio atenţie cererii noastre şi s-a izolat din nou într-o tăcere din care ne fusese atât de greu să-l scoatem prima dată. Ne-am apucat de treabă cu inima grea, cu mintea înceţoşată de toate nebuniile pe care le imaginaserăm înainte să ne cuprindă somnul. Relaţiile s-au schimbat după câteva zile, înainte de a ne hotărî în cele din urmă să plecăm mai departe. Ruşinea pe care o simţeam pe când ne făceam valizele era mare – nu mă puteam hotărî să plec ştiind că, din ignoranţă, îi pricinuisem acelui om mai mult rău decât bine. Când ne-am luat rămas-bun, părea să fi uitat incidentul, asigurându-ne că eram singurii care stătuserăm atât de mult la el. Mi-a recomandat o ultimă lectură şi ne-a cerut să-l anunţăm dacă, peste câteva săptămâni, aveam să treceam din nou pe-acolo. Ne simţeam destul de prost în timp ce priveam camioneta îndepărtându-se, singurătatea lui era cumplită, dar cel mai cumplit era că puţini erau gata s-o împartă cu el, noi fiind primii.

33

Despre prietenie...

Departe de prieteni, pot cu adevărat să evaluez, nu fără resturi de pasiuni sfâşiate, trăinicia legăturii sau fragilitatea corzii de siguranţă. Bilanţul nu e întotdeauna foarte glorios. Eu sunt de condamnat în mod indiscutabil în cele mai multe privinţe, căci de multe ori am făcut echilibristică în relaţiile cu ceilalţi. Am preferat absolut inutil să le stârnesc un sentiment de ură celor a căror prietenie ştiam că-mi va fi refuzată întotdeauna. Nu eram apreciat de ei, existam deci doar pe jumătate în ochii lor. Orgoliul, tinereţea, prostia m-au împins aşadar la un comportament extrem ca să exist cu orice preţ în ochii lor agasaţi. Uneori m-am coborât la un nivel atât de jos, încât ruşinea în sine n-ar fi de ajuns să şteargă totul. Trebuie să accept ce sunt sau ce am fost. Chiar dacă astăzi credeam că nu mai am nicio incertitudine, că m-am izolat de un grup, de un mediu, trecutul mă prinde din urmă, fiindcă în sânul propriei familii de prieteni există resentimente pe care distanţa nu face decât să le exagereze. Aş putea încerca să mă reabilitez invocând invidia, cusururi sigure în ceea ce mă priveşte, o inconstanţă în relaţiile cu ceilalţi, dar asta n-ar rezolva în niciun fel situaţia în realitatea sa obiectivă. Timpul

uzează relaţiile trupeşti până la ruptură şi, în ceea ce priveşte prietenia, ruptura e mai lentă, corpul ei imaterial e mai pervers, fiind impalpabil, ne obişnuim cu prea puţin sau exigenţa împinge resentimentul până la întreruperea inevitabilă a relaţiei. În ambele cazuri, tăcerea, acumularea de reproşuri mărturisite sau nu uzează legătura care, odată încordată şi acerbă, se rupe de la sine. Foarte puţini doresc sau au curajul să taie legătura ei înşişi, de teamă să nu o rupă prea devreme cu poveştile, cu trecutul, cu obiceiurile lor. Eu însumi sunt profund incapabil s-o fac, căci vinovăţia îmi aplică mereu balsamul ei dulceag ca să-mi ostoiască rănile egoului şi, foarte des, să-mi ascundă adevărul cu o furie uneori necesară.

Astăzi, când scriu aceste rânduri, ştiu că pot să contez pe unele persoane şi să mă asigur pe mine însumi, sperând că şi ei vor face la fel, că pot şi ei să conteze pe mine. Nu trebuie să se creadă totuşi că este vorba de o prietenie bazată doar pe o legătură de interes sau de protecţie. Nu suntem legaţi prin niciun contract, nicio datorie, doar ne acceptăm aşa cum suntem şi ne ajutăm între noi ca să devenim ceea ce am vrea să fim. Condescendenţa nu se foloseşte niciodată de trecutul celuilalt ca pretext să-l înjosească, să-l facă să pună genunchiul în pământ, pentru ca apoi să-l ridice cu perfidie, privindu-l sever şi paternalist. Încă mai cred în prietenie, dar ştiu acum că nu trebuie abuzat de acest cuvânt. Să avem grijă să nu-l facem să-şi piardă incredibila exigenţă practică, în lipsa căreia nu ar fi decât un frumos cuvânt abstract, în egală măsură cu sora lui geamănă, iubirea.

34
Proprietatea

Amurgul, inepuizabil şi orgolios, îşi aruncă ultimele raze până la nouă seara şi chiar mai târziu, când geografia locului îi este favorabilă. Cobor o pantă cu bicicleta, având grijă să ţin gura închisă, faţa suportând asalturile neîntrerupte ale ţânţarilor care se strivesc de ea. Adierea vântului e răcoroasă, spre deosebire de arşiţele după-amiezii. Banda albă pe care circul ca să-i evit pe ultimii nebuni ai volanului se îndepărtează, roţile mă poartă acum, susţinut de vânt, pe deasupra asfaltului. Planez pur şi simplu îmbătat de viteză, traversez un peisaj adormit. Locuinţele s-au închis deja, oferindu-mi doar un singur indiciu al prezenţei omului: mirosul de lemn ars care se degajă din coşuri. Viaţa se pregăteşte de hibernare, ferestrele şi porţile mari sunt acum închise spre tot ce se găseşte în exterior. Nicio suflare de viaţă până când întâlnesc o familie de ţigani care, la adăpostul unei staţii de autobuz, îmi oferă spectacolul unei ferestre deschise privirii mele. O bătrână purtând o fustă lungă înfoiată, care mătură în chip natural praful, şi o bandană roşie, ce îi trage în spate fruntea ridată, încropeşte un foc de tabără direct pe pământ. Pune apoi o oală pe foc în râsetele a trei bărbaţi cu

piepturile goale, cu muşchi vânjoşi, având, pare-mi-se, toată grăsimea concentrată la nivelul abdomenului. La picioarele lor, copiii inventivi improvizează jucării din pietre şi bucăţi de cârpă de care au făcut rost cu siguranţă de pe străzi. Un bărbat apucă o bere, şi-o toarnă pe gâtlej, apoi scuipă totul sub oală ca s-o facă să zbârnâie într-un foc de artificii de bule trosnitoare. Ziduri invizibile protejează această mică familie de privirile indiscreţilor, căci prezenţa mea nu pare să le atragă atenţia. Nu reuşesc, chiar insistând, să întâlnesc măcar o privire. Au recreat în felul lor un cocon, redefinind oarecum cuvântul „proprietate”. Acest nomadism pitoresc nu-mi mai pare deloc exotic, ci am mai degrabă impresia că Parisul şi obiceiurile lui îmi sunt mult mai străine în ziua de azi. Lucrurile par mai simple aici, intensitatea muncii dictează repausul trupurilor epuizate înainte de stingerea improvizată. Este greu să găseşti un loc de viaţă în comun în care să împărtăşeşti cu ceilalţi distracţiile; retragerea în căminul tău, în singurul spaţiu liniştitor construit cu preţul unui efort îndârjit pentru asigurarea supravieţuirii, este deci legitimă. Pentru ceilalţi, oamenii fără adăpost, mediul rural oferă peste vară un adăpost provizoriu, pentru ca asprimea frigului ce va să vină să-i oblige să pornească din nou la drum, iar şi iar, spre ţinuturi străine şi uneori mai neospitaliere.

Amurgul s-a predat acum, noaptea îşi impune tăcerea peste o primă pistă, dar foarte repede greierii se grăbesc s-o facă să se audă pe a doua. Focul aprins de ţigani nu mai e acum decât o lumânare îndepărtată, un chiştoc agitat de o mână invizibilă, al cărui fum va contura curând noi siluete deasupra capetelor noastre. Las bicicleta să mă ducă unde vrea, dar fără

să pierd din vedere faptul că, nu departe de aici, mă aşteaptă un cămin ca să dorm şi să mă încălzesc.

35

Întâlnirea

De câteva luni sunt prudent în privinţa prieteniei, ţinând minte ceea ce am constatat deseori, şi anume că oamenii au tendinţa să-şi însuşească prea repede relaţiile, lipindu-şi pe ele ştampila de calitate. Sunt totuşi deschis la întâlniri, încerc să mă arăt disponibil, pe cât posibil, faţă de toţi cei care îmi apar în cale. Nu mai departe de zilele trecute, un bărbat se târa şchiopătând prin faţa mea şi a lui Sarah, implorându-ne cu lacrimi în ochi să schimbăm câteva cuvinte cu el. L-am invitat să ia loc. Bărbatul s-a aşezat, a tras un gât zdravăn de lichid verzui dintr-o sticlă uzată de Orangina, după care şi-a început povestea, înăbuşind frazele, apoi dându-le glas cu stropi de salivă, explicându-ne că vrea să se arunce în râul care trece exact prin spatele nostru. Ochii aproape îi dispăreau afundaţi în riduri, o rană lată, deschisă, îi străbătea fruntea, gata în orice moment să ne destăinuie secretele trecutului său. Bărbatul îi cerea în gura mare iertare lui Dumnezeu, lovindu-şi faţa cu nerăbdarea celor care nu primesc răspunsuri foarte rapide. După care, în lipsa altora, s-a întors spre noi, conştient poate că vom fi interlocutori mai accesibili decât Atotputernicul. Ne-a mărturisit direct că şi-a bătut soţia şi a

ajuns pe stradă de puţin timp. În timp ce Sarah încerca să-l liniştească cum putea şi să-l convingă să nu se arunce în apă, eu mă limitam să-l ascult şi să-l privesc drept în ochii care, în fiecare clipă, vărsau lacrimi amare. M-a fixat şi el, şi-a încetat tânguirile, ca un copil care îşi vede părinţii îndepărtându-se fără să dea atenţie rănii lui, apoi s-a ridicat brusc şi m-a îmbrăţişat. M-a luat în braţe, iar eu, neştiind cum să reacţionez, m-am mulţumit să-l imit, cuprinzându-l şi eu cu mâinile de mijloc. Un adolescent la vreo 15 ani, foarte atletic, cu maiou de ciclist, a trecut prin faţa noastră şi, postându-se pe pod, a sărit fără ezitare, aproape stropindu-ne. L-am privit uimiţi. Avea părul ud lipit de frunte, iar apa îi ajungea până la brâu. A sărit afară din apă, ţopăind pe loc ca să se încălzească, după care a dispărut, cu paşi mici, la fel de repede cum apăruse. După un scurt moment de gândire, am izbucnit în râs. Bărbatul ne-a replicat, pufnind într-un râs sacadat, că va căuta un loc mai adânc data viitoare. I-am întărit ideea că locul era prost ales şi ne-am despărţit îmbrăţişându-ne din nou, dar veseli de data asta. Sunt conştient că problemele acelui individ sunt departe de a fi rezolvate, doar amânate, totuşi există situaţii care nu se provoacă, ni se înfăţişează şi propun ceva ce poate uneori să ne facă să reflectăm, chiar dacă pentru un scurt moment.

36
Providenţa

Cerul este atât de întunecat, încât, de îndată ce pot, mă descotorosesc de haine ca să rămân gol şi să-mi simt în sfârşit pielea respirând. Aşezat în balcon, la ultimul etaj, pot să admir cerul vulcanic, instabil şi dansul pescăruşilor care, deloc impresionaţi, se cuibăresc în inima furtunii. Noaptea se odihnesc pe acoperiş, exact deasupra capetelor noastre suferinde. Sarah confundă deseori, şi pe bună dreptate, ţipetele lor cu zbânţuielile amoroase ce s-ar putea desfăşura într-o cameră vecină cu a noastră. Îmi atârn picioarele dincolo de balustradă, ca să simt furnicăturile picăturilor de ploaie, care la început mângâie, după care se izbesc cu brutalitate. Jetul este atât de puternic, încât balconul din metal îmi lasă pe călcâie urme perpendiculare. Acum, bubuitul tunetului acoperă zgomotele circulaţiei, pescăruşii au dispărut. Mă ridic şi mă aplec în afară până la brâu, ca să simt acea forţă care, de deasupra, ar putea, dacă ar vrea, să mă izbească, mai jos cu câteva etaje, de asfaltul transformat în torente. Casele vechi, simţind de mult timp că le-a sunat ceasul, s-ar lăsa de bunăvoie luate de ele, dar poate că-şi adună ultimele puteri pentru cei pe care îi mai adăpostesc. Pielea mea, uscată ca un

pământ crăpat, se lasă încetişor regenerată, porii dau pe dinafară, neputând să înghită cantităţi atât de mari într-un răstimp atât de scurt. Privesc apoi pe trotuarul de vizavi oamenii alergând, punându-se la adăpost, agitându-se ca nişte apucaţi, ca şi cum nişte diavoli le-ar sări în cârcă. Mă întreb de ce fug, căci ar putea lua exemplu de la copaci, care, peste tot în jur, se limitează să mulţumească, nemişcaţi, pur şi simplu plini de recunoştinţă.

37

Întoarcerea la lumânare

După o lungă lună secetoasă plouă din nou, iar ploaia salută pământul în cascade de spini translucizi. Solul îşi recapătă plapuma moale, animalele ies din ascunzători să se adape în grup din micile bălţi naturale, loc de întâlnire şi vesele împerecheri. Acolo unde animalele din lumea zisă „inferioară” mulţumesc cerului pentru acest dar, oamenii îl văd cu alţi ochi. Furtuna paralizează aparatele electrice, iar unele cartiere foarte vechi, cum e şi al nostru, rămân fără curent electric câteva zile la rând.

Patronul restaurantului italian care se află chiar sub noi este nevoit să caute un camion frigorific, să nu i se strice alimentele. Bătrâneii de la etajul meu ies pe palier să se plângă unul altuia, improvizând un bistro între pereţi şi scară. La banca din colţ, şeful şi angajaţii vorbesc de o catastrofă, banii nu mai pot nici să intre, nici să iasă. Lucrătorii vin în sfârşit pe la mijlocul după-amiezii, după ce au fost asaltaţi cu numeroase apeluri telefonice. Încep să sape cam peste tot, la întâmplare, căci nu-şi mai amintesc prea bine, după atâta vreme, unde se află generatorul cartierului. Trotuarul seamănă aproape perfect cu nişte tranşee şi ar fi foarte

inoportun să-i deranjezi pe „soldaţii” aflaţi în acţiune, aşa că fiecare preferă să rămână liniştit, ascuns la el acasă, şi să stea pe gânduri în faţa pisicii. Când începe să se însereze, plângerile se transformă în ploaie de injurii, care cad de la balcoane fără să-şi atingă vreodată ţinta, căci muncitorii au prevăzut atacul şi s-au echipat cu căşti antifonate. Începe atunci pentru toată lumea o întoarcere lentă într-o altă epocă, una nu foarte îndepărtată, în care noaptea îşi impunea încă domnia liniştii şi a contemplării. Chiar aprinzând lumânări peste tot, ne dăm repede seama că tăcerea conturează o teamă mai mare decât întunericul, spaima de singurătate. Zgomotul televizorului, chiar ca fond sonor, este un tovarăş. Aici trebuie să conversezi ca să însufleţeşti spaţiul sau să te aşezi şi să observi. Putem astfel să observăm umbrele desenate de ondulările flăcării mângâind obiectele, care, altădată familiare, capătă acum forme inedite. Şi putem, dacă vrem, să deschidem larg fereastra şi să ascultăm sunetele de afară. Nu ne mai închidem ca să ne rupem de lume, ciulim urechea să ne asigurăm şi ne repetăm, probabil pentru noi înşine, că viaţa există încă, bătăile inimii nemafiind o dovadă suficientă pentru noi. În Liban, când întreruperile regulate mă cufundau în întuneric, mă mulţumeam să mă întind în pat şi să ascult; lăsam somnul să vină la mine fără să-l forţez, nu ca atunci când stingeam singur lumina. Uneori auzeam zgomotul stropilor de apă aduşi de vânt de foarte departe, de dincolo de străzi şi de clădirile numeroase, şi intuiam o plajă pe care n-o puteam zări de la fereastra mea. Un simţ pierdut, un altul care devine mai subtil. Natura, care are grijă de tot, nu vrea să lase să se rupă echilibrul percepţiei, maşina umană funcţionând cu energie solară. Un prieten îmi spunea zilele trecute că

păstra din timpul comunismului, copil fiind, amintirea emoţionantă a lungilor reuniuni de familie lângă foc, când numeroasele întreruperi de curent îi constrângeau pe oameni să nu se mai izoleze în propriul univers. Obligaţi să stea faţă în faţă, limbile se dezlegau şi reîntăreau poate legăturile slăbite.

Însă eu îmi imaginez poeţi care, pe vremuri, la lumina palidă a lumânării, înfruntau tăcerea penei ascuţite. Îşi lăsau gândurile să se aştearnă pe hârtie şi să umple spaţiul percepţiilor lor cu personaje pe care le creau, cu viaţa fierbinte pe care o smulgeau din neant. Dar e posibil să mă înşel, tăcerea putând fi la fel de bine un aliat indispensabil, ce le murmura probabil lucruri pe care larma de astăzi ne împiedică să le mai auzim.

38
Paternitate

Profit de trecerea mea prin Paris ca să-mi salut în fugă familia şi prietenii. Au trecut câteva luni de la plecarea mea, luni care îl afectează în mod vizibil mai mult pe cel care pleacă decât pe cei care rămân. Experienţa e ciudată – să bat străzi, locuri care mi-au aparţinut într-un fel, marcate de amintiri, gravate de frânturi din povestea mea, având acum imprimate peste ele obiceiuri noi, teritorii noi în memorie, un nou cămin, care îmi lipseşte deja.

Iau metroul ca să ajung în Châtelet – Les Halles, un cartier tumultuos al capitalei. Pe drum îmi zic că subteranele lui nu mai miros a sulf şi urină, ca în amintirile mele, zidurile tocmai au fost zugrăvite, lucrările au avansat mult, văd panouri care ne indică numeroasele culoare pe care trebuie s-o luăm în speranţa de a revedea în sfârşit trista lumină cenuşie. Schimbările, chiar minime, îmi înfăţişează o geografie străină. Mă simt puţin pierdut, urmez mulţimea şi mă rătăcesc foarte repede prin galeriile comerciale, apoi mă hotărăsc, simţindu-mă puţin aiurea, să cer informaţii de la un agent de pază. Găsesc scara rulantă, urc fără să mă grăbesc şi pot să admir deasupra capului noua boltă a pieţei, o încercare de a da un

nou suflu cartierului. Până în 1970, halele erau încă numite „pântecele Parisului” din cauza pieţei enorme, a mirosurilor ce se împrăştiau în toate direcţiile ca să atragă şi să îndrume de la distanţă papilele gustative ale parizienilor. Mai târziu, un mare spaţiu verde, precum şi unul acoperit cu prăvălii, cafenele, restaurante, cinematografe, frecventate de familii în timpul zilei, au înlocuit vechea piaţă; mai ales parcul devine, la căderea nopţii, locul de întâlnire al vagabonzilor din lumea întreagă şi al drogaţilor. La ieşire mă pomenesc înghesuit de trupuri grăbite să meargă în toate direcţiile, fără să conteze ora, vremea sau dacă e zi ori noapte. Trăsăturile mi-s mai puţin încordate decât pe vremea când băteam capitala împreună cu cei de atunci – nu mă mai presează nimic, sunt un turist aflat în trecere, conştient de frumuseţea oraşului, dar foarte lucid în privinţa motivelor pentru care l-am părăsit. Scot mobilul franţuzesc şi-mi sun prietenii. Cei mai mulţi au sau aşteaptă curând copii. Din cauza vârstei, schimbarea pare mai brutală, făcându-se în serii de valuri invazive. M-am întrebat deseori în ce moment mă voi hotărî şi eu să fac pasul, iar răspunsul a rămas în surdină. Nu-mi lipsea dorinţa, dimpotrivă, dar nu mă simţeam în stare să-mi leg viaţa de o fiinţă scoasă brusc din neant prin acţiunea mea. Îi invidiez pe cei care au reuşit, de altfel, am avut privilegiul să văd crescând copiii altora. Boţuri neînsemnate care, pe nesimţite, căpătau destine. Cordonul este tăiat imediat şi totuşi mi se pare teribil de greu să laşi fiinţa aceea, care creşte prea repede, să devină altceva decât o prelungire a ta. După aceste interogaţii mi se va spune că trebuie să-mi iau inima în dinţi fără să-mi pun cine ştie ce întrebări, căci viaţa trebuie să aibă o urmare şi va curge oricum, cu sau fără noi. Problema mea

este însă cu totul alta. Nu mi-e teamă să renunţ la libertate – mă sperie mai curând să văd crescând o iubire care, dacă mi-ar fi smulsă, m-ar putea lipsi de toate bucuriile existenţei. În fiecare dimineaţă sunt liniştit constatând că soţia e în continuare alături de mine, deci nu mă pot gândi că într-o zi aş putea să mă trezesc şi să-mi dau seama că o parte din mine a fost secerată de destin. Pentru cei loviţi de tragedie, fiecare zi e probabil o luptă, sunt doar pe jumătate în viaţă, suportă tot chinul de la răsăritul până la apusul soarelui. Părinţii trebuie să dispară într-o zi sau alta, e în firea lucrurilor, dar în niciun caz nu te poţi resemna să supravieţuieşti descendenţei tale. La cei care reuşesc, o parte din ei înşişi a fost sacrificată. Eu sunt în mod sigur mult prea slab ca să-mi asum acest risc; de aceea continui să las familiile altora să-mi înveselească câmpul vizual, stând cât se poate de confortabil la locul meu, cel al spectatorului deloc blazat, mereu fascinat de miracolul vieţii.

Mă instalez acum la o terasă ca să întâlnesc un prieten tunisian. Încercăm împreună să rezumăm multe luni din existenţa noastră şi să ne proiectăm cât de cât în viitor, tentative zadarnice, care nu trebuie să ne facă să uităm esenţialul – cele mai frumoase iluzii sunt întotdeauna alimentate cu plăcere când le împărtăşeşti unui prieten. Soarele răsare în sfârşit, ca nişte săbii ce lovesc drept în inimă, s-o încălzească. Îmi amintesc că, pe când eram copil, nu puteam să fiu atent la ore pentru că trăgeam mereu cu ochiul să zăresc acea sferă de lumină colorând spaţiul şi, uneori, invitându-se într-un colţ al clasei ca să-mi aducă puţină speranţă, înainte ca învăţătoarea să-l ascundă de tot după

perdea. Am rămas acelaşi copil şi mi se întâmplă să cresc brusc şi să devin puţin tatăl copilului care eram.

39

O zi nasoală!

Am în spate un rucsac de 30 de kilograme care, în fond, cântăreşte mai mult decât sunt în stare să duc, iar Sarah vine în urma mea răcnind ca un general, uitând că mă durea genunchiul şi că ea nu avea de cărat decât vreo 10 kilograme. O zi care începea foarte prost! Pădurea din jur era foarte deasă, străpunsă din loc în loc de dungi subţiri de raze argintii. Vara era în toi şi, mai virilă, tocmai răvăşise ceea ce predecesoarea ei, primăvara, făcuse să înmugurească încetişor. Ne-am oprit pe un drum pietros, traversat în toate direcţiile de pâraie. La capăt, stânci în zigzag se înălţau, tăindu-ne calea, ca un canion care ar fi reţinut un curs de apă vijelios. I-am dat „dreptul” unui român bătrân, scund şi îndesat, care era sau se pretindea paznic, şi am atacat treptele metalice fixate direct în peretele stâncos. În doi timpi şi trei mişcări am ajuns sus, dominând valurile zgomotoase care, în pofida tuturor eforturilor, abia dacă reuşeau să ne atingă cu stropii lor ridicoli. Scara devenea din ce în ce mai alunecoasă, o cădere de apă susura perpendicular, iar eu încercam să mă ţin bine pe picioare, rugându-mă ca Sarah să facă şi ea la fel, ca să nu mă dea de-a rostogolul. Nu-mi imaginam că Munţii

Carpaţi puteau avea atâtea frumuseţi ascunse. Zilnic mai descopeream câte ceva, însă evitam să mă las copleşit dintr-odată de o asemenea abundenţă.

Deodată am fost trezit brusc din reverie, fiind aproape îmbrâncit pe punte de doi descreieraţi în ţinute futuriste, echipaţi ca nişte *action men*, cu epoleţi matlasaţi, pioleţi la centură şi tot tacâmul. Muşchii bine conturaţi stăteau parcă să explodeze, aruncând totul în aer. Nu m-am putut abţine să nu manifest semne stupide de gelozie când au atins uşor pantalonii scurţi purtaţi de Sarah, oprindu-se o clipă, foarte scurtă, dar îndeajuns ca să mă enerveze. Nu sunt chiar o fire geloasă, dar, când văd două persoane care, prin reacţie epidermică, mă agasează în cel mai înalt grad când ating chiar şi cu o privire „bunul meu", nu-mi trebuie mai mult să mă scoată din sărite. Ca să pună gaz pe foc, Sarah vine repede la mine şi-mi zice:

— I-ai văzut pe tipii ăia?

— Care? răspund eu cu ipocrizie.

— Cei doi băieţi supermusculoşi! insistă ea.

E prea mult – o urmez îndeaproape, hotărât să las în urmă toată această lume mică. Sarah şi-a dat repede seama de gelozia mea, iar la următorul popas a profitat ca să mi-o spună, amuzându-se. Afişează satisfacţia ironică a femeii care se simte mai puţin singură, Sarah fiind de o gelozie maladivă, imbatabilă la această categorie. O jumătate de oră mai târziu ieşim în sfârşit din acel canion blestemat, care îmi pusese la grea încercare articulaţiile, acum îndoite de durere, ca ale bătrânului de la intrare. Plănuiserăm oarecum prosteşte să ajungem la o cabană de pe înălţimi, singura problemă fiind că era deja ora 15 şi trebuia, după previziunile panourilor

indicatoare, să luăm în calcul cinci ore ca să putem spera că ne vom instala cortul în vârf. Dar, ţinând cont de genunchiul meu terminat, îmi ziceam că ar trebui să improvizăm un campament în mijlocul pădurii, undeva pe la jumătatea drumului. Sarah a refuzat din capul locului, prea înspăimântată de pădure, de întuneric şi de urşii care mişunau prin zonă.

Aşa încât ne-am pus din nou în mişcare, într-o cursă contracronometru. Minut după minut, pândind vreun zgomot, Sarah mă presa să folosesc fluierul pentru prevenirea vreunui atac, astfel încât, după o oră de tortură sonoră, îmi venea s-o strâng de gât cu şnurul de la fluier. Lumina zilei începea să scadă, plutind departe, foarte departe deasupra capetelor noastre. Muntele din faţă avea s-o înghită curând. Sarah, înfricoşată, mă bombănea cerându-mi să merg mai repede, răcnind cu vocea gâtuită de lacrimi:

— Nu eşti bărbat! În ritmul ăsta o să ajungem ca românul din ziar, de la „Faptul divers”!

Se referea la un caz petrecut nu cu mult timp în urmă, în care un om fusese găsit asfixiat, îngropat de viu de un urs care, după ce-l desfigurase cu o lovitură de labă, avusese ideea extravagantă să-l îngroape ca să-şi ascundă „crima” sau ca să-l ţină la răcoare pentru progenitura lui. Asta mă înfiora şi pe mine, dar refuzam să mă las cuprins de aceeaşi isterie, repetându-mi, ca pe o mantră, că teama provoca drama şi nu invers. Am încercat întâi s-o liniştesc, apoi m-am înfuriat, influenţat de insultele cu care mă potopea, şi am strigat şi eu la ea:

— Eşti o egoistă! Crezi că o fac intenţionat? Nu te gândeşti la genunchiul meu? Nu, niciodată! Te gândeşti numai la tine!

Ai fi în stare să mă laşi baltă în faţa primului urs care m-ar ataca!

Treptat, situaţia s-a calmat de la sine. Am luat-o în braţe pe Sarah, adunându-mi ultimele puteri ca să trec în faţă şi să semnalez trecerea noastră, cel puţin prefăcându-mă c-o fac, suflând în fluier de bunăvoie şi sfredelindu-mi sistematic timpanele. Pădurea îmi răspundea cu un mormăit înăbuşit. Din cauza lui Sarah, deranjam neîndoios, dar n-aveam de ales – această soluţie trebuia să-mi asigure pacea. De altfel, nu greşea întru totul, fiind mai bine să nu mai pierdem vremea prin pădure, căci auzisem câteva urlete de care m-am ferit să-i spun. Forţându-mi puţin genunchiul, simţeam din ce în ce mai puţin durerea. Corpul e ceva misterios, pare să aibă legătură cu psihologia noastră, cu moralul de moment. Al meu e deseori lipsit de antren, mă plictisesc eu însumi târându-l pe acest leneş. Doar noaptea îmi dă cât de cât pace. Cât îi compătimesc pe cei care suferă de insomnie! Trecem pe lângă un panou, apoi altul şi mereu copaci, întunericul tot mai accentuat care câştigă teren şi Sarah care se uită în jur crispată, singură cu propriile-i temeri. Neliniştea ei începe să mi se transmită şi mie, la fel de contagioasă ca vărsatul, iar după ce am evaluat timpul care ne mai rămăsese, în jur de o oră, mi-am zis în cele din urmă că ar trebui să ne apropiem cât mai repede de final. Eram frânţi de oboseală, spatele mă durea cumplit, curelele rucsacului îmi tăiau încheieturile braţelor. Urcuşul era din ce în ce mai abrupt. După o vreme am întâlnit două urme distincte de încălţări conturate în noroiul încă proaspăt şi mi-am amintit de cei doi idioţi care trecuseră pe lângă noi mai jos, aruncându-ne un zâmbet larg în timp ce-şi clăteau privirea. Noroc că durerea a alungat

repede această viziune în planul doi, ba chiar trei, îndeajuns cât să nu încetinesc pasul. Sarah nu mai putea şi a profitat de o bancă naturală, un copac culcat de-a curmezişul drumului, ca să facă o pauză mică. M-a întrebat suspinând:

— Puiule, crezi c-o să reuşim?

I-am promis că vom reuşi să ne instalăm catrafusele la timp ca să mâncăm şi să profităm de un apus de soare frumos pe înălţimi. Pornim din nou la drum. Sarah era numai zâmbet. De asta o iubesc: se aşteaptă să fiu stâlpul de sprijin şi, chiar dacă totul se năruie în jurul nostru, simplul fapt că îi asigur protecţia şi iau problema în mâinile mele o linişteşte şi-i dă curajul necesar să ridice un munte. După o jumătate de oră, întunericul s-a deschis ca să lase să treacă lumina cernută a unui soare în agonie, dar care insufla viaţă unor disperaţi ca noi. La capătul unui drum destul de neted ca să ne putem recăpăta forţele, iarba înaltă ţese o cărare unde nişte măgari se adăpau în contre-jour dintr-o fântână de lumină. Un câine lătra, învârtindu-se în jurul cozii în apropierea unei case aşezate pe acea creastă stacojie. Sarah şi-a dat jos brusc rucsacul şi s-a aruncat în iarbă, iar eu am alungat măgarii ca să beau puţin din apa lor.

La intrarea în casă ne-a întâmpinat un bărbat morocănos, un ungur mustăcios care trăia acolo împreună cu copilaşii lui cu bucle aurii şi cu soţia, care avea o paloare de japoneză. Nimeriserăm peste ei exact la ora mesei, iar mirosul de tocană aburindă mă făcea deja să ameţesc. În cadrul campestru al pădurii de stejar, totul te invita să te aşezi la masă, cu un ochi la mâncare şi cu altul spre fereastră, pândind cea mai mică mişcare a munţilor. Decepţia a fost cu atât mai mare când am înţeles că acolo nu ni se va servi nimic: familia nu se putuse

aproviziona la timp, aşa încât puţinele rezerve erau destinate doar locatarilor hanului. Vilegiaturiştii de felul nostru erau astfel nevoiţi să se mulţumească cu păscutul ierbii, păstrând în memorie tocana absentă. Regretam amarnic. Noroc că mai aveam două cutii de sardine pentru supravieţuire şi o pâine amărâtă, ca să nu cădem din nou în depresie. Corpul – iar afurisitul ăsta de corp! – cere, se agită şi ne scade moralul la zero, în pofida priveliştii grandioase. Căutăm apoi un loc unde să ne instalăm cortul. Cele mai bune două locuri se vedea că erau ocupate. Unul se găsea la lizieră, pe o proeminenţă la marginea hăului. Celălalt, uşor supraînălţat, avea dezavantajul că era expus direct la vânt, dar oferea cea mai deschisă vedere spre munţii din jur. Am ales al doilea loc, hotărâţi să mergem imediat să-i întrebăm pe cei care campaseră deja acolo dacă ne puteam aşeza cortul lângă ei. În timp ce ne apropiam, i-am recunoscut imediat pe cei doi *action men* din după-amiaza aceea. Ghinion pe toată linia, ce şoc! Aveam doar două opţiuni: să-mi manifest nemulţumirea şi să mă eschivez sau s-o surprind pe Sarah făcând exact ceea ce nu şi-ar fi închipuit niciodată că voi face. Am ales a doua variantă. Am alergat ca să câştig teren, iar ea m-a privit puţin surprinsă, văzând cum mă reped la primul bărbat scund, brunet, un ţap bine ras, şi spre însoţitorul lui, un Obelix la vreo doi metri, cu ochelari tip Terminator ce-i păreau lipiţi de faţă. Indivizii m-au informat de la început că n-au nimic de mâncare şi, fără să stau pe gânduri, mă rog, doar un pic, le-am propus să împărţim modesta noastră provizie. Cel mai scund, despre care am aflat mai târziu că avea origini italiene, mi-a adresat o mulţumire în genunchi, gen *commedia dell'arte*, fără prea mult talent. Jubilam – milostenia mea le cumpăra foarte

ieftin fidelitatea. Surprinsă, Sarah nu mai avea ochi decât pentru mine! Când am pus cutia cu sardine la mijloc, i-am văzut aruncându-se asupra ei ca nişte câini turbaţi care uită foarte repede că mâna care îi hrăneşte este una prietenoasă. Se vedea că nu mâncaseră nimic din ajun. I-am întrebat cum puteau să fie atât de bine echipaţi şi să neglijeze mâncarea. Mi-au răspuns, reproşându-şi reciproc din priviri, că nu erau deloc, dar deloc prevăzători. Stilul înaintea sănătăţii, dar aveau un noroc chior, chiar dacă acest noroc era deghizat cu perfidie. De altfel, eu însumi mi-am uitat în cele din urmă calculele urâte şi am savurat acel moment petrecut împreună. Nici saţietatea nu mi-ar fi făcut atâta plăcere. Mi-au oferit câteva ţigări pentru calmarea stomacului, vârfurile roşiatice ale chiştoacelor fiind acum singurele care ne indicau prezenţa fizică în spaţiu. Sarah, care nu fumează, dispăruse complet, pierdută în întuneric. M-am dus s-o caut ca s-o iau în braţe – şi am rămas aşa un timp, patru persoane împărţind aproape nimic, în faţa unui peisaj splendid, vizibil acum în frânturi de amintiri. Am stat de vorbă până la trei dimineaţa despre pagubele provocate de urşi în regiune şi teroarea pe care ne-o inspirau, apoi am vorbit despre ţările noastre. Cei doi erau din Germania, aşa că le-am povestit despre cel mai bun prieten al meu, căsătorit de curând cu o nemţoaică zglobie, iar ei mi-au istorisit periplul lor prin Europa. Îmi reproşam în gând că i-am judecat pripit, orbit de egoismul meu, doi oameni foarte simpatici cu care, dacă s-ar fi ivit ocazia, aş fi drumeţit cu mare plăcere. O adiere uşoară ne mângâia acum gâtul. Noaptea era la fel de agitată ca ziua, iar urechile ni s-au adaptat treptat la liniştea falsă, devenind tot mai receptive la lumea umbrelor. În fine, am luat prudenta hotărâre să

îngropăm cutiile de sardine, ca să nu atragem urşii, spălându-ne apoi pe mâini cu apă şi frecându-le cu iarbă, ca să nu mai mirosim câtuşi de puţin a peşte. O simplă rămăşiţă marină le dă urşilor impresia unei pieţe în aer liber, cu tarabe pline de peşte proaspăt, aşa că vă puteţi imagina urmarea. Însă am preferat să nu ne gândim la lucrurile astea şi să intrăm în cortul confortabil al uitării efemere. Chiar dacă Sarah nu era liniştită şi noaptea a fost foarte agitată, s-a lipit de mine, mulându-se perfect pe forma corpului meu, şi, cât ai clipi, am supravieţuit nopţii. Altă zi licărea la orizont, dezvăluind pânza ridicolă în care ne puseserăm atâtea speranţe că ne va proteja de lumea exterioară. Cu burta goală, corpul urma curând să cârtească. N-aveam decât să ne consolăm salutându-ne camarazii, chiar dacă la micul dejun nu mai aveam de împărţit decât foamea şi frăţia.

40

Chilia părintelui Arsenie Boca

Cinci zile de mers prin Munţii Făgăraş. Vânt, frică, grindină, ca să nu mai vorbesc de ploaie – şi pentru ce? Doar ceaţă, pietre şi absenţa totală a vizibilităţii. Aşteptăm răbdători ca peisajul să se dezvăluie, să ne ofere ceva mai mult, iar uneori suntem dezamăgiţi că întrezărim un gol mai docil decât îl prevăzuse imaginaţia noastră înflăcărată. Ne rupem picioarele pe creste, alunecăm prin zone noroioase şi cu polei, având drept singură călăuză un câine sălbatic ivit de nicăieri, fidel, supranatural. Un tablou nu prea seducător, recunosc, şi totuşi nu l-aş schimba pentru nimic în lume cu numeroasele plaje aglomerate de pe cărţile poştale. Orele şi pantele se succed, amestecând durerea cu euforia, fiecare clipă furată gravitaţiei departe de ceilalţi apropiindu-ne puţin mai mult de cer. Aici, lumea de dedesubt şi de jur împrejurul nostru îşi pierde realitatea, nu mai există decât pământul de sub picioarele noastre, palpabil, bine ancorat. Natura nu mai este o entitate nebuloasă, pierdută în nu ştiu ce ungher al capetelor noastre, ci există pentru că o străbatem. Uneori, prea multă frumuseţe ne impresionează inimile, dar, din fericire, liniştirea vine repede pe drumul de întoarcere.

Treptat, vegetaţia devine mai densă, aerul mai plin, nu poţi sta prea mult cocoţat, căci beţia înălţimilor îi consumă chiar şi pe cei mai căliţi. Câinele, mereu lângă noi, în umbra noastră, e stânjenit acum sub un plafon înalt de nori, departe, foarte departe de terasa lui din stele. După o pauză scurtă ciuleşte o ureche, auzind lătrăturile domestice care planează peste pâraiele şi micile bariere de stejari, ale căror vârfuri capătă o nuanţă vagă verde-oliv în contact cu soarele tot mai prezent. Natura sălbatică a însoţitorului nostru nu-mi mai apare ca un accident de parcurs, devine mai prietenos, mai puţin sensibil la zgomotele pădurii, la mirosurile cabanelor din jur, poate să doarmă în sfârşit pe un sol moale. Misiunea lui ia sfârşit în acea clipă, la fel şi a mea, căci descopăr atunci că am jucat şi eu un rol, acela de a aduce acel câine într-o grădină asemănătoare probabil cu cea unde se născuse.

Profităm apoi de ospitalitatea unei cabane, un timp de odihnă foarte scurt, deoarece clopotele de pe înălţimi anunţă deja începutul slujbei. Pornim în căutarea chiliei părintelui Arsenie Boca. O ascunzătoare săpată în stâncă pentru a-l adăposti pe acel om de pasiunile lumii, permiţându-i să evolueze liber între patru ochi cu creatorul lui. Drumul care ne aşteaptă ne depăşeşte de departe orice speranţă. Ne folosim de picioare şi braţe ca să ne căţărăm pur şi simplu într-o grădină a Edenului. Aici, plantele, florile, cursurile de apă, păsările, insectele, totul pare perfect la locul lui, mâna omului n-ar fi putut să le ordoneze mai bine. Sunetele dau impresia unei scurgeri neîntrerupte, unei stări de bine care nu se poate distruge fără a frânge ansamblul echilibrului terestru. Timpul nu mai există, a rămas la intrare, încremenit pe panourile care anunţau durata ascensiunii. Mă las pe vine

ca să ling o piatră ce transpiră o apă cristalină, rece şi gustoasă. Ne-au mai rămas doar câteva stânci de urcat cu greu, de traversat un pod de trunchiuri suspendat deasupra hăului şi de trecut o cascadă pentru a pătrunde în lumea celor nevăzute. Un univers în care unii au ales să trăiască de cealaltă parte a oglinzii, ca să vadă lumea fără a fi văzuţi de ea. Natura înlocuieşte aici zidurile, uşile, se transformă într-un adăpost care reconfortează. Puţin mai departe, o poartă mare din lemn de pin se deschide spre imensitatea munţilor, un tablou pe care Arsenie Boca l-a ales probabil cu grijă, ca să-i amintească deplina măreţie a operelor lui Dumnezeu. Suspendată deasupra hăului, chilia lui se mulează perfect pe silueta stâncilor. În interior, nici urmă de confort, apa şiroieşte din piatră, fără să ofere măcar posibilitatea de a trăi la adăpost de umezeală. Corpul e suferind, ghemuit, ud, anchilozat, trebuie să-şi depăşească condiţia sau să fie supus legii dure a elementelor. Un portret al sfântului se află acolo, imperturbabil, ascuns în umbra grotei. Eşti imediat impresionat de frumuseţea trăsăturilor lui fine, de barba lungă şi deasă, de părul negru perfect pieptănat, de ochii mari şi albaştri care ne fixează şi par să ni se adreseze direct. Vizitatorii nu pot decât să fie tulburaţi, îngenuncheaţi între pereţii care reţin sunetul, ca să nu lase să răsune decât magia istoriei acelui loc. Şi atunci le este uşor să regăsească puţin din acea singurătate care înalţă. La ieşire, credincioşii pot să privească munţii şi să-şi ferească ochii de frumuseţile lor înşelătoare sau să-şi zică, aşa cum fac eu, că participă la misterul sacrului.

41

Vegherea morţii

Deschid ochii puţin cam tulburi de somn, freamătul zilei mă irită. Contactul plăcut cu aşternutul îmi aminteşte că am un corp care se unduieşte la suprafaţa saltelei. Temperatura urcă brusc, adierea era deci doar o altă iluzie. Afară, piuitul păsărilor de curte sună deşteptarea deja de o oră. Nu mai ştiu ce să facă să ridice toată casa în picioare, cu paturile făcute ca la armată. Sunt tot un brunet rebel, şovăind să mă trezesc şi să plonjez eroic în acea bulă de căldură sau să lenevesc în pat, hipnotizat de umbrele chinezeşti care plutesc pe tavan. Un sentiment de siguranţă mă ţintuieşte încă în pat. Nu-ţi vine să crezi de cât de puţin e nevoie – o cameră, un pat şi această lumină care mângâie şi te împresoară – pentru ca viaţa să nu fie prea bruscată când întârzie să se organizeze. Am putea sta tolăniţi acolo ore întregi şi să ne imaginăm că trupul este deja în mişcare, că mâncăm fără să ne dăm osteneala să ducem alimentele la gură, că desfăşurăm toate activităţile dorite sau prea adesea impuse. Uitând chiar să folosim energia electrică, care ar permite ca totul să se realizeze în timp scurt. Ruşii au cristalizat perfect fenomenul inventând *oblomovismul*, reveria ca activitate ce s-ar substitui acţiunii, transformând lenea într-

un fel de putere a minţii mai tare decât voinţa. Eu sunt însă o fire prea activă şi nerăbdătoare, dorinţa mea de participare devine dintre cele mai presante, încă n-am habar la ce – dar e de-ajuns să ştiu că o rază de soare încălzeşte un colţ de grădină fără să mă pot cufunda în ea ca să mă neliniştesc deja profund. Ruşilor le lipseşte îngrozitor de mult lumina caldă, ceea ce ar putea fi o explicaţie.

Mă ridic deci şi mă îndrept maşinal spre sala de baie, un fel de ritual bine pus la punct, care abia dacă variază în funcţie de locul unde mă aflu şi de gradul de efort intelectual de care am nevoie ca să mă orientez într-un spaţiu străin. Întotdeauna am impresia că las ceva în urmă, probabil amintiri, poate regrete, o mică moarte cu siguranţă legată de copilărie şi de dimineţile ei care se prelungeau la nesfârşit. Aici, casa de la ţară în care mă trezesc a văzut născându-se sau murind patru generaţii – prin urmare, emoţia vine uşor pentru cel care trăieşte într-un loc unde istoria o striveşte din greu pe a lui. E inevitabil şi mi se întâmplă să prind din zbor ecouri ale unor lucruri *deja trecute*. În schimb, Sarah este aici la ea acasă. Suntem împreună cu părinţii, cu fratele şi cu sora ei, ultimii născuţi, plus eu, se înţelege, ca rudă prin alianţă, dar, instalându-mă foarte repede confortabil, zidurile îmi devin în timp record a doua casă. Acolo unde îmi creez în fiecare zi noi amintiri, lucrurile sunt oarecum diferite pentru Sarah, care se întinde în fiecare dimineaţă în faţa unui cufăr deja plin. Bunicii i-au murit aici, la fel şi părinţii acestora înaintea lor şi, într-o zi, neîndoios, părinţii lui Sarah vor muri şi ei. Sper sincer să se întâmple cât mai târziu posibil. De altfel, nu îndrăznesc să fac predicţii despre ce va urma, căci vom fi în mod precis şi noi incluşi în această serie.

Astăzi, un nou deces ne-a stricat în mod odios o parte a zilei. Mătuşa lui Sarah care, mai ieri, era cât se poate de vie nu mai e prezentă la micul dejun. O femeie descrisă de apropiaţii ei ca un suflet generos, deloc bârfitoare, un adevărat miracol de omenie înflăcărată, şi e puţin spus când ai obiceiul să frecventezi de mic oameni cinici şi invidioşi. Mi-ar fi plăcut la nebunie s-o cunosc, să văd dacă aş fi ştiut, observând-o bine, să recunosc în trăsături sau în vreo inflexiune a vocii amprenta binelui ca dovadă de netăgăduit a deosebirii lui de rău. Prea adesea înşelat în trecut de lupi deghizaţi în blană de oaie, aş fi putut învăţa să mă orientez în această geografie complexă a oamenilor şi să le dejoc planurile. Ca să fiu sincer, durerea pe care o resimte Sarah o pot vedea cu uşurinţă în ochii ei umezi, dar mi-e mult mai greu s-o simt cu adevărat. Într-o zi de doliu ca aceasta, empatia noastră trebuie să coloreze realul şi să reducă la tăcere toate motivele de bucurie care ar veni să ne distragă. Ziua este totuşi aceeaşi, sunetele abia dacă variază, dar o fiinţă lipseşte la apel şi este de ajuns – acel echilibru atât de fragil este deja un frumos actor al tristeţii. Putem doar să ne simţim nostalgici la gândul că ieri încă mijeam ochii în faţa aceluiaşi soare, cu privirea puţin tâmpă a unui om fericit.

În seara asta, unii şi alţii vor veni la priveghi, o tradiţie stresantă, dar care are în mod sigur ceva bun. Într-adevăr, cum să ne convingem de pierderea cuiva, dacă trupul îi este atât de repede sustras privirii noastre? Absenţa nu este întotdeauna de ajuns. Mintea are resurse pe care medicii le ignoră sau le interpretează printr-o nebunie blândă, care poartă un nume şi mai sforăitor în manualele de psihologie. Nu mai departe de zilele trecute, în faţa unei mănăstiri

cocoţate deasupra unui hău, citeam scris în piatră: „Călătorule, să nu uiţi niciodată de moarte”. Când un sicriu deschis ne sfidează ca să ne invite şi pe noi la somn, e greu să uităm, dar nu şi atunci când mintea omului se preface şi în această privinţă aşa cum numai ea ştie să o facă. Până la urmă, poate în felul acesta reface echilibrul celor vii, protejează un timp viaţa de umbra care n-ar face decât s-o degradeze inutil înainte de vreme. Salut deci mintea, căci, chiar dacă este în relaţie cu memoria, face totuşi o mare minune şi îi redă repede lumina, prospeţimea, uitarea fiind cea mai bună protecţie împotriva afurisitei cu coasa.

42

Prietenia franco-română

După o vreme se impune un fel de bilanţ. De ce să rămân în România? Dacă e să fiu cinstit, şi ar fi păcat să renunţ înainte de sfârşit, am câştigat tot atât cât am pierdut trăind pe pământ balcanic. Mă aflu din nou blocat între cei patru pereţi ai unui birou, plus aerul condiţionat, căci aici căldura împiedică şi peştii să respire la suprafaţa apei. Sunt obligat să le răspund minut de minut unor clienţi, obiectul plângerii lor fiindu-mi indiferent într-un grad pe care nu credeam să-l pot atinge în cadrul unei activităţi plătite. Şi toate acestea pentru un salariu de două ori mai mic decât cel pe care îl puteam pretinde în momentul în care mi-am luat picioarele la spinare, fără să mă gândesc prea mult, după cum mi-e obiceiul. Acum mai sunt şi celelalte chestii, costul vieţii mult mai scăzut, peisajele, natura, familia lui Sarah, weekendurile tot mai poetice. Libertatea de a mă mişca pe un pământ unde politica încă nu-mi iese pe nas, căci de fapt suntem doar trecători, spectatori prudenţi. Punctele pozitive ar fi putut să fie simple motive de escapadă, având ca orizont îndepărtat o repatriere fuguţa şi o întoarcere acasă fără multe pagube. Desigur, cu capul puţin plecat, dar cu traista plină de poveşti, îndeajuns

cât să-i ţin câteva săptămâni cu sufletul la gură pe parizienii grăbiţi să revină mai puţin brutal la normalitate. Nu, din păcate, nimic de felul ăsta pentru mine – cred că pot afirma că România nu mai este pentru mine doar o punte între două maluri, ci e mult mai mult. Dacă te agăţi de frânturi de peisaj, la sosire nu poţi decât să nimereşti într-o afurisită de fundătură.

În mijlocul numeroaselor mele dezamăgiri am găsit promisiunea unei prietenii. Un bărbat împopoţonat cu un prenume ce seamănă cu un diminutiv de bandă desenată, Gigi. Doar cu foarte puţin mai tânăr decât tatăl meu, adică nu departe de 60 de ani, bărbatul are o faţă rotundă şi veselă, poartă tot timpul o şapcă al cărei cozoroc striveşte puţin ansamblul, dar lasă să iasă în evidenţă o privire de o bunăvoinţă dintre cele mai neobişnuite. Nimic nu anunţa, la întâlnirea noastră, că am avea afinităţi. El, tatăl unei cunoştinţe de vârsta mea, locuind în satul în care vii la sfârşit de săptămână să iei puţin aer, înalt responsabil al fabricii de combustibil nuclear, latifundiar, un om cu adevărat împlinit. Eu, un *loser* de treizeci de ani, de puţin timp şomer, visător expatriat, nereuşind să câştig din cărţuliile şi mâzgăliturile mele, în timp ce situaţia devenea dintre cele mai grave. Şi totuşi, după doar câteva pahare de vin, autistul complet care eram în învăţarea unui alt dialect se pomenea vorbind limbajul universal al prieteniei. Mă simţeam acceptat, încurajat, înţeles în dorinţele mele, prea adesea considerate ruşinoase şi neproductive. Simţeam că omul acela nu încerca doar să se convingă prin puncte de asemănare obiective sau nălucite, ci din curiozitate, din interes real. A trebuit să traversez o mare şi câteva blocuri europene ca să găsesc acest

refren, a cărui bandă învechită de timp fusese cântată mai întâi de scriitorul Panait Istrati, ca să fie în cele din urmă criticată de acelaşi autor în momentul bilanţului final al vieţii sale.

Încă n-am ajuns acolo, e doar un bilanţ de rutină, dar sunt foarte fericit că pot şi eu să fredonez cântecelul prieteniei. În momentul în care las multe chipuri în urma mea, care devin treptat umbre ce nu-mi mai surâd deloc, n-am să cârtesc în faţa norocului şi, cu atât mai puţin, n-am să-i întorc spatele. Nu demult, aflam din sursă sigură că Gigi, mereu ocupat să-şi lucreze grădina în afara orelor de program, în trecut a obţinut un contract cu NASA. Iar cei de acolo, drept recompensă, i-au trimis numele pe planeta Marte cu ajutorul unei capsule. Mă bucur la gândul că prietenul meu, a cărui modestie nu mai trebuie demonstrată, face parte dintre acele puţine personalităţi prezentate unor eventuali „vizitatori". Este un eşantion frumos a ceea ce se numeşte oarecum pripit Omenire. Nu mai departe de zilele trecute i-am oferit volumul *Mihail* de acelaşi Istrati, al cărui subiect lăuda tocmai prietenia dintre doi bărbaţi de condiţii totuşi diferite. Îl revăd a doua zi, la un aperitiv, şi observ, într-un colţ, ochelarii lui aşezaţi alături de cartea primită de la mine, deschisă pe la mijloc. Asta numesc prietenie. Motive să rămân? Cred că am oferit unul – pentru mine, poate cel mai frumos dintre toate.

43

Timerec (înregistrator de timp)

De când lucrez într-un bloc-turn din centru de la ora 13:00 la 21:00, îmi lipsesc rău de tot razele soarelui. Încerc să iau măsuri ca să nu scap nimic din dimineaţa mea, trezindu-mă devreme, încercând să profit cum pot de răcoarea matinală ca să citesc şi să-mi fac plinul de lumină. Fac 45 de minute pe zi până acolo, apoi alte 45 de minute la întoarcere acasă, bătând acelaşi drum într-un sens, apoi în celălalt, zi şi noapte. Acesta e momentul meu, nimeni şi nimic nu mi-l poate lua şi nici nu mă poate face să mă abat de la el. Pe drum mă întorc în timp, călătorind pe drumurile din Europa şi de dincolo de ea. Case cu uşi frumoase rotunjite şi muluri spaniole sunt traversate de o lumină tropicală ce te îndeamnă să te aşezi să bei un pahar de sangria, imediat alături te trezeşti în ţările Maghrebului, cu porţile lor enorme cu muluri orientale şi acoperişurile care oferă o terasă ideală ca să-ţi instalezi acolo cortul sub stelele deşertului. Mă opresc o clipă, prefăcându-mă că beau din apa unei oaze aflate la intersecţia dintre două drumuri, înainte de a continua pe calea civilizaţiei. Păşesc încet, merg în contratimp, fac totul ca să întârzii acel moment în care ar trebui să pornesc programul *Timerec*, calculând timpul exact

pe care-l petrec fiind productiv şi cel pe care-l petrec relaxându-mă între două pauze scurte. Sunt pe recepţie şi ascult. Acest timp e alocat firmei, care dispune de el după reguli foarte stricte, gândite pentru a înzeci randamentul „echipei”. Am deplină încredere în ele, dar îmi scade treptat încrederea în mine însumi. Contorul înregistrează şi, dacă din nefericire uit să-l pornesc sau să-l opresc, contorul salariului meu scade, topindu-se ca zăpada la soare. Aici, timpul devine obsesia tuturor; încercăm totuşi să uităm cum putem, trăgând din greu. În fond, sperăm că atunci când ne vom ridica în sfârşit privirea înceţoşată în direcţia ceasului, acelor lui le va fi puţin milă de noi şi vor indica în fine ora întoarcerii acasă. La plecare, şeful meu renunţă la zâmbetul de tip american şi ne oferă un chip zbârcit, cât se poate de omenesc. Ne simţim brusc mai puţin singuri în birouri cu adorabilul meu coleg din Québec. Într-un scurt moment de sinceritate ne mărturiseşte că astăzi a muncit 12 ore. Asta înseamnă patru ore suplimentare care nu-i vor fi plătite, dar îi vor dovedi devotamentul fără margini faţă de firmă. *Timerec*-ul lui va fi studiat cu minuţiozitate de roboţii firmei, care, la rândul lor, vor furniza un raport cronometrat de abilitate privind evoluţia în vederea promovării. Metoda este deci să-ţi creezi propria bulă spaţio-temporală. Dar vai de cel care iese din ea ca să se adape din real! Ca un om care ar părea puţin buimac, smuls brusc din sasul amintirilor sale, ar descoperi o planetă pe care îi va fi imposibil să definească obiectele şi peisajele, atribuindu-le nume. Nu va vedea pe nimeni în jur – doar prezenţe invizibile, ectoplasme sugerate de zgomotele unor mici şobolani ronţăind claviaturile lumii vechi ca şi cum ar ronţăi nişte biscuiţi. Limbile se vor amesteca într-o confuzie

informă, ajutându-l să-şi facă o oarecare idee despre ce a devenit limbajul pe când el era încă adormit în spaţiu, în timp ce acolo, pe Pământ, războiul cuvintelor era în toi. Îmi e de ajuns să ridic capul şi să citesc pe un panou enorm din dreapta mea expresia anglo-franceză *shopping expérience* ca să mă conving şi eu. În fine, când apăs tasta „stop" a computerului, am impresia că trupul meu rămâne în faza activă, grefat pe minutele şi secundele care refuză să se oprească, şi că trebuie să mă resemnez să-l părăsesc ca să ies din acea cursă impusă. Sunt tare pierdut, căci mi-e greu să ajung prea departe fără corp. Va trebui să aştept până a doua zi acel moment pur de fericire totală, când plec cu soţia şi familia ei, precum şi cu prietenul meu Gigi la munte, să regăsim ritmul perfect. Fiecare pas e măsurat spre a se potrivi cu bătaia inimii, nu mai sunt tras de lesa maşinăriei, care e întotdeauna cu mult înainte chiar şi faţă de pretinsul ei şef. Pot în sfârşit să mă bucur de soare fără să-mi fie teamă că n-am să-i pot urmări cursa până la capăt. Gigi îmi destăinuie, la o bere, că soarele artificial pe care oamenii de ştiinţă din lumea întreagă îl studiază va fi gata în 2025. Contorul e pornit, chiar şi lumina va dispărea într-un viitor îndepărtat. Gigi lucra la învelişul microscopic care va trebui să conţină acea energie în fuziune, acea căldură controlată ca un simplu calorifer. Trebuie să iau exemplu de la el şi să-mi creez o armură spaţio-temporală, oricât de modestă, ca să mă protejez de radiaţii – căci, de luni, pentru mine şi colegii mei *Timerec*-ul va porni din nou.

44
Călătoriile mele imaginare

O sonerie anunţă plecarea zborului Bucureşti-Beirut. O ţară care nu mi-e deloc necunoscută, pentru că am filmat acolo cu puţin timp în urmă. Când mă gândesc la Liban, văd cu ochii minţii miere curgându-mi printre degete, urmele de gloanţe pe faţade, râsete survolate de fumul narghilelelor, focuri de armă, multe pene de curent, prietenii preţioase şi iar focuri de armă, ferestre care tremură când trec tancurile. Soacra mea trebuie să se îmbarce de urgenţă – lucrează între Tripoli şi Bucureşti, face în fiecare lună naveta cu inima strânsă. Soţul ei, eu şi Sarah o însoţim până la ultima linie albă. Sunt afectat văzând-o că pleacă din nou în acea ţară care nu-i foarte primitoare pentru o femeie care trăieşte singură, o străină, în fond, a cărei frumuseţe n-a fost atinsă aproape de niciun rid. Îşi ascunde tulburarea în spatele unui mers masculin, nelăsând umerii să trădeze nicio urmă de slăbiciune, stând cu spatele la noi, protecţie eficientă împotriva sentimentalismului. Soţul său nu e foarte expansiv, are acea răceală tăcută a înţeleptului arab. Îşi aranjează ochelarii ca s-o privească trecând rapid prin porţile de securitate, care sună fără să mai apuce cineva s-o oprească. Îl

simt afectat, dar mă lasă pe mine să intuiesc asta, căci corpul lui rămâne bine ţintuit locului, de nemişcat. Cu câteva ore înainte, când să părăsim apartamentul, ultimul ei născut, un băiat puţin bosumflat, stătuse şi el nemişcat pe canapea, fără să ridice ochii din telefonul mobil. Mama a făcut câţiva paşi spre uşă, trăgând valizele pe rotile, apoi s-a întors la el şi i-a şoptit la ureche ceea ce numai o mamă poate să exprime cu acea indecenţă iubitoare.

Îi privesc acum picioarele dispărând în spatele unui panou publicitar cu privire la o destinaţie exotică. Îţi desprinzi cu greu privirea de cineva care urcă în avion – mintea îşi continuă drumul, vrând parcă să se îmbarce şi ea. Prezenţa ei a mai stăruit în spaţiu câteva secunde după ce a trecut. Trebuie spus că femeia aceea clocoteşte de viaţă, muşchii, mereu tensionaţi, i se odihnesc foarte rar, lucrurile şi fiinţele îi zburătăcesc în cale, smulse din letargie, se însufleţesc sau sunt călcate în picioare. Eu nu mă plictisesc niciodată cu ea, am învăţat s-o iubesc ca pe o mamă. Arunc apoi o privire la diferitele panouri de afişaj: Roma, Veneţia, Barcelona, Istanbul, Paris, Balboa… Astăzi privesc aceste destinaţii ca un puşti în faţa unei vitrine cu bomboane de tot felul, dar, spre deosebire de acel copil ce trebuie să-şi folosească puterea de convingere ca să obţină cea mai mare prăjitură înainte de a izbucni într-o isterie acută, sunt liber să plec la cel mai mic impuls. Mă gândesc atunci la toate dimineţile petrecute în familie într-o grădină cu parfum de lavandă şi rozmarin, cu râsetele zgomotoase ale soacrei mele care răsună într-o casă încă adormită, la primele băi de soare înainte să fim obligaţi de căldură să ne aruncăm, cu limba scoasă, pe primul petic de umbră…

În fond, cred că nu prea mai am chef să mă îmbarc.

45

Casa scriitorului George Călinescu

> „Înţelepciunea supremă este să avem visuri destul de mari ca să nu le pierdem din vedere în timp ce le urmăm.”
>
> William Faulkner

În fiecare zi trec şi mă opresc o clipă în faţa casei scriitorului român George Călinescu. La doi paşi de mine, pe drumul spre serviciu, această casă stă deoparte, nimeni nu sună, nimeni nu intră şi nici nu iese. Noaptea, licuricii desfăşoară un covor translucid, locul îşi îmbracă fuguţa veşmântul de spectru. În toropeala visului mi se întâmplă să mă întorc acolo, dar totul e schimbat: lampioane colorate şi cupluri care, costumate, de la capetele acoperite cu pălării până la pantofii lustruiţi, dansează râzând fără să scoată nici cel mai mic sunet. Ziua se poate zări o grădiniţă moleşită la capătul unei alei de chipuri sculptate, iar lângă ea, o casă tradiţională cu un etaj, înghesuită între două imobile comerciale care îi fac curte. Soarele abia se strecoară, însemnând solul cu băltoace fluorescente, lăsând uneori

praful să se învârtejeze ca să salute crengile. Zăbrele de lumină se ridică atunci până la cer, ca să protejeze acel loc de agitaţia lumii exterioare. O măsuţă în fund, cu o călimară şi un pahar orfan par să aştepte statornic întoarcerea stăpânului casei. Călinescu se aşeza probabil acolo, cuminte, nemişcat ca o statuie din bronz, rugându-se ca inspiraţia să-i umple cupa, şi asta în ciuda prea numeroaselor perioade de secetă prin care a trecut ţara. Cu creionul în mână, extrăgea din amintiri, ridicând totuşi din când în când ochii, între două guri de lichior, ca să întrezărească, deasupra zidului scund de piatră, lumea care trecea. Cât îl invidiez, puţin nătâng, pentru că a locuit acolo, în tihnă, în seninătatea fetală a acelui cămin simplu şi liniştitor, şi apoi, bineînţeles, pentru că este astfel recunoscut ca scriitor. O confrerie care mi s-a părut întotdeauna inaccesibilă, Olimpul unde nu calci decât venind pe lume.

Casa lui este astăzi în grija unui paznic ascuns în umbră, dichisită cu regularitate de agenţi plătiţi de primărie, plus o placă frumoasă la intrare, ce imortalizează un nume care nu cu mult timp în urmă îmi era absolut necunoscut. De altfel, curiozitatea nu m-a împins să aflu mai multe după aceea, abia dacă i-am început biografia pe Wikipedia. Căutam în mod intenţionat, aşa cred, să nu ajung prea departe, fără să ţin cont de faptul că romanele lui nu sunt deloc sau prea puţin traduse în franceză. Iubesc mulţi scriitori ai lumii, veşnic în exil, luându-le cărţile cu mine aşa cum îmi duc blugii găuriţi, dar încă nu avusesem şansa de a putea atinge într-un mod atât de senzual şi cotidian ziduri care, mai ieri, adăpostiseră „un scriitor adevărat”. Acea fiinţă, ale cărei acţiuni eroice sunt depănate în şoaptă după o noapte albă, cu gura cleioasă şi

ochii arşi de chiştoacele reci, este zugrăvită uneori ca singuratică, deseori puţin dementă şi întotdeauna în decalaj faţă de secolul ei. Când locuiam la Paris, mi se întâmpla să pornesc în căutarea prezenţei sale, dar nu găseam decât o simplă tăbliţă care îi atesta trecerea fulgerătoare prin imobile, hoteluri, cârciumi, astăzi transformate din temelii şi rebotezate. Locul e accesibil, tinereţea îi este intactă. Ating cu mâna zidul scund, mângâi piatra ieşită în afară, o strâng viguros în palmă ca şi cum aş strânge mâna unui vechi camarad. Sper oarecum stupid că energia va circula, repetând aceleaşi incantaţii la fiecare dintre trecerile mele disperate: „Fă din mine un scriitor adevărat!”. Nu obosesc deloc repetând-o de dimineaţă până seara, uşor cherchelit, sorbind din berea mea rituală, la fel de superstiţios ca o ţărancă româncă ce invocă ploaia să-i ude recoltele.

46

Lacrimile tatălui

Nu există ceva mai traumatizant decât să vezi un bărbat plângând. Lacrimile unui bărbat mi se par prea rare ca să nu-l şocheze pe cel aflat de faţă şi totul să treacă de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Când am plecat din Franţa, mă aflam în faţa oglinzii pentru ultimele retuşuri şi tata a intrat fără să bată la uşă, zâmbindu-mi într-un fel cam ciudat. Privea cravata pe care o purta cu acea ocazie, un accesoriu dăruit de mine, nevăzându-i foarte bine întrebuinţarea. Tata şi-a apucat cravata cu o mână şi, brusc, i-am văzut expresia feţei relaxându-se până a ajuns o grimasă cu totul inedită. Toate trăsăturile i s-au crispat, formând o înlănţuire de riduri legate toate între ele, trecând dintr-odată de la zâmbet la lacrimi. Scena nu a durat mai mult de o fracţiune de secundă, însă această imagine a vibrat fără încetare în imaginaţia mea. Cravata sau orice alt obiect personal devenea o relicvă în faţa căreia inima lui era chinuită de speranţă sau disperare. L-am luat în braţe, incapabil să-i răspund cu aceeaşi emoţie, căci lacrimile lui făceau să se năruie un univers de certitudini pentru care îmi trebuise o viaţă întreagă să-l cimentez cu prejudecăţi de tot felul. Un tată în lacrimi este o lume care se

năruie, un bloc de stâncă ce se prăbuşeşte, spărgându-se sub propria-i greutate. Nu recomand nimănui această experienţă.

Şi totuşi, nu mai departe de zilele trecute, luând autobuzul, am intuit lacrimi ascunse sub trăsăturile crispate ale unui ţăran care fuma încontinuu ca să tragă ultimele guri de oxigen în familie. Femeile îl priveau plecând să lucreze în străinătate, afişându-şi tristeţea ca nişte bocitoare care îşi cunosc bine meseria, fără ruşine, devotate emoţiei în ceea ce are ea mai spectaculos. Ţăranul se ţinea demn, ca feciorul care, în mod vădit, urmase aceeaşi şcoală. Cei doi bărbaţi se prefăceau că au un fir de praf în ochi sau că-i deranjau razele de soare şi, chiar în momentul strângerii de mână virile, bătăile uşoare cu palma pe spate au fost de ajuns ca să marcheze momentul deloc exagerat. Nu ştiu dacă se poate vorbi de demnitate, ci mai curând de convenţii, de educaţie. Totuşi, ideile preconcepute sunt tenace, nici eu nu pot să scap de ele – în ce mă priveşte, un bărbat n-ar trebui să plângă. Cu toate acestea, experienţa trăită mi-a demonstrat că plânge, ba uneori chiar izbucneşte în lacrimi, asemenea mamelor, sperând poate că într-o zi copiii lor nu vor mai plânge.

47

Ultima baie de la miezul nopţii

Trestiile sunt măturate înspre nord-est, nămolul pluteşte cam peste tot şi leagă nuferii între ei, totul formând un covor de un verde pământiu care dă iluzia că ai putea traversa de la un mal la altul fără să te îneci. Lumina scade mai devreme la acest început de septembrie, pe la 19:30 deja dispare. O imagine sepia puţintel cam ştearsă ne cufundă într-o atmosferă apăsătoare, încărcată de o anumită tensiune electrică. Am brusc senzaţia că sunt rupt de realitate, pe malurile fluviului Mississippi, închipuit pe un ecran mare, incapabil să profit de ceea ce mi se oferă, prea ocupat să aflu modul în care voi putea să-mi împărtăşesc şi altora impresiile, luând notiţe şi prinzând întregul peisaj dintr-odată în obiectiv. După trecerea acestei euforii şi a dorinţei puternice de a mă folosi de teritoriu mai curând pentru că mă aduce în ochii lumii decât pentru ce oferă în tăcere spre contemplare, încep să văd. Abia deosebesc spaţiul terestru de cerul pe care îl reflectă, îmi pierd reperele. Acolo, partea de sus se confundă într-un tablou în care apare redus, un punct mic şi colorat, pierdut în masa nemăsurată a marelui tot. Sfântu Gheorghe este o insulă mică de pescari, puţin vizitată de turişti, spre

deosebire de localităţile mai mari care mărginesc Delta. Restaurantele sunt puţine aici, cu excepţia insuliţei artificiale pe care un promotor imobiliar bogat a creat-o pentru vizitatori, Green Village, format din case pe piloni şi vile cu acoperiş din paie cu jacuzzi şi tot confortul hotelurilor internaţionale. Singurele locuri de viaţă comună sunt cârciumile, semnalate de mici firme luminoase, ale căror litere sfârâie, apoi se sting de-a lungul anilor, pierdute în întuneric. Cabane din lemn care aşteaptă în fiecare seară întoarcerea eroilor, însoţiţi în procesiune de câinii vagabonzi care urlă, pândind un peşte ce ar reuşi să se strecoare afară din lighenele însângerate. Aici, conform codului bunului pescar, cine se întoarce cu plasele goale nu bea – se mulţumeşte să se uite la ceilalţi cum se îmbată, trăind beţia prin procură sau adulmecând răsuflarea tovarăşilor săi care scuipă când vorbesc şi fac gesturi largi, umplându-şi burta până la explozie.

Eu şi Sarah n-am pescuit nimic, dar îmi permit să încalc regula şi să beau câteva beri şi un urcior cu vin, întrerupt de degustarea câtorva peşti fripţi. Un deliciu! Uşor chercheliţi, ne hotărâm să traversăm în noapte numeroasele dune de nisip şi cărările fără sfârşit ce duc la o plajă complet pustie şi nemărginită, ca să ne scăldăm în pielea goală. Înaintăm bâjbâind prin beznă, abia distingând siluete mişcându-se în al doilea grad de obscuritate. Măgari, vaci, cai sălbatici, arici, tot atâtea obstacole înfricoşătoare care, după ce te adaptezi, devin ciudat de liniştitoare, căci recreează puţin din viaţa rămasă în urma noastră. Sarah mi-a dat de înţeles că e greu acum să facem cale-ntoarsă, efectul alcoolului s-a risipit foarte repede sub apăsarea angoasei, la mine persistând până la a

mă face euforic, în ciuda deznădejdii aproapelui. Plutesc, dunele devin perne de care picioarele mi se poticnesc fără să se rănească, înaintez fără să-mi pun deloc problema întoarcerii, aştept doar ca acel contact cu apa rece să-mi frâneze un timp cursa, pentru ca apoi să merg mai departe, tot mai departe, şi să plonjez în marele abis. N-am nimic eroic, mi-e teamă deseori de celălalt, de omul ascuns în umbră, saturat de intenţiile cele mai perverse, dar nu mi-e niciodată teamă de natură, poate în mod greşit. După o oră de mers, îmi primesc răsplata, valurile îşi împroaşcă în urechile noastre omniprezenţa, luna e ascunsă, nu lasă nici măcar o rază să se strecoare ca să ne lumineze limanul dintre mare şi nisip. Şi aici trebuie să atingi ca să simţi. Ochii nu-mi mai sunt de niciun folos, nu mai controlez nimic evaluând, percepând, trebuie să mă las purtat de val şi să dau buzna sau să rămân deoparte. Sarah alege să rămână pe loc. Mă hotărăsc deci s-o şterg englezeşte înainte de a avea timp să mă descurajeze, folosind mrejele ataşamentului. Îmi trăiesc în mod egoist planul de a plonja gol puşcă în marea baie a necunoscutului. Fără ochi sunt doar un trup ultrareceptiv, sarea îmi arde ochii, valurile mă lovesc în piept, apoi drept în faţă, tăindu-mi răsuflarea uneori şi aruncându-mă spre altele. Surprinzător, mă adaptez foarte repede la temperatura apei. Sarah a rămas pe nisip, vocea ei se aude tot mai îndepărtat, ochii abia dacă zăresc lumina palidă a mobilului ei care urcă şi coboară deasupra barierelor mişcătoare, împingându-mă mereu mai departe. Încep să mă trezesc din băutură, raţiunea iniţiază din nou un dialog introspectiv: trebuie să mă întorc cât mai pot nimeri plaja şi s-o liniştesc pe Sarah, pe care am lăsat-o singură în întuneric, sau să mă las purtat, liber, la ani-lumină

de toate problemele mele? Mă înfior, înghit multă apă, gâtul mă arde, stârnind o impresie generală dintre cele mai neplăcute. Reiau, cu o mişcare de braţ, controlul maşinăriei şi pornesc înapoi, luptând, contra curentului, cu o mare ce vrea acum cu gelozie să mă păstreze doar pentru ea. Alerg spre Sarah, care mă pipăie să se asigure că sunt într-adevăr real şi nu m-am transformat în statuie de sare. Credeam c-o să fiu certat, însă ea îmi laudă curajul de a mă fi scăldat în marea agitată şi fără vizibilitate, dar, în fond, ştiu că asta n-are nimic de-a face cu curajul. Chiar dacă drumul de întoarcere m-a cam înspăimântat, păstrez mai ales acel sentiment puţin ciudat de a nu fi ajuns niciodată atât de aproape de acea prezenţă invizibilă care, presimt, se află acolo şi aşteaptă deja de mult timp.

48

Toamna

Temperatura a scăzut sub 15 °C, ploaia pătează totul, cerul nu mai are nicio formă, e murdar şi cenuşiu. Sunt foarte demoralizat. Sarah e sătulă până-n gât şi o înţeleg – mă invită să privesc mai cu luare-aminte totul în jur. Pentru ea, toamna te închizi în casă, bei ceai fierbinte şi stai sub plapumă. Îi dau dreptate, îmi place acea proximitate a fiinţelor care au întotdeauna reflexul cel mai elementar din lume, hibernatul, când clima îşi face de cap. Îi dau dreptate, dar trebuie să accept? Nu ştiu, am trăit în acea atmosferă monotonă care nu mi-a oferit nimic altceva decât o angoasă vagă, aceea de a nu fi niciodată la locul meu. Sunt cu siguranţă o fiinţă enervantă, profund depresivă, care nu face faţă nici celei mai mici probleme. Dar „Cum să te plângi, când alţii…?”. Urmarea o ştie toată lumea – şi toţi au avut într-o zi dreptul la acest refren, pe care aş fi tentat să-l scriu ca slogan pe un tricou al unei noi asociaţii umanitare.

Detest anotimpurile care ne constrâng să ne închidem în noi, văduvindu-ne de această lumină. O simt în străfundul corpului, nu sunt făcut să mă închid înainte să fiu îngropat. Nu ierarhizez niciodată durerea. Am aflat că unii erau

cuprinşi de deznădejde în palate, dar nu mi-e teamă să merg înainte, zicându-mi că n-am auzit niciodată de sinucidere pe timp de război (în afara sinuciderilor pentru evitarea torturii sau în cazul pierderii unei fiinţe apropiate). Nu compar ceea ce nu poate fi comparat, mă rog, nu mai mult decât cei care vă pun brusc capăt temerilor cântându-vă acelaşi refren ipocrit. Totul este întotdeauna mai complicat. Îmi aşez masa la fereastră şi notez ceea ce văd. Poetul nu-şi transformă melancolia în frumuseţe, ca Isus apa în vin. Cititorul va simţi poate această transformare, arta producând frumosul când atinge unitatea, dar poetul va rămâne aceeaşi fiinţă angoasată, melancolia nu-l va părăsi deloc. Nu-mi place să-mi ascund faţa, totuşi, pentru mulţi, minciuna nu pare să fie niciodată atât de dibace ca atunci când e vorba să se mintă pe ei înşişi. Reuşesc poate să-i protejeze pe ceilalţi, creându-şi bula lor de fericire, au cu siguranţă tot meritul din lume pentru asta, şi voi încerca să iau exemplu de la ei îndată ce voi avea ocazia, dacă mi se va ivi vreodată. Privesc afară. Tomatele au dispărut din grădină, „cadavre” de struguri sunt împrăştiate aproape peste tot – asta e tot ce-a mai rămas din via splendidă care ne slujea ca umbrar. Frunzele îngălbenesc şi sunt foarte frumoase, trebuie să recunosc, însă e doar o chestiune de timp până să cadă şi ele, acoperind toată mizeria care va ţâşni din măruntaiele pământului. Nu mai e niciun colţ de umbră unde să te ascunzi şi să-i priveşti pe ceilalţi fără să fii văzut. Totul e înecat într-o nuanţă uniformă, obiecte şi fiinţe se află pe acelaşi plan, asemenea unui cameleon ce se pierde în decor. Pentru mine, paradisul, cel pe care îl inventăm ca să ne liniştim, este o grădină eternă, o seră care nu-şi schimbă

niciodată temperatura, o fereastră ce va fi veşnic deschisă spre viaţa care se agită în exterior.

Scriu pentru a-mi aminti de aceste momente, dar şi pentru a deplânge moartea lor. Am nevoie doar de puţin timp ca să mă adaptez, am nevoie de el. În schimb, voi fi întotdeauna fericit să mă bag cu soţia sub plapumă şi nu uit norocul de a avea pe cineva cu care să mă refugiez acolo.

49

În stradă

Exact când recitesc toate textele scrise aici, în România, întrebându-mă ce-aş putea să fac cu ele, ţara este zguduită de o dramă care o nimereşte drept în inimă. Într-una din serile trecute ieşeam târziu de la un cinematograf din centrul Bucureştiului. Tocmai văzusem un film al lui Audiard, al cărui element esenţial este violenţa, amplu estetizată, dar cu o urmă de îndoială. Se regăsesc aici temele cruciale ale cineastului: străinul, integrarea forţată, căutarea identităţii, retragerea în sine, voyerismul, corpurile şi animalitatea lor, violenţa cathartică. Dar de data aceasta dorinţa de a exagera explozia violenţei gen *Taxi driver*, ca rezultantă a unui conflict interior al eroului care se loveşte de conflictele lumii din jurul lui, m-a cam dezamăgit. Am urcat apoi, puţin năuc, cu capul plin de imagini apocaliptice din ţara mea natală, în primul taxi ieşit în cale. La volan era o femeie purtând un fes de lână, de sub care abia dacă i se vedeau obrajii mari şi îmbujoraţi, iar în centrul feţei trona un nas turtit, şi el luminat ca un bec roşu dintr-o cameră de developare. Mi-a anunţat imediat tragedia care tocmai se petrecuse. În timpul unui concert rock, mulţi tineri fuseseră asfixiaţi şi arşi. Bilanţul? Câţiva morţi şi mulţi răniţi

grav. Se întâmplase exact în ajunul numeroaselor petreceri de Halloween, aşa că atmosfera festivă s-a transformat într-un film de groază, dar fără popcorn. Drumul pe care mergeam spre apartamentul unde locuiam era tocmai cel folosit de ambulanţe pentru a ajunge la urgenţe. Am trecut prin faţa spitalului, televiziunile se aflau deja acolo, ca să nu piardă nimic, oamenii plângeau lipindu-se unii de alţii, deznădejdea le era acoperită de zgomotul sirenelor. Porţile de la urgenţe se deschideau şi se închideau neîncetat, ceea ce se va repeta câteva zile şi nopţi la rând.

Ajuns acasă, televizorul îmi înfăţişează urmarea, aşa cum va face tot weekendul pentru majoritatea familiilor din România. Jurnaliştii şi producătorii dau tot ce pot, muzica lui James Horner însoţeşte imaginile familiilor cu lacrimi în ochi, răniţi acoperiţi cu pături izoterme, mărturii ale supravieţuitorilor, imagini video ale incendiului înregistrate cu un telefon mobil, văzut deci din interiorul tragediei. Dispăruse orice pudoare, drama era expusă şi intensificată, ca şi cum n-ar fi fost de ajuns oroarea ei. Am plecat apoi la ţară ca în fiecare weekend, departe de zgomot, pentru ca luni să reîncepem o nouă săptămână. De data asta am aflat din presă că oamenii se adunaseră în masă pentru a dona sânge, bani... Solidaritatea părea cu adevărat tot mai intensă, oamenii ieşeau pe stradă să aprindă lumânări şi să însoţească familiile victimelor. Unii chiar propuneau să găzduiască la ei părinţii disperaţi veniţi de departe, din provincie. Multe mărturii m-au tulburat profund, îndeosebi ale supravieţuitorilor, care mărturiseau că se luptaseră pentru viaţa lor, strivindu-i pe ceilalţi, nevoiţi să treacă pur şi simplu peste trupurile celor mai slabi pentru a scăpa. Mă întreb ce-aş fi făcut eu şi cred că

răspunsul este evident – aş fi făcut ca ei, m-aş fi luptat pentru fiecare gură de oxigen.

Luni dimineaţă, în blocul-turn unde lucram era o atmosferă de reculegere – preşedintele hotărâse să anuleze toate sărbătorile pentru a-i linişti pe oameni şi a le tempera furia. Acum toată lumea ştia, nimeni nu se mai prefăcea că nu ştie că, şi în acest caz, corupţia era singura vinovată pentru morţii aceia. Se aflase că localul unde se desfăşurase evenimentul nu respecta normele în vigoare, proprietarii dând mită pentru a nu fi nevoiţi să ia măsurile de securitate necesare. A fost de ajuns pentru ca românii, tineri, mai puţin tineri, familii cu copii să iasă în stradă şi să mărşăluiască spre Parlament agitând pumnul ridicat al revoltei. Între 15.000 şi 25.000 de oameni strigau într-un glas: „Ponta, demisia!", „Asasinii!" – pură nebunie entuziastă. Unii chiar scoseseră steagul României cu gaură în centru, ca să amintească de revolta populară împotriva regimului lui Ceauşescu. Părinţii mei încă îşi mai aminteau: televiziunile străine transmiseseră moartea dictatorului român şi a soţiei sale, doi bătrânei care se ţineau tremurând de mână, asasinaţi în direct. Întreaga lume fusese şocată. Cred că actualului prim-ministru, Victor Ponta, îi cam clănţăne dinţii de frică făcând legătura între evenimentele trecute, cele prezente şi cele care se profilează la orizont, în care riscă să joace rolul principal. Mărturisesc că am un sentiment de admiraţie văzând un popor, a cărui regulă de aur părea să fie „să stăm în casă liniştiţi", adunându-se spontan, fără organizare, şi acordând din timpul lui colectivităţii. De când am venit aici, mi-e foarte greu să mă integrez, mai mult decât îmi închipuiam când am plecat din Franţa. Abia reuşesc să-mi fac cu adevărat prieteni, iar

retragerea în sine devine singura mea tehnică de supravieţuire. Simt că sunt străin şi risc să rămân aici mult timp de acum înainte. Fără să ajung să apreciez violenţa din filmul lui Audiard, clocotesc în sinea mea. Am scris cu siguranţă aceste rânduri, ca şi cele dinainte, cu scopul de a înţelege ce caut aici. Totuşi, evenimentele, oricât ar fi de dramatice, mă apropie de cei din ţara mea adoptivă. Întrezăresc o speranţă, aceea de a vedea împreună cu ei lucrurile mişcându-se, evoluând fără ca politicienii, puternicii zilei, să decidă în locul nostru.

Au trecut trei zile de la tragedie. Prim-ministrul Victor Ponta a demisionat.

Pâcla învăluie acum clădirile. Steaguri roşii, galbene şi albastre se ivesc cu intermitenţă şi despică ceaţa. Sloganuri apar ceva mai clar, pe pancarte ţinute în mâini de bărbaţi şi femei, uneori copii, care înaintează laolaltă..

Românii continuă să iasă în stradă. Toţi şi toate vorbesc acum într-un glas.

50

Întoarcerea

La câteva zile după evenimentele dramatice de vineri, 13 noiembrie, mă întorc la Paris. În avion încerc să citesc diferite ziare oferite de companie. N-am dormit noaptea trecută, am trei ore la dispoziţie şi, chiar dacă oboseala e mare la 7 dimineaţa, simt o nevoie urgentă să mă informez cât pot de bine. Dau deoparte unele fiţuici al căror conţinut, după părerea mea, a cochetat mereu cu ficţiunea hollywoodiană în ce are ea mai rău, având mai întotdeauna abordări absolut maniheiste. Mă uit pe geam, se anunţă turbulenţe la coborârea spre capitală. Soarele dispare, cufundându-se în nişte nori de catran. Zăresc în sfârşit ceva, ca nişte peluze de golf perfect tunse şi aliniate chiar dedesubt, clădiri în depărtare şi aceeaşi ploaie perversă din ziua plecării mele, care salută astăzi întoarcerea fugarului. La microfon, în franceză şi apoi în engleză, ni se spune care e temperatura. Semnalele luminoase se aprind, se leagă centurile, surescitarea se citeşte deja pe toate chipurile încordate ale pasagerilor, care aşteaptă un singur lucru: să se năpustească spre ieşire, să se repeadă la bagaje şi s-o şteargă departe, foarte departe de toată acea atmosferă de securitate sporită.

Însă cei mai mulţi dintre ei încă nu ştiu că securitatea a fost întărită peste tot – magazine, metrouri, toalete publice, monumente, şcoli, internet… totul e sub control. Îmi regăsesc tatăl, care, ca întotdeauna, este îngrijorat de una-alta şi mă avertizează: „Fiule, lucrurile tale sunt adunate în cutii de carton, să nu fii şocat”.

Ajung acasă, la Clichy-sous-Bois, şi descopăr amploarea pagubelor. Pereţii sunt goi, stive de cutii de carton sigilate – doar atât a mai rămas din biblioteca mea clasată cu grijă pe genuri şi autori. Sunt fericit că mai găsesc un pat în mijlocul resturilor din ceea ce a fost cândva camera mea de adolescent. Praf şi câteva cutii vechi din carton – asta-i tot ce societatea capitalistă de confort m-a ajutat să adun în răstimpul multor ani. Astăzi nu mai am de ales, nu pot să car cu mine toate aceste „ghiulele”, aşa că le întorc spatele fără niciun regret şi plec spre capitală cu rucsacul pe umăr.

În metrou e o atmosferă apăsătoare – oamenii se uită cercetător unii la alţii, văzându-se ca posibili duşmani, nu mai e ca înainte, de o parte tineri prea zgomotoşi, iar de cealaltă, bătrânei scandalizaţi care dădeau din cap. Nu, acum oamenii se privesc ca adulţi, deoarece acest „război invizibil” nu e o joacă. Întâlnesc mulţi militari pe culoarele Gării de Nord, mă deplasez mai pe lângă ziduri, căci încep să mă feresc de delictul de „mutră suspectă”. Am părul mult prea lung şi ţoalele mele jalnice put al naibii a călător în trecere care a umblat pe coclauri, aşa că nu vreau să risc – timpul mi-e prea preţios ca să mi-l petrec la secţie. Am întâlnit ochii celor din metrou. Oamenii se privesc zicându-şi fără să rostească un cuvânt: „Ştiu, e greu”. Mă simt ca un străin, dar în sensul bun al cuvântului – doresc să comunic, să iau pulsul ţării în care

am intrat. Discut aşadar cu un agent de pază care mă percheziţionează, vorbim despre schimbările din cartierul Halelor, despre controlul sporit şi ce muncă înseamnă asta pentru el. E un tip foarte simpatic, care face o meserie în care nu prea ai ocazia să dovedeşti lucrul ăsta. Merg apoi în urma unui bărbat în vârstă cu o pălărie de fetru în mână şi cu un trenci pe spate care mătură praful. Seamănă mai mult cu Woody Allen decât cu Bogart. Luăm împreună ascensorul, mă complimentează pentru inelul meu din Turcia, iar eu îi explic că sunt un vechi colecţionar de impermeabile şi că al lui e foarte frumos. Vorbim despre tablouri, poduri goale, literatură poliţistă; îmi dă adresa site-ului său, căci insul se dovedeşte a fi autor de benzi desenate. Hotărât lucru, mă simt dispus să vorbesc cu toată lumea astăzi, sunt înconjurat de o energie pozitivă. Poate am venit aici ca să mă fac puţin util şi, de ce nu, să uşurez cât de cât conştiinţele, aducând rămăşiţe de stropi marini, culori din depărtări.

Mă opresc în faţa teraselor pline ochi, viaţa opune rezistenţă în felul ei. Mă gândesc din nou la şederea mea la Tripoli, în Liban. Grupuri armate trăgeau peste tot, bubuitul bombelor răsuna pe o rază de câţiva kilometri, iar civilii îşi fumau narghileaua liniştiţi, pe terasele din cartierul Mina. Ar fi trebuit să-i ameninţe cineva cu arma în mână ca să-i scoată din bucăţica aceea de spaţiu unde erau bine cramponaţi şi se simţeau probabil împreună şi atotputernici. Uneori judecăm pripit obiceiurile, fiindcă le vedem prin propria prismă, deseori foarte limitată. Mă aşez în mijlocul unei mulţimi de tineri să beau din nou faimoasa cafea cu apă de la robinet, care pot să spun că nu mi-a lipsit deloc. Privesc oamenii interacţionând la întâmplare de jur împrejurul meu.

Câteodată, unii trântesc tâmpenii fulgerătoare, dar important e să comunici. Abordez deci un subiect, apoi altul, cu o toleranţă pe care n-o aveam deloc înainte de a-mi părăsi frumoasa ţară şi de a reveni aici pentru câteva zile.

51
Singur

După un scurt rămas-bun luat pe aeroportul Charles de Gaulle, îmi las din nou familia, prietenii, ţara îndoliată în urmă, fără să ştiu când voi putea să revin. Când ajung înapoi la Bucureşti, mi-e greu să mă obişnuiesc cu schimbarea bruscă de temperatură. S-a ajuns la mai puţin de 5 °C, după o căldură interminabilă, întreruptă brutal, pe care deja o cam regret. În weekend plec imediat la ţară, să petrec patru zile de linişte. Iarna a ajuns şi aici, iar ploaia schingiuieşte părţile corpului care ar face imprudenţa să rămână neprotejate.

Tai lemne ca să alimentez soba, o activitate care ocupă în această perioadă o bună parte din zi şi din noapte. Lemnul verde arde încet, acordându-mi astfel un răgaz de o jumătate de oră, de care profit ca să meditez afară, într-un loc în care am stat toată vara. Privesc fumul amestecându-se cu alţi semeni de-ai lui din vecinătate. Pantofii pârâie în timp ce păşesc pe suprafaţa gazonului şi am senzaţia că, dacă aş ciuli urechile, aş putea auzi iarba urlând în încercarea de a se elibera de strânsoarea gheţii. În schimb, nu mai aud lătratul câinelui mare. El şi puii lui sunt bolnavi, dorm ghemuiţi unii

în alţii şi nu reuşesc să încălzească atmosfera ca ieri, când îi scoteau din sărite pe vecini.

Mă aşez pe trepte, exact în locul din care bunica lui Sarah privea iarba cum creşte şi oamenii trecând prin faţa casei. Nu mi-e chiar aşa frig, am haine groase şi chiar transpir când fac mişcare agitând toporul. Încerc să mă pun în locul acelei bătrâne. Avea o familie pe care n-o vedea des, aşa încât trăia singură o mare parte din timp. De fapt, chiar era singură? Nu sunt convins, n-am trăit izolat atât de mult încât să fac această afirmaţie, dar cred că e greu să fii singur când amintirea oamenilor pe care îi iubim sau care ne iubesc ne ocupă o parte din gânduri. Adevărata singurătate, pe care n-o doresc nimănui, nici celui mai mare duşman al meu, este cea în care individul simte că este ultimul din neamul lui, când cei iubiţi sunt morţi şi îngropaţi sau, şi mai rău, când nu i-a întâlnit niciodată şi deci nu există. Cel care nu a cunoscut niciodată această iubire, această frăţie trăieşte la marginea universului, chiar dacă luminile oraşului îi luminează drumul. Nu-şi mai ascultă gândurile când se aşterne tăcerea, dialoghează cu neantul, vorbeşte un limbaj pe care omul care a fost iubit şi a iubit nu-l va înţelege niciodată.

Ciulesc urechea, dar tăcerea mă respinge, sugerându-mi să mă întorc în interior, să râd şi să vorbesc cu semenii. N-o să înţeleg niciodată atracţia pe care o simt faţă de acest limbaj, poate morbidă, sau o fi doar curiozitate. Deşi am trăit în vacarmul lumii, simt că într-o zi voi ajunge să vorbesc în sfârşit acel limbaj secret al celor care trăiesc cu amintirea fiinţelor iubite şi pierdute.

52

Ziua porcului

Ceasul deşteptător arată 6:30 – n-am timp să mai iau în braţe plapuma. Prietenul meu Gigi va veni curând să mă ia şi cu el nu-i de glumit când vine vorba de punctualitate. E la fel de neliniştit ca tatăl meu – de fapt, are aproape aceeaşi vârstă, încât ai zice că e o meteahnă a generaţiei. Cel mai greu e să pui jos primul picior. Soba, pe care am alimentat-o toată seara, îşi trage acum căldura de la ultimii tăciuni. Sobele româneşti sunt incredibile. Toate din cărămidă şi teracotă, păstrează mult timp căldura, mai ales într-un spaţiu mic, şi poţi dormi liniştit fără surpriza neplăcută a unei treziri hibernale, cu un nod în gât şi plapuma care a luat-o din loc. Când deschid uşa însă, situaţia e cu totul alta – trebuie să trag în piept aerul rece de pe culoar. Străbat culoarul repejor, pe vârfuri, dar nici în baie atmosfera nu e mai primitoare. Am impresia că plăci de chiciură acoperă zidurile şi că-mi ies aburi din gură. Mă dezbrac încet, ca o fată care, făcând pentru prima dată treaba asta, nu se grăbeşte prea mult. Muşchilor mei nu pare să le fie pe plac acel curent rece ca gheaţa ce pare să vină de nicăieri, „bijuteriile” de familie mi se chircesc, protestând şi ele. Nu pot decât să dau drumul la apă caldă şi să mă stropesc încontinuu

cu ea. Căldura produce un nor de abur, corpul mi se destinde, dar nu e încă destul de sensibil ca să se opărească. Recapăt treptat o siluetă omenească şi potrivesc temperatura apei. Profit, zicându-mi că am la dispoziţie o jumătate de oră şi că o cafea fierbinte mă va trezi de-a binelea, ajutându-mă să fiu din nou în formă.

Să fi visat? Să mai spun că Gigi are acelaşi cusur ca şi tata? Îmi aud prietenul strigându-mă din grădină:

— Repede, Grégor, repede! Trebuie să plecăm. Porcul n-aşteaptă!

— Vin! răspund. Doar cinci minute!

Ce cinci minute! Aveam un avans de treizeci, dar nu înţeleg unde a dispărut. Sunt iar prins la înghesuială. Deci încă cinci minute şi trebuie să ies în frig, cu părul ud, cu pletele atârnând foarte neplăcut pe ceafă, lăsând picături fine să mi se scurgă pe spate şi să îngheţe înainte de a-mi ajunge la slip. Infernul unei treziri ratate. Îmi încalţ pantofii plini de noroi, beau un pahar cu apă rece, trag maşinal apa la toaletă, imaginându-mi că am avut timp s-o folosesc, şi alerg spre prietenul meu Gigi, care se află deja în maşina lui şi a intrat în panică. Trebuie spus că îl aşteaptă o sarcină foarte grea. Astăzi se taie porcul mamei sale. Îmi povestise în două rânduri că, adolescent fiind, îşi dezamăgise tatăl refuzând să ia cuţitul lung întins de acesta în momentul tăierii animalului. Nu suportase guiţatul porcului, iar animalul, mai mare decât doi oameni, era prea impresionant pentru gabaritul lui redus. Refuzase aşadar misiunea încredinţată, făcându-şi de ruşine tatăl, căci aici, la ţară, în România, acest ritual iniţiatic este determinant pentru marcarea trecerii de la adolescenţă la vârsta adultă. Înţeleg mai bine de ce ţin atât de mult la omul

ăsta, deoarece chiar şi azi, când se apropie de 60 de ani, şi-a păstrat blândeţea de adolescent, privirea veselă de puştan curios şi ludic. Nu trecuse niciodată cu adevărat de etapa asta.

Când am ajuns acasă la mama lui, trei inşi cu priviri dure şi hotărâte, *bărbaţi* adevăraţi, aşteptau deja, pregătiţi să treacă la acţiune. Gigi va trebui să imobilizeze porcul împreună cu cel mai tânăr şi cel mai bătrân dintre ei, în timp ce al treilea, un bărbat între două vârste, va avea sarcina cea mai dificilă: să facă treaba repede şi, pe cât posibil, fără ca animalul să sufere prea mult. Eu trebuie doar să privesc, stând cu prudenţă la o distanţă bunicică. Porcul e tras afară din coteţ, răscolind praful sub copitele lui mari. Îmi zic că al doilea porc, care a rămas retras în spate, bine ascuns, a tras o frică soră cu moartea. Gigi îmi va explica mai târziu că alegerea între cei doi porci se făcuse fără mare greutate, unul dintre ei ştiind să-şi facă nevoile în locul cuvenit şi să se potolească la timp când familia se ducea să tragă la aghioase. Ca atare, am ştiut întotdeauna că sunt situaţii în care trebuie să ştii să-ţi ţii gura şi să faci pe deţinutul model.

Guiţatul animalului e cumplit, cuţitul se apropie periculos de capul lui. Porcul e răsturnat pe o parte, picioarele i se agită frenetic, pentru a-l respinge pe agresor. Gigi se ţine ca un apucat de picioarele din spate ale animalului, palid, căci probabil smuciturile îi brutalizează rău articulaţiile. Cu o lovitură scurtă, lama intră în gâtul animalului, ai cărui ochi par a fi gata să-i sară din orbite. Durerea e un ţipăt continuu, răsuflarea nu mai fluctuează, lama taie corzile care vibrează toate, acum, în tonalităţi ascuţite. Animalul se goleşte de sânge, stropind încălţările celor patru bărbaţi şi feţele lor încordate, adevărate mutre de ucigaşi. Animalul nu moare,

simt cum mi se contractă stomacul şi repet întruna „la naiba, la naiba” de fiecare dată când lama intră şi iese. Am repetat de patru ori la rând. Animalul începe să se înmoaie, limba îi atârnă, muşchii celor patru bărbaţi pot să se relaxeze. Cuţitul e încă în animal când ultimul sunet îi este retezat de tăişul lamei. Jos e o baltă de sânge pe care pământul refuză să-l înghită. Sora lui Gigi, o femeie solidă şi la trup, şi la caracter, obişnuită din copilărie cu acest spectacol, vine cu o găleată plină cu pământ pe care-l împrăştie pe locul crimei, pentru a face să dispară dovezile. Apoi animalul este ridicat şi pus pe o masă mare din lemn. Gigi apucă arzătorul, îl aprinde cu un chibrit şi începe să pârlească pielea rozalie de la sânge, apropiind flacăra care face un zgomot ca de reactor. Pete mici de lumină apar pe faţa, urechile, picioarele şi torsul animalului, ca tăciunii care se reaprind în soba mea înainte de a pieri de tot. Cel mai tânăr dintre cei patru îl curăţă cu un cuţit, animalul fiind acum acoperit cu un al doilea rând de piele pârlită, ca locuitorii din Pompeii în urma catastrofei. După curăţarea pieii carbonizate apare carnea curată a „nou-născutului”. Începe momentul tranşării. Tot porcul este acoperit cu sare grunjoasă, care face să-i lucească suprafaţa pielii în soare ca aurul. Este despicat apoi de la cap, urmând traseul perfect al coloanei vertebrale. Spre marea mea surprindere, pielea nu e tare, cuţitul intrând în ea ca în unt. Unul dintre bărbaţi se ocupă apoi de cap, tranşându-l încet şi având grijă să nu strice pielea din jur, lăsându-i lui Gigi grija de a desprinde capul de restul trupului. Gigi nu e lipsit de forţă, dar operaţia e anevoioasă, trebuind să-i răsucească animalului capul la 360 de grade, şi încă de două ori la rând, ca să-i poată rupe ceafa şi să-l decapiteze.

Îl privesc plecând, asudat şi roşu la faţă din cauza efortului, cu capul în mâini, ca să-l pună ceva mai încolo. Mă întorc apoi spre animalul din coteţ – sunt convins că ne urăşte. Pentru el, suntem cu siguranţă nişte barbari, nişte afurisiţi de canibali sadici – ceea ce este adevărat, fireşte, inclusiv în privinţa mea. Mai rău, animalul crede probabil că nu joc niciun rol şi că sunt doar un spectator care se delectează gratuit, urmărind masacrarea prietenului său, ca un gastronom rafinat. Îşi va schimba cu siguranţă părerea câteva minute mai târziu, când mă voi hotărî să dau şi eu o mână de ajutor, cărând resturile tovarăşului său, picioare, plămâni, ficat… În momentul scoaterii intestinelor, Gigi mă avertizează din nou, sfătuindu-mă să mă îndepărtez, în timp ce femeile le vor duce să le spele, să le golească, având grijă ca nu cumva să le rupă, lăsând astfel să iasă mizeria din interior. Se vor face apoi din ele cârnaţi; de altfel, soţia lui Gigi e specialistă recunoscută aici în sat, în Ţigăneşti.

Tranşarea continuă, în timp ce eu mă agit în bucătărie, încercând să pregătesc ţuică fiartă. Se umple o oală cu acest alcool de producţie locală, se adaugă zahăr şi puţin piper, se aşteaptă să dea în clocot şi se serveşte fierbinte. Ca şi vodca ruşilor, e un lichid care îţi curăţă gâtlejul şi te face să te simţi în formă, ajutându-te să stai afară, la –10 °C, fără pulover de lână şi fără să tremuri niciun pic. Trebuie spus că aici vremea e un adevărat miracol – este însorit luni întregi, iar frigul e uscat şi plăcut dacă rămâi la lumină. Ceea ce mă grăbesc să fac, urmărind pregătirile şi bând ţuică, pahar după pahar. Femeile aduc bucăţi de mămăligă şi şorici presărat cu sare, un adevărat deliciu. Cum să faci pe scârbitul şi să spui că animalul a fost supus supliciului, când de fapt a fost sacrificat

pentru binele colectivităţii? Aşa că nu refuz nimic din ce mi se oferă, ba chiar mai cer.

Cineva mi-a spus într-o zi că, după ce voi vedea cum se procedează, voi deveni vegetarian. Nu e cazul meu, vă asigur. Am văzut, mi-am ţinut răsuflarea, am suferit pentru el, am salutat efortul colectiv şi am ciocnit cu toţii în memoria animalului. Masa organizată după aceea este de altfel un ritual destinat să-i mulţumească porcului. Mama lui Gigi tocmai se întoarce de la biserică şi e tristă că porcul ei a murit, dar se bucură că familia va fi bine hrănită toată iarna. Nepoţica lui Gigi soseşte împreună cu părinţii şi găsesc masa pusă şi porcul preparat. N-au văzut nimic din ce s-a întâmplat cu puţin timp înainte, fiind cruţaţi de unul dintre cele mai macabre spectacole. Devorez, ciocnesc în onoarea animalului şi rostesc un toast pentru prietenul meu Gigi, la care ţin ca la fratele pe care nu l-am avut niciodată. Alcoolul mă face şi mai sentimental, în ochi îmi apar lacrimi de fericire. Vorbesc puţin cu mama lui, o bătrânică singuratică, de peste 80 de ani, care duce de mult timp o viaţă grea, fără apă curentă, fără toaletă în casă, fără vreun ajutor din partea cuiva. Are riduri frumoase în jurul ochilor şi gurii, pielea bronzată de munca în aer liber, o privire adorabilă şi o bunăvoinţă pe care i-a transmis-o în mod vădit fiului ei. O femeie mărunţică, plină de viaţă şi de bunătate. Pun un genunchi jos ca s-o ajut să-şi pună încălţările de grădină, nişte sandale din plastic cu găuri mici, ca să permită picioarelor să respire. Apucă apoi o mătură şi începe să vânture pământul din dreptul gardului ei, repetând mişcarea de mai multe ori, ca locul să fie lună. Un gest foarte emoţionant, care spune multe despre ea, o femeie care a muncit toată viaţa şi a ştiut să-şi păstreze demnitatea

îngrijindu-şi interiorul în ciuda modestiei. Îmi vorbeşte apoi despre bunica logodnicei mele, spunându-mi că era foarte frumoasă şi că Sarah seamănă tulburător de mult cu ea, după cum îmi dădusem şi eu seama, văzând-o într-o fotografie veche, alb-negru. Îi strâng mâna şi o ţin un timp, mulţumindu-i pentru incredibila ei ospitalitate, şi îi promit să mai vin, ceea ce voi şi face, fără să fiu obligat, cu cea mai mare plăcere. Aici sunt departe de toate, betonul nici măcar nu ajunge până la unele case, o baie de noroi garantată, nici curentul electric, de care mulţi sunt lipsiţi, culcându-se şi sculându-se odată cu soarele, dar, la mare distanţă de „lume”, mă simt mai apropiat de oameni cum n-am mai fost nicicând în trecut – nu ştiu de ce, căci nu se poate explica totul.